

شورا

عدد ۹

مئی ۱ - سنہ ۱۹۱۴

محرری: رضاء الدیبہ بہ فخر الدیبہ

ناشری: «م. شاکر و م. زاکر رامیفلر»

مرجانی

روسینک مشہور عالم لندن

اسلام و مسلمانوں

امام و مدرس سرور الدین

بن مفتاح الدین

قور تچیلق تاریخی

معلم عبدالرحمن یماشی

ملالقدن کوئل صوونو

و آنک سبیلری

حفظ صحت

م. - حنی باکرف

عبدالسلام مفتینک خاطر

دفتری

بانقہ معاملہ سی، سیغورطہ

(استراخاوی) و شیخ

الاسلام ملا مطیع اللہ

تخفہ اللین

یوقباردن آچی حقبت

چغارو اللہ یار بلہ شف

اوچوچی تاتار

ذاکر جان آخانف

تربیہ و تعلیم

«روح تربیہ سی» - مرد عالم

«تل وادیات او قوتو اصولری»

معلم عبدالرحمن سعیدی، «ہند»

ستاندہ مسلمہ لر نی او قوتو»

«اقبال» دن

مطبوع اثر لر

اشعار

مراسلہ و مخابره:

اوقا، آقموالا و قران دن

مطبوعات خلاصہ سی

متنوعہ

ادبیات «آی یاقتیسندہ»

معلم آخوندجان اسکندری

حکایہ «حضورغہ چقناج» - خطی

حوادث

محمد باه مفتى دفترى

«اوقا» ده طورغان وقتمزده اورغزغه بر امام كيلوب :
 «بزده محمدجان مفتينگ الوغ بر جمعسى بار ايدى ، معارف ناظرى
 يازمه نسخهلر طوتودن منع ايتكان ديب سويليلر، ايندى مين شول
 كتابنى نى اشله تيم؟» ديب صورادى .

اول مجمده نيندى كتاب و رساله لر بار؟ ديدم .
 آنده كتاب ده رساله ده يوق بلکه مفتى حضرتنگ اوزينگ
 مختلف وقتلر ده بيرگان فتوالرى و بعض بر كونلك واقعه لر يازلغان ،
 ديب جواب بيردى .

آرتق مشقتلى و كدورتلى وقتم بولو سببلى بو امامنى اوى كه
 آلوب كره آمادم . مذكور سوزلرنى اوزم طشقه چيقوب آياق
 اوستندن گنه سويله شدك . موگا ايسه يالكر : «معارف نظارتى
 سيركوله لرلينگ آندى اثرلر كه شمولى يوق ، سز راحت بولكر ،
 اول كتاب اوزك زده طورسون ، صاقلا كزده بر وقت بزگه آلوب
 كيورسز ، يازولر نى ايركنله ب تيكشورمز ، آنده كيره كللى نرسه لر
 كوب بولور» ديدم ده مسافرنى اوزاتدم .

بر آز كونلردن صوڭ خيرالله آخوند اوچراب : «سزگه
 آجتيتار اولنده جاتورتورنلرنگ ملاسى بارغان ايكان آننگ مقصودى ،
 قولنده بولغان مجمعى كورساتوب سزنگ ايله مناسبت پيدا قىلو
 بولغان ، اول مجمع آگا جاتورتورنلردن كيلگان . سزدن صوڭ ميگا
 باردى و سزدن زارلانوب «التفات قيلمادى» ديب سويله نوب
 او طوردى» ديدى . عذرمنى آخوندغه سويله دم ، شول وقتده غى
 كوگل تارلقنگ و تشويشلرنگ سببلر نى بيان ايتدم . شولاي
 بولسه ده قارت آدمنگ كوگلى توشوب كيتووى ايچون عادتدن طش
 راحتسز بولدم .

يازغه چيقو برله «دوله كان» اولينه باردم ده ، آتلى بىكدروب
 جعفر ايشان تر به سینه و آندن ده «آجتيتار» اولينه ديب چيقوب
 كيتدك . مقصودم جعفر ايشان برله محمدجان مفتينگ تر به لر نى
 كوروب قبر تاشلر نى كوچروب آلو و الك الوغ قصدم يوقا ريدده
 سويله نكان «مجمع» نى كورو ايدى .

«آجتيتار» ده بر ملا يورتينه كرتديلر . قارشو چيقوچى
 حضرت ، مين كورگان آدم بولمادى . «مين سزگه كره آليم ،
 معذور مينى ياكلكش كيتورگانلر ، مين ايددهش ملاكز نى ايزله ب
 كيله در ايدم» ديدم و بومشمنى ده سويله ب بيردم .
 حضرت : «حاضرنده بزگه كورگه مجبورسكز . اول سز

ايزله ب كيله طورغان ملا بزنگ ايدده شمز وفات بولدى ، اوزى
 سلامت وقتنده يورتارى يانغان وقتده محمدجان مفتى مجمعى ده ياندى ،
 اول كشيلىر و اول اشلر «كان» خبرى جمله سندن بولوب قالديلر
 ديدى .

«انا لله وانا اليه راجعون» اوقودم .

ر . ف .

املاچيلرغه هديه م

«املاچيلرغه هديه م» ديدم دييون . بيت نهلى املاچيلر
 توبانده آيتوله چهك سوزلر يمنى اوزلر ينگ املا لر نه برده نكنه قبول
 ايتارلر مو يوقمو ، مونه قايدده مسئله . هر حالده ايندى اوشى كونده
 املا مسئله لرى قوزغالوب تورغان بر زمانده ، مين ده اوزمننگ
 بلگانمى آيتوب كيتونى معقول كوردم . مطبوعات كيگ . هر
 كمگه اوز بلگانن آيتوگه ايرك . مينم آيتو تورغانم فقط شولغنه :
 كتابنده بر بولوب تلفظه باشقه بولغان سوزلر بزده خيلى گنه
 بار . شوندى سوزلر مکتب كتابلر مزده ده طولوب ياتور . كتابنده
 بر توسلى بولغاچ بالار بر طرزده اوقوب كينه بيره لر . كلامنگ
 سياقدن آننگ نى معناده كيلگانينه توشنوب يته آليرده ، بالانگ
 در سینه خلل كيله ، بلمسز قالا . مونه شوندى سوزلر نى بعض
 برلر نيه علامتلىر قويوب آجراتوب يازولسه ، اوبلا يمن كه آرزغه
 بولسه ده املا لر مز توزالور ، طبعى حالتينه قايتور و اوز قاليينه
 توشار .

اول سوزلر مناو :

اوج - كف اليد معناسنده .

ئچ - بر ايكي ئچ .

ئوچ - اتقام معناسنده .

ايچ - شرب معناسنده . تلفظه يا آيتولماسه ده كتابنده

بولماق تيوش .

اوج - طيران معناسنده . قوش اوچدى .

اوچلاو - قلم اوچلاو ، قازيق اوچلاو .

اون - عشر معناسنده . سيكز توقز اون .

ئن - تاوش معناسنده . ئككى چغارما .

اون - آرش اونى ، بغدادى اونى .

بوؤلؤ - تقسيم معناسنده . اچكى بوليمى طشق بوليمى .

اگرده لامدن صوڭ يا صورتى قويولماسه يوق معناسنده بولغان

بولمى ديب خطاء اوقورغه بولا .

بوؤلؤ - يوقدن بار بوؤلؤ .

۱۸ جمادی الاخره - ۱۳۳۲ سنه

۱ مای - ۱۹۱۴ سنه

شهر آذربایجان و تاریخ آن

مرجانی (*)

ردیه سی، الافق المین لباقر داماد، تهذیب المنطق مع القاضي المبارک، میر زاهد و رسائل الغزالی و مونردن باشقه لر والدمز قلمی ایله مرجانی نمخلونندن کوجرلمشردر. والدمزنگ ۱۲۶۴ هجریده جد صحیحمز اسمینه بخارادن یازمش بر مکتوبنده: «فقیر جزیری را حفظ کرده از عالم فیلسوف شهاب الدین هارون بن ابی العلاء بهاء الدین المرجانی البلغاری. قاطیغوریاس منطق را خواندیم و قسمی تهذیب خواندشد» دیمش و ۱۲۶۵ تاریخنده یازمش ایکنچی مکتوبنده: «باقی احوال را انشاء الله حکیم وفقیه داملا شهاب الدین المرجانی تفصیلا بیان میکند فقد طلع الصباح واغنی عن المصباح» دیه مرجانی حضرتلرینه اشارت ایله مشدر. ایشته مرجانی، والدمزنگ برنجی استاذی و مرجانینگده قدردان شاگردیدر. بخارانگ مدرسه میرعربده دروازه دن کرگج اوک طرف باسقچدن متوکه مقابل حجره، مرجانی ملکی ایدی. بخارا اطرافینه کسب هوا و زیارت ایچون کیتدیکنرنده حجره سینی همه اسبابی ایله والدمزنگه تابشروب کیدر ایمش. بو ولایت که قایتدقندرنده آرازلرنده مراسله و مخابره لری اولتور، مرجانی نه کبی بر کتاب طبع ایتدر اولسه بر دانه سینی والدمزنگه کوندرر ایدی. حاصل والدمز. مرجانی حضرتلرینی دشمن کوروجیلردن توکل (۱)، بلکه فضل و کالاتینی تقدیر ایدوجیلردن و دائما مدح و ثنا قیلوجیلردندر. بس جنابکوننگ والدمز حقنده مرجانیدن منحرف ایمش، دیه ایشتمش خبرکوننگ اصلی یوقدر. اوپله بر

(۱) بو حوزنی اوزمفک بر مکتوبه جواب سفنده ذکر قیلدر.

(۴) مرحوم محقق حضرتلرینک تلامیذی مونی بحق تانیادقاری و لازم درجهده استفاده ایله آلمادقاری خاطرکه کیلمکده در. مونک حقنده شاگردلرندن صوراشوب، احوالینی تفتیش قیلوب یوردم ایسه ده شفالی بر معلومات تابا آلمادم. تابدیغ معلومات اوشبو قدردر: - مشار الیه حضرتلری درس سوکنده فارسی و عربی شعرلر اوقور، ادبی و حکمتلی حکایتلر سویله ر ایمش، تأسفدرکه اوشبو شیلرینی یازوب آلا بلمامشردر.

معصوم الیلینی ۲ نجی شهر ربیع الاخر ۱۳۲۳ سنه

(۵) استاذ محترم مرجانی حضرتلری کرمانینگ بتون دنیاغه فاش بولوونینی یکریمی یش یلر سوکنده کوردک. ایکنچی جلد «مستفاد الاخبار» نک ۲۰۵ نجی بیتده سویله مش سوزلرینی خلفر شیمدی رأی العین مشاهده قیلدیلر. والد عزیزمز حافظ الدین بن نصرالدین البرهننگوی بخاراده وقت، الشیخ المرجانی حضرتلرینک علم مجلسلرینه حاضر بولوب صحبتلرینه دوام ایتمش. تهذیب المنطق، حکمت، هیاکل التور کتابلرینی درس ایدوب اوقومشدر. آنک ملکنده بولغان عزیز و غریب اثرلرینی عاریت بوللو آلوب استفاده قیلمش و اکثرینی تمام نسخه ایدوب آلمشدر. بوکونده مینم ملکنده بولغان شرح هیاکل التور، آنک حاشیه سی میر زاهدالهروی، الزوراه و آنک شرحی. شوکا الصدرالشیرازینک

(*) باشی ۸ نجی عددده.

عربی حضرتلرینی تصویب ایتمش اولسه کیرهک . عارف جامینک « الفصوص » اوزرینه تعلیق ایتمش کتاینک فرعون ایمانی مسئلهسی طوغر و سندهغی بحشینک هامشینه اوز قلمی ایله بویله یازمش: « ومن يدعی انه ایمان البأس حالة البأس فلا یكون مقبولاً یلزمه اثبات ذلك بالقاطع من الدلیل وما جعل الله لذلك من سبیل . » بو عبارتتی فاضل مرجانی قلمندن کوجروب اتکامز یازوب آلمشدر . بوگا کورد فاضل مرجانی « الفتوحات » همده « الفصوص » کتابلرنده غی فرعون ایمانینه دائر سوزلرنک مدسوسلگی ایله قائل اولمامش و شعرانی توجیهسنی ده قبول ایتمامش اولور . مرجانی حضرتلرینک اعتبارلی شاگردلرندن بولغان بهاءالدین بن ابوالمعالم المسلمی دن اوشبو سوزنی ایشتدم: « مرجانی حضورنده تحصیل ایدوب طور دیغمز و قتده قازان شهرینه استانبولدن کتاب سودا گرلری کیلدی . بو ایسه کتاب کوررگه محتاج بولوب طور دیغمز وقت اییدی . بن هیچ کیچکمکسزین بوسودا گرلر حضورینه باردمده کورووم ایله اون ایکی صوم برابرینه « احیاء » کتابی صاتوب آلم . بونک ایچون فوق العاده شادلاندم و یستودن سوک درس که کرووی ایله استاذمز حضرتلرینه کورساتدم . مشارالیه حضرتلری کتابنی آلدی ، نیچه جلد وهر جلدی نیچه شاریت وهر بیته نیچه شار یول ایدیکنی سانادی ، قایسی شهر و قایسی مطبعهده باصلدیغنی ، کیم طرفندن تصحیح ایدلدیکنی تمام اعتبار و دقت ایله قاراب بتردی ده ، موندی کتاب آلووم ایچون میکارحمت او قودی و بهاسی ارزان ایدیکینه فوق العاده تعجب ایدوب دیدی :- بن قول یازمه احیانی قرق صوم برابرینه آلوب قولمه موندی قیمتی خزینه توشدیکی ایچون بی نهایت نمون اولمش ایدم . کتابغه حریرص بولدیغمدن قرق صومنی کوکلمهده کیتورمامش ایدم . ایدمی بزنگ شول وقتمز ایله حاضرگی وقتنی چاغشدروب قارا کر! » . موندن آکلاشلدیغینه کوره مرجانی حضرتلری اوزینک کتبخانه سینی کوب هشتقر ایله و کوب بایلقر صرف ایدوب میدانغه چیقارمشدر . شونک ایچون بو کتبخانهنگ قدرینی بلورگه ، مونک حقدده صرف ایدلگان اجتهاد و ماللرنی تقدیر قیلورغه تیوش .

محمود بن عطاء الله الدلمی .

۱۳۳۰ - ۱۳۳۱ ده ۲۴ شهر ربیع الاول .

(۷) ایدمشلرمز آراسندد: « شهابالدین داملا اوزی شوندی هیچ بر خاطر صاقلامی طورغان طوغری سوزلی کشی بولغان اما آنک شاگردلری نی ایچون بو درجهده قوبرقسزلی ، همسینک ایچنده شهاب حضرت مسلکینی یونلهب تعقیب ایدوجی بردهونی ده کوره آلمیمز » دیه سویله شر و مونی بر قدر مثاللر ایله ده

سوزنی حاسدلر اشاعت قیلمشلر اولسه کیرهک . درست ، والدمزنگ « رد الاعتزاک » نامنده بر تالیفی بار . آنده ایسه طفیلاگنه مرجانی خلافینه یازمش سوزلری بولسه ده ، قدر و حرمتینی یوغالتمای علی طریقه العلماء المتقدمین: « قال بعض المعاصرين » یا که « قیل » کبی لفظلر ایله تعبیر قیلمشدر . ومع ذلك مرجانی خلافینه یازمش اثرلرینی کوردیکندن سوک شول اشینه ده ندامت قیلدیغنی فهملنه . مرجانی حضرتلرینه یازمش مکتوبلرینک مسودهلری اوشبو کونده محفوظ ایسده یازمق ممکن اولمادی . والدمزنگ ال سوک یازمش مکتوبلرندن بری اوشبو عبارتدر: « اخذ عن الدواني السيد جمال الدين محمود بن نصر الشيرازي المعروف بـيرزا جان وعنه يوسف بن محمد جان القره باغی وعنه السيد المولوی محمد بن محمد البخاری الشریف وعنه الشيخ عناية الله البخاری وعنه ابو الفیض ابن عارف الغلقری وعنه ابنه ابو الحیر وعنه ابنه القاضي عبدالحی وعنه ابنه القاضي ابو سعید السمرقندی وعنه شهاب الدين المرجانی القازانی وعنه ابو طاهر بن ابی سعید السمرقندی و ابو جعفر الطیار حافظ الدين البرهنگوی و ابناؤه غیاث الدين محمد و سلطان محمد فاتح وغيرهم . » بو عبارتتی « شرح هياكل النور » هامشینه یازمشدر . اوشنداق « بر باش » قریه سینک محمدی حضرتلری والدمزگه خطاب ایدوب: « بن مرجانی هوز کوره آلامد ، لیکن کندیسنه اخلاصم بلنددر . کتابلری حضورنده طورر ، مطالعه قیلهم . مگر البرق الومیض - ده خطبه طوغر و سنده یازمش سوزلرینی ذهنم قبول ایتماز ، مرجانینک - اشهد - او قورغه تیوشلی دیدیکی سوزی حقدده سزنگ فکرگر نیچو کدر؟ » دیه سویلهب او طور دیغنی ایشتدم . « تذکره الزاشد » اسملی بر اثرده: « ابن احسان پول و جای ایچون ناظوردهغه تقریض یازدی » دیمش . مگرده محمدی حضرت شول اثر مؤلفی ظن ایتمش آدملردن توگل . بلکه دیاتلی و اماتلی هم ده طوغری مطالعه لی تبرک بر ذات اییدی ، آندی ردی شیلرگه تنزل ایتمیه چگی معلوم . والدمز اوزینک « الربوبية الکشفية » نام اثرنده اوشبو « اشهد » حقدده بر قدر تفصیل ایله بحث ایتمشدر . محمدی حضرت حقدده سزگه: « مرجانیدن منحرف ایدی » دیه سویله مش کسه لر یالان سویله مشلردر . والدمز « الربوبية الکشفية » اسملی کتاینک هامشینه ابوالنصر القورصاوی حقدده اوشبو جمله نی یازمش: « وقد ذکر استاذنا شهاب الدين بن بهاء الدين بن سبحان القازانی المرجانی فی مقدمة وفية الاسلاف - من مجددی المائة الثانية عشرة » دیه یازمشدر . احمد بن حافظ البرهنگوی . ۱۳۳۰ سنه .

(۶) فاضل مرجانی ، فرعون ایمانی ایله قائل اولمقنده ابن

فائده تدفينه شهادت ويرر. مثلا: تيمر قتلقي ايله توقتامش خانلرننگ يارليغلىرى ايگ يوغارى صنف علمائى آراسنده غنه يوروغان ايگ نادىر اثرلردىر. توقتامش خان هم تيمر قتلقي يارليغلىرى مستشرق Ханские ярлыки. Березинъ ديگان اثرنده درج ايتلگانلر هم تيمر قتلقي تقي يالغز حالنده غسجه Fundruben dez Orientz ژورنالينك ۱۸۱۸ نچى يلفى IV نچى جلدده ص ۶۱-۳۵۹ ده درج ايتلگان.

مرجاني نك روسجه نيندى اثرلردن استفادة ايتكانلنگى حقدنه پراقيسور اشيفلافسكى اوزينك قازانده ۱۸۷۷ نچى يلدە Древные города и другие болгарско-татарские памятники въ Казанской губернии ديپ يازغان اولوغ اثرنده ص ۱۳۹ ده ذكر ايتە. نيچكده مرجاني روسجه اثرلردن فائده لاتغان. مونگ اوستينه شهاب حضرت قران خانلغينك تاريخن روسجه منبعلردن آلمى باشقه يردن آلوب يازاده آلمانغان، چونكه باشقه مأخذلر تقريبا يوقدر. مستفاد الاخبارنك برنچى جلدنده « فصل في الدولة المتجددة بقزان » ديگان بانبده فوكس نك Краткая история города Казани ديگان كتابندن (۱) آغان سوزلر (قابو سوزلرنى مراد افندى رجماً بالغيب رد ايتە) آب آچق كورنوب طوراً. ملاحسين افندى فيضخانى كبي تاريخقه يك كيگ صورتده آشنا اولغان شا كرديلى شهاب حضرتى روس ادبياتنده غى تاريخى معلوماتدن دريغ ايتمگانلردىر. مونگ اوستينه مرحوم قراننگ دارالفنوتنده كى تاريخ جمعيتنده هم قازانده ۱۸۷۷ نچى يلى ياوروباننگ هر طرفندن جيولغان تاريخ علملرنك زور جمعيتنده اعضا بولووى مناسبتى ايله روسجه منبعلردن هر حالده فائده لىمى قالماغان. تاريخ واتنا غرافيانك الوغ علملردن پراقيسور كوتوالد داملا مرحوم ايله طائش وياقن دوست اولغان وداملا مرحومنى ياوروبانن كيلگان همه الوغ ذاتلر ايله (مشهور ميسيانبر پراقيسور مالوف نك نقلنجه) طائشدره طورغان بولغان. نيچكده بو اشلرنك مرجاني مرحومگه كوب فائده لرى بولغان وائرينده يخشى تاثير ايتە آغانلر.

(آخري بار). احمد زكى وليدى قازان.

(۱) بوكتاب باشده Казанскія извѣстія ژورنالينك ۱۸۱۷ نچى يلفى، ۶۷، ۶۸، ۸۰ نچى نومرلنده درج ايتلگان. صوگندن Известія Общества Арх. Этнogr. и Исторіи при Казан. Универ-ситета ژورنالينك ۱۹۰۵ نچى يلفى XXI نچى جلدده آيرم رساله حالنده طبع ايتلگان.

ايضاح قيلور ايدىك. آرانزدن برمز: «شهاب حضرت اوزى ده شوندى بولغان، اوزى كتابلرنده بخارا درسلرني يامانلى اما اوزى هميشه ده بخارا ترتيبى ايله اوقوتوب دوام ايتكان، حقيقى علملر ديه صاناغان نرسه لرينك برسيني ده شا كردينه اوقوتماغان. ايدى اوزى شويله اولسه داملا ايله ملا آراسنده ابرملق اولمازغه طوغرى كيله» ديدى. چنلابده بو نيندى اش؛ بو بر حقيقت! بوروشده سوز سويلى، تگى روشده اش بوروته. شهاب داملانك شا كرديلى شولوق قشقار شا كرديلى، آرالرنده فرق يوق. موگا جواب اورتنده اوشبو نرسه خاطرگه كيله: «شهاب حضرت اوز وقتده اوزينك دشمنلرينه اوز قوراللى ايله قوراللاقمى موافق كورمش وشونلر طرزنده درس اوقوتمش». بو بر ظن ايدى. صوگره استرخانلى عبدالرحمن افندى العمري دن ايشتديكمز برحكايت بونى تايد قيلدى. مذكور عبدالرحمن افندى: «داملانك بعض شا كرديلى بر وقتده اوز كوكلگى رضا بولغان روش ايله درس اوقورغه صوراهشلىر، داملا آنلرغه تورلى نرسه لىر، مثلا: تاريخ، جغرافيا، تفسير، حديث وغير فلردن سبق بيره باشلامش، اما قازانده معروف بولغان منطق و كلام كتابلرينك فقط متلرني- گنه اوقوتور، شرح وحاشيه لىر آراغه كرمامش. شا كرديلىر بو شيلردن لذت تابمى اوقونى تاشلامشلىر» ديدى. ظن ايدى مز بو حقدە «آثار» ده ملاحظه باردىر اگرده بولماسه بونى بازارغه تيوشلى. شهاب حضرتى روسجه بلغمه گان ديلىر. بن ده بلگاندر ديميم. شهاب الدين حضرت، اوزينك تاريخى توركى، فارسى اثرلردنگنه جيغان. روسجه دن آلمانغان ديلىر (حتى اوزينك اوغلى برهان حضرتده شويله ايدى)، لکن مبن روسجه دن (حتى يك اعلى صورتده صايلى بلوب) آغان ديمن. حاجى مراد افندى «تلفيق الاخبار» اسملى كتابنده كوب اورنده شهاب حضرتكه هجوم ايتە حتى كوب اورنده: بو سوز تاريخده يوق بلدكه مرجاني اوزى چغارغان ديپوك ايتە. بز اوز كوزمز ايله كوروب بلغمز، مرجاني شهاب حضرتنك شول حاجى مراد طرفندن رد ايتلگان سوزلرى روس كتابلرنده وقائع نامه (ليتوپسين) لردە بار. آننگ تاريخده آثارعتيقه جمعيتلىرى مجموعه لردن حتى واق تاريخى براشورلردن، مثلا: فوكس وفرهن كبي لرنك اثرلردن سوزلر بار. داملانك روسجه كتاب اوقومادقى ثابت اولسه. آننگ كتابى آننگ روسجه ارقوغان ميرزالردن غنه توگل، حقيقى صورتده تاريخقه و آثارعتيقه غه اتساب ايتكان علملردن طوغرىدن طوغرى

مقاله:

اسلام و مسلمانان

اسلام دنیاسینه کرکله اجنبی عادتله

جاهل خلقله و وحشی قومله واسطه لئی ایله اسلام دنیاسینه کرگان عادت و رسمله حسابسز درجه ده کوب بولوب مونلرنک بعض برلری حتی «دین» اسمنده کورله در. اوشبو عادت و رسملرنک بعض برلرندن بو یرده آیروم بحث قیلونی موافق کوردک. اوشبو عادتلرنک باشلوچه لری بونلردر:

۱) جنسیت، عصیت، قومیت، کبی جاهلیت رسملری. بو رسملر ایسکی زمانلردن بیرلی بتون جمعیت بشریه نی آست اوستکه کیتردیگی کبی جمعیت اسلامیه نی ده تمام انقراض چوقورینه توشرمشدر. بو رسمنگ اسلامیتگه دخولی سببندن قرآن شریفنگ اعتصام و اخوت دنییه قاعده لری بتونله ی آرتهه قلوب امت واحده بولغان «امت محمدیه» ده گویا درلو امتله و ماتله روشینه کردیلر، بری دیگری ایله مابین و دشمنان بولشدیلر. بونگ سببندن قرآن کریمنگ فضائل اجتماعیه و اخلاق عمومیه سی اهل اسلام آراسنده تطبیق قیلنماینجه ضائع بولوب قالدی. قرآن شریفنگ: تعاون و تناصر، شفقت و مرحمت، الفت و محبت، نصیحت و انعام، اصلاح و فلانلر کبی فضائل اجتماعیه لری بتونله ی تلف بولدی. امتده رابطه دنییه ده یوغالدی و بونلرنک اورته عدوان و بغض، حسد و افتراق کبی اخلاق جاهلیله اورنلاشدی. حالبوکه قرآن شریف «ولا تنازعوا فتعشوا» دیب قفقروب طور مقده ایدی.

۲) وراثت و استبداد رسملری. بو رسملرده ایسکی زمانلردن بیرو بتون انسان عالمینی خراب ایتمش ایدی. سوگره عالم اسلام و مسلمانلرنی ده تمام هلاک قیلمشدر. مسلمانلر آراسنده قائلی مهاججه

و احتلاللر، ظلم و عدوانلر، کبر و نفاقلر کیتروب قرآن شریفنگ عدالت و مساوات، حریت و حقانیت کبی اخلاق اجتماعیه لرینی آرتقه قالدیرمش و الله غه هم ده رسول الله و اولوالامرگه اوشنداق قواعد قرآنیه که اطاعت کبی امر شریفلرنی ویران قیلمشدر. امتی گویا امت جاهلیه و اساطیریه طریقه سنده قالدیره شد.

۳) نسأ طائفه سنک الخطاطی. بو رسم، شرق ماتلرنده بیک ایسکی زمانلردن بیرو شائع و دستور اولندیغندن بونگ سببندن آنلر مدنیت بابتده ترقی قیله آلمادیلر. چونکه شرق ماتلرندن بولغان چین، هند، ایسکی ایرانیلر قاشنده نسأ طائفه سی غایت توپان درجه ده بولنورلر حتی آنلر خاتونلرنی انسانلقدن چقارمشلر ایدی. ایرلرگه ویرلمش حقوق انساندن خاتونلر بتونله ی محروم ایدیلر. مثلا: قطایلر، خاتونلرنی گیزمک، یورمک کیره ک توگل دیه قزلرنک آیقلرینه قالمیلر یاصاب آنلرنک آیقلرینی اوسترمه دیلر. هندیلر ایسه کوب و قتده قز بالالرنی طوغان و قتلرنده بوارلر، ایرلری وفات بولغان خاتونلرنی اوت غه صالوب یاندرلر ایدی. ایسکی ایرانلر ایسه اوایلرینک اچلرندن چیقغان و قتلرنده باشلارندن آیقلرینه قدر پرده لر ایله اورتورلر، فتنه گه سبب بولماسون دیب آنلرغه اوقو. یازو اصلا اوگره تمازلر ایدی.

سوگره اوشبو ایران، هند و چین خلقلری فوج فوج بولوب اسلام دنییه کردیکلرنده هر تورلی عادتلری ده اوزلری ایله برلنکده کرر ایدی. سوگره آقرون آقرون اوشبو عادتله اسلام دنیاسنده تامرلانو ب گویا شریعت و دین بولوب شیوع ایتدی. خلقلر مونی اسلام دنییه نسبت قیلورغه باشلادیلر. حالبه که اسلام دینی بو کبی عادتلردن صاف بولوب نسأ طائفه سی حقنده نازل بولغان آیتلرده بو عادتلرنی بردن براقدروب آنلر اورینه غایتده کیک بولغان حقوق و بلسکده کامل مساوت و عدالت ویرمش، عالم انسان ایله

بر لکده احوال انسانی ده اصلاح ایتمشدر.

جنسیت و قومیت عصیت و استبداد اصولارینک اسلام غه کروب عالم اسلامی آست اوستکه کتردیگی کبی نسأ طائفه سینک ده بویله انحطاط اوزرنده بولو عادتلیری اسلام دنیاسینک تدنی و تنزیه سبب بولدی. اسلام خاتوناری جهالت و ظلمت اچنده قالولری سیندن بتون عائله و بالالرده تربیه ستر قالدیله، بلکه آناری واسطه سی ایله دماغلرینه یاوز عادتلیر، رسملر سگوب تربیه آدیله. (۴) تبلیک و دیلینجیلک. بو عادت ایسه بیگه کده مسلمانلرک

روحانی و صوفی صنفلرنده تامر جاعشدر. بو عادت هم ایسکی عادت بولوب اساطیریلرک روحانی صنفلرنده بولنور ایدی. مثلاً: برهنلر، بوددیار و ایسکی مصر ملتلیرک روحانیلری، رهبانلری یالکڑ صدقه ایله گنه تعیش ایدرلر، بار کبی معیشتلری و حیاتلری یالکڑ ساندیلک ایله اولنور ایدی. هم غرب ماتارنده بولغان پاپار و روحانیلرک ده معیشتلری صدقه ایله بولور ایدی. سوکړه بو عادتار اسلام روحانیلری اوزرینه ده دخول قیوب ایشانیزم و بلکده بتون طریقت و مشیخت صنفلرنده تامر لاشدر. بناء علیه تون اسلام شیخاری، مریدلری، صوفیلری صدقه و انفاق ایله گنه کفایه له نوب معیشت قیلورلر. حالبوکه: حضرت قرآن شریف بتون تابعلرینه سعی و کسب طریق ایله معیشت قیلمتی فرض ایتمش و اسلام دیانتی دیناچیلک، طمع و یالقاولق کبی نرسه لرنی اخلاق نظرندن غایتده مذموم سانامش ایدی. بو عادتلرک شیوعندن سوکړه دیانت اسلامک مذکور قاعده سی اهل قیلمشدر. مذکور عادتلر دیانت نظرینجه مذموم بولووی کبی اسلاملرک ده ترقی و تعالیلرینه مانع بولمشدر. بلکه ده بتون عالم اسلامده شائع بولغان کسالت و عطلت غه ده سبب اوشبو نرسه لرایدی.

(۵) رفاهیت. حضرت قرآن شریف تابعلرینی اقتصاد و اعتدال اصوللری ایله بیورر ایسه ده مسلمانلر بو کبی فضائل قرآنیه نی آرتقه تاشلادیله. امت جاهلیه نك یوقاریده مذکور بولغان عادتلیری ایله بر لکده آنلرده دستور بولغان رفاهیت و عظمتلر، هم ده حیات جسمانیه ده بولغان افراط و اسرافلرده اسلام عالنه دخول ایتمشدر. اسلاملر بو بابده اعتدال و اقتصاد قانونلرندن چیقوب فارسلمر، روملر و فلانلرغه تقلید و تشبه ایدوب اخلاقلری و فطرتلری بوزلمش ایدی.

مثلاً: بغداد و قرطبه خلیفه لری شول قدر رفاهیت و راحت هم ده عظمت اچنده ایدیلرکه: یشل مر مردن بولغان سرایلر اچلرنده او طورلر ایدی. هر درلو قوشلر ایله طولغان باغچه لرده راحت قیلورلر، اطرافلرنده چرچیلری مغیلری بولور، گل صولی اولان شربت اچلارلر ایدی.

«بغداد» شهری یالذلی بیوک قبه لرنی حاوی بولوب دورت تیمور قابه سی بار ایدی. شهرنگ اورتاسنده آیروم حالده بر قله اولوب سرایلرغه کریمک ایچون قبه لر ایله مستور اوج میدان و اوج قابه لرنی کیچمک لازم ایدی. اول طرفلرده دخی درلو اصل جوهرلر ایله زینت قیلمش آتون بر آغاچ بولوب یاتنده زنجیرلر ایله باغلانمش آرسلانلر بولنور ایدی. حوضلردن فیشقران صولر ایسه هواغه طرورات ویرر ایدی.

«قاهره» خلیفه لرنک بر باغچه لرنده آغاچلری آتوندن بولوب یشلری ده هر درلو قیمتلی جوهرلردن ایدی.

اونونچی عصر میلادیده «قرطبه» شهرنده ۱۰۰۰۰۰۰ یورت ۶۰۰ دانه جامع شریف ۸۰ مکتب ۳۰۰ مویچه و هم ده بیوک کتبخانه لر بولنور ایدی. آنده بولغان خلیفه سرایلرنده غی شاعرلرگه آتوتتی کیسه لر برله بیرلر ایدی. یایلر و تاجرلرک ایولرنده، گلر و خوش ایسلی نباتلر ایله طولغان باغچه لر، قیمتلی خالیر، یشک قماشلر و هر درلو قیمتلی جوهرلردن یاصاغان متاعلر، آتون حوضار، آتون کوش قاپلر، یاتنده یانغان عربستان قوقولری بولنور، درلو درلو قوشلر گوزله طاوشلری ایله صایرادلر ایدی. قوش، فیل، آرسلان هم ده آثوریه دورینه اوخشاتوب یاصالغان خیالی حیوانلر و نباتلرک رسملری ایله زینت قیلمش ایدی.

اسلامک ایکنچی دورندن باشلاب عرب دولتلیرک انقراضلرینه قدر مسلمانلر رفاهیت و عظمت غه چومدیله و شوتنگ سیندن اخلاقلاری بوزلوب نعمت ربانیه نك شکرانه سینتی اونوتدیله، پیغمبرلرک سنتلرینی، اسلام ادبلیرینی ده آرتقه تاشلادیله. آتون و کوش جوهرلرنی اوزلرک حکمتلرندن و صنفلرندن دوندروب جاهلیت عصرنده غی انسانلرک رسملرینه، موده لرینه صرف قیلدیله. مکر و میلیونلر برله بولغان آتون کوشلر، منافع حیات و احتیاجات ضروریه ده صرف قیلمتی بلکه یالکڑ زینت و موده هم اسراف یوللرنده استعمال قیلنور ایدی.

مثلاً: آتون کوش صاوتلر، کمرلر، یوگانلر، ایهرلر کبی شیلرده مکر ایله درهم و دینارلر ضائع بولور و شول سببلی اسلام عالنده میلیونلر ایله سرمایه لر، ثروتلر، یوغالور ایدی. مونار، آتون کموشده بولغان حکمت ربانیه نی اهل و انسانلرک حیات هم سعادتلیری ایچون وسیله بولغان انفاق و انعام، تعاون و تناصر کبی فضائل مالیه نی ضائع قیلورلر هم ده قرآن شریفک: «والذین یکنزون الذهب و الفضة و لاینفقونها فی سبیل الله...» آیت کریمه سینه التفتاسزلق ایتارلر ایدی. اوشبو سیندن امتده اخلاق بوزلوب حرص و غرور، کبر و شرف انسانیه نی نسیان، حیات روحیه

اومارتا قورتلری باللرن بیرماس ایچون چاغنا باشلاغانلر. بو کشیلرده هیچ نرسه اشلەرگه بامانچه. قورتلرنی هلاک قیلو یولینه توشکانلر؛ قاناتلری کویوب اوطقه توشسونلر دیب آغاچقه تیماسلک ایتوب ایله نه سینه اوت یاقغانلر. بیچاره قورتلرده اوز اویالرمزنی دشماندن صاقلیمز دیب، اوچقان برسی اوتقه توشه بیرگانلر. شول روشلی اوت ایله قورتلرنی هلاک ایتوب اویلرینه باللرن تاشوغانلر.

آندن سوک بولاردن کورمه کچی باشقه خلقلرده ازلی باشلا. غانلر. تابسالر اول کوکرت (сбpa) توتونی ایله هلاک ایتوب آندن باللرن قاراب آلا تورغان بولغانلر. اول وقتلر بال آلو، اومارتا قورتلرنی اوتروب هلاک ایتوب کنه بولغان. زمانلر اوته کیله، ازلهونی آورسنوب آغاچ باشلرینه اوزلری چولوق یاصاب قورتلرنی شوگا قوندرا باشلاغانلر (بولار میلاد عیسی دن بورون). بر کشی بر آغاچقه چولوق چوقی ایکان اول آغاچنک باشینده کیسوب قالدیرغان. بونسی ایسه شول آغاچنی اوزینه ملک لهوی بولا ایکان. بو روشچه بایتق یلر اوته، خلقلرده کوبه یه، اورمانلرده آزیه، حکومتلرده اورمانلرغه کوزلرن توشره باشیلیر. باقسالر کوزلر اورمانده کوب آغاچلرنک باشلری کیسلگان بولا. آندن سوک خلقلر آراسینه آغاچقه چولوق یاصونی منع ایتلر. شولای ایتوب کشیلرده باشقه چه یول ازلهب قای یرده سالام، چبقدن اوروب (توقوب) آنی ده له تی بالچق ایله اشقاتورلاب قورتلرنی شونده آصری باشیلیر. (بو اومارتانی حاضرده آفریقا، آسیا قطه لرنده اوچراتورغه بولا). قای یرلرده اول اورمانده اوزلری چوقوغان چولوقنی کیسوب توشروب، شوندن یالغاش اومارتانی کیتروب چغارغانلر (بو اومارتانی هر کم بله).

بر وقتلرده اومارتا قورتلری قدرلنه باشلی. هلاک ایتاس ایچون ضررسز توتونلر استعمال قیلونه. شولای ایتوب اون یدنجی عصردن باشلاب آقرن آقرن قورت علمی ترقی ایته باشلی، رامکالی اومارتالرده کشف قیلونه. بال آلو بتونله ی ایکنچی اصولغه کوچوب، آرتندن یورگان آدملر بر باش اومارتادن ۵ ر پوط یا کوبردک بال آلا باشلادیلر. بوگا مثال ایتوب آمریقانک «سن سینتات» شهرینک قورتچیسسی «موط» نک ایتکان. کیتره سم کیله. اول ۳۵۰۰۰۰۰ جانلی قالانک اورتاسنده اوی باشنده آصراب بر باش اومارتادن ۵ پوط ۲۰ فداق بال آغانن سویلی. بزنگ قورتچیلرمنز ایله بو ایکسی آراسنده ایرما نیچک؛ اومارتالر توغرسنده سوکندن بر وقتم ایله یازاچقمن. معلم عبد الرحیم یاشی. «آلماتا».

واخرویه نی هدم قیلحق کبی رذالتر برله مبتلا و «لا یغرنک نقلاب الذین کفروا...» آیت کریمه سی تهیدید ایتکان بنده لر جمله سینه کردیلر.

خلاصه: سوک دورلرده بولغان مسلمانلر کیردک دینی و علمی بولسون و کیره ک عادت و رسم جهتلرندن بولسون صرف تقلید اچنده قالدیلر. (آخری بار).

امام و مدرس سرورالدین بن مفتاح الدین.

قورتچیلق تاریخی

الوک آدم بالالری اومارتا قورتینک نی ایکان بلمه گانلر. اول وقتده اورمانلر کوی بولوب قورت خزینهلری ده اورمان اچنده اچی قووش آغاچلرغه اویلاب، بتون خزینهلرن شول قووش (چولوق) قه جیناغانلر. بیوک بیوک آغاچلرنک چولوقلری بال خزینه سی بلن طولی بولغان. قای وقتلرده یاشین تاثیر ایله شول چولوقلر یارلوب یرگه ده آقغانلر. بر وقت بر اورمانچی اورمانده یورگانده، آیو شیکلی جرتقچ حیوانلرنک یاشین صوغوب یاروب توشرگان آغاچ یاننده. ئله نرسه نی در آشاب یاتقان کورده نرسه آشاغان بلور ایچون یاشرونوب آیونک کیتکان کوته. بر نیقدر اوتکچ آیوده طویوب کیته، شوندن سوک اورمانچی آقرنغه جیلوب یاتقان بال یاینه بارا باشلی، کوره، دنیا طولی قویاشقه قارشی یالتراب یاتقان بال (اول وقت اوزی بال ایکان بلمی). آغزینه تیدروب قاراسابیک ته ملی توبولاده، طویغانچی آشی. اورمانچی ده آشی، اومارتا قورتلری ده ژوو ایتوب بال تاشیلر. اومارتا قورتلرنک بو ژوولداولری شول یرگه ئله نیزی موکلی موزیقه تاوشن یاصاب آدم بالاسن اوزلرینه یاردمگه چاقرالر. اورمانچی ده بو قورتلرنک موکلیرینه محیکه قالاده، بولار بونی قایدده تاشیلر دیب اومارتا قورتلرنک اوچقان طرفینه یوناله باشلی. کوب ده بارمی یاقینده بر بیک قارت آغاچ بولا. بتون اطرافدن اومارتا قورتلری شول آغاچقه جیولا. بو اورمانچی ده آغاچنک تویینه رده کیلوب کوره: بتون قورت آغاچنک یه تیشوگندن، یه یارغندن هیچ نیگه قارامی اچکه کره لر. برسی کرسه ایکنجیسسی چغوب اوچا. شوندن سوک اویغه قالب آغاچنی بیلگولی ده قایتوب بر ایدمش ایله بالتا، یچق شیکلی نرسه لر کیتروب بیلگوله ب قویغان آغاچنی کیسوب یغالر. بونک اچنده ده ته ملی نرسه لرنی تابالر. مگر آغاچ قولغاچ،

اش ملتیز ایچون خیرلی فال توگلدر. چونکه لیاقتیلرنک اورینی مدینت دشمانی لیاقتسزلر اشغان ایتسه لر ملتیزگه ایکی فلاکتک بری کیله چک. یا شول لیاقتسز مدینت دشمانی ملالز تاثیر ایه اخلاقی و اقتصادی جهتدن ایزلوب منقرض بولاجق و یا که عمومی تعلیم و روس مکتبده بیتوشکان بکتلر مز آرقاسنده ملتیز اقتصادی و اجتماعی جهتدنگنه حاضرگی مدینت آغومینه قوشلوب کیتوب، دینی و ملی احتیاجز شول آغومنگ یوشقنی آستنده کوملوب قلاچق. اولگی اسلاملر کبی مدینتی دینی حسیات آستنده تابقان ملت قاشنده دین مقدس سانالسه ده، آوروپالیر کبی مدینتی دیننگ علیهنده تابقان ملت ایچون دیننگ اهمیتی ده قالمیدر. بناء علیه ملالاق منصبی اصلاح، دین و اسلام اخلاقی جهتدن یگره ک اهمیتلیدر. اگر ملالاق منصبی اصلاح ایدلوب معیشتلری تأمین ایدلسه بو منصبه نقرت ایدلو توگل. کوندن کون جدی حاضرله نوجیلر کوبایور ایدی. فقط خلقنگ غایت نادانغی اوستینه صورانیه مزنگ بر قدر اختیاری بولا طور و بده بر مسجد بیته سی اورنغه اوج مسجد ضرار، بر چن واعظ بولاسی اورنغه طوقز ملا جیتتغی طولدروب طورغان بر زمانده بو اصلاح امیدلری خیلی کیچوگه در. شولای ده بو مسئله نی قوزغاتوب جدی روشده مذاکره قیلو. افکار عامه نی شول اصلاحته حاضرله و جهتندن یک اهمیتلیدر. کامل واحد.

۴۹

(۱) مسلمانلرنگ دینلری. اخلاقلری، اجتماعی هم اقتصادی حاللری نقطه سندن ملالاق اورنی یک حرمتلی بر اورن بولوب شول اورندن ملتک فائده لی خدمتلر قیلورغه بیک ممکندر. فقط امام افندیگ عالم و عاقل، عادل و حقلق سو بوجی بولووی لازم. (۲) یاخشی کشیلر بو اورندن طایوب طورلری سبیلی لیاقتسز، اقتدارسز آدملر اورنلاشیدینده خصوصی کشیلرگه گنه توگل بلکه عموم ملتک ضرر بولاچاغنده شبهه یوقدر. بو اورندن، توگل آله غی کونده، بلکه بو کوندن اعتباراً لیاقتسز آدملر نی سربوب توکمه ک لازمدر. چونکه بوندی آدملر ملت میکروبی بولوب ملتیی آلاز آغولیلر، آلازنگ قولندن بر اش کیلمه گان اوستینه، دنیا بوتاب، اش بوزوب، بو اورنگ قدرن، صفاسون بیارماکده لردر. (۳) فکرلری آچق ملالزنگ ملالقدن یوز چه ورولری معیشت تأمین ایتولماو سبیلی قصنقلق، تارلقده محنت چیگونر ایه برابر، حقلقدن آیرلورغه رضا بولماقلرندن باغورالرغه ته ریلکه طوتونی وجدانلری قبول ایتمه دکندندر. اوشبونگ ایچون ده یوره کلرینگ پاره سی بولغان بالالرینی ایرکلی ایرکسز باشقه خدمتلر ایچون حاضرله مکده درلر.

ملالقدن کوکل صوونو و آنک سبیلری

۴۸

ادیان سماویه نك وجودی، جمعیت بشریه نك انتظامی جناب حقنک واعظلری - پیغمبرلر ایه باشلانقدن تکملی، و دوامی ده واعظلردن باشقه بولووی ممکن توگل. بزنگ واعظلر من جمعیت بشریه میدانده ملتیزنگ بیتاکیسی بولغان اماملر مزدر. بزنگ کبی صاف دیندن صوقور، چن اخلاقدن محروم، اجتماعی حاللردن خبرسز، اقتصادی جهتدن اگ توبان تورغان بر ملت ایچون عالی مقصد صاحبی ملالز (واعظلر) دینی و اخلاقی، اجتماعی و اقتصادی جهتلردن ضرور و غایت بیوک فائده لر قیلماقلری ممکن و قیلمده. درلر. ایندی ملالاق شوندی مهم رول اوینالاجق اورن بولسه اول اورنی لیاقتسز آدملرنگ اشغال ایتولری عموم ملت ایچون ضرر و فلاکتدر. حاضرگی زمانده ملتیزده بولغان ایشاه و معارف، بر نیچه محررلر مز اثری بولسه ده بالفعل وجودگه چغاروجی (خصوصاً اولرده) شول عالی مقصد صاحبی اماملر مزدر. بو ملالز من منصبلرینک مهم ایدوکنی بله لر، شونک ایچون ده آفتق چیکگه قدر خدمت ایتلر. لکن بو منصب ایه لرینک طبیعی بولغان بر نیچی مقصدلر بنه ضربه بولا باشلاسه، نادان خلقلرنگ کیفلری آستنده ایزلورگه مجبور بولسلر، تیک طوراً آماوچی محررلر مز ملالقنی بتون تامری ایه سلکوب ناشلاب بارنجات روس مکتبلر بنه کروه گنه دیب طورسه لر بو نوع ملالز مننگ نی ایچون کوکلری صوغاسن و عالی مقصدلرینک ایکنچی بولار بنه چقماسونلر؟

ئلله نی قدر و عظلم، اوتتچلر وئلله نی قدر تله نیچیلکلر ایه مکتب سالوب ده ایرته دن کیچکه قدر ملت بالالری دیگان بولوب شونلر طوزانده آوناب بیش آتی یل اچنده صارغایوب کیوب و حکومت طرفندن قصلوب، نادان خلق و غزته لر طرفندن سوگولوب معیشتینی ده تأمین ایته آماغان بر امام یلینه بش، اون اورنده لیکسیه اوقوب اوج، دورت اورنده غونه باچهلر نده حضور قیلوب ایکی مک وظیفه آغان بر آغرانومی کورسه بالاسنی نی ایچون آغرانوم ایتارگه قرقاسون ده اوزی صارغایغان یولغه کرتسون؟ .. لکن بو

حالیہ نقطہ سندن قاراغانده بیک حرمتی، عموم ملت که فایده‌ی خدمت‌ر قیلورغه ممکن بولغان اورندرن. چونکه خلق، ملانی اوزلری تهاب اوزلری صایلاب اوزلرینه روحانی رئیس ایتدیکنرنندن هر وقت وهر نرسده امانی یول باشچیسسی ایتوب تانیلر، آنک هر بر ایتکان سوزن اخلاص ایله طیکلیلر. جمعه‌لرده عیدلرده باشقه آش سو کبی حیوولشلرده اماملر تله‌گانه سوبله‌رگه اختیاری بولالر. جمعه‌لر، عیدلر اوزلری بیک زور جمعیت بولدیغندن آنده عالم و متفکر اماملر بولسه خلق‌غه اخلاقی، اجتماعی، و اقتصادی حاللرندن سوبله‌رگه. آگلانورغه الحاصل دنیوی و اخرای سعادت‌گه سبب بولغان نرسه‌لردن درس بیرگه بیک ممکن‌در.

(۲) لیاقتسز کشیلرنک ملا بولولری عموم ملت ایچون افراط درجه‌ده ضروری. چونکه احوال دنیان خبرسز هم‌ده قواعد اسلامی‌نی تیوشنجه آگلامان، جیلی، پشلی ملالر خلق‌غه نیندی فایده‌لی نرسه‌لر آگلانا آسونلر؟ آگلانو شویله طورسون بلکه ملت‌که فایده‌لی بولغان هر بر نرسه‌لرنی شریعت اسمندن انکار قیللر. خالق‌ده: «اوستا بارده قول‌کننی طی، ملا بارده تل‌کننی طی» دیگان مقال بار. کوبسنجه ملانک ایتکانینه جمودا اشانه بیرلر. آلا اوزلرن خلق نظرند اهل علمدن ساناولری ایله حقیقی اهل علم بولغانلرنک درجه‌لرن کیموتلر، خلقنک اهل علم‌گه اشانچلرن برملر. «قارغه یول باشچیسسی بولسه اوله‌کسه‌گه آلوب بارر» دیرلر.

(۳) فکری آچیق کشیلرنک ملاللق‌غه رغبت ایتماولرینک سببی: ملالرنک اوستلرنده زور خدمت‌ر، آور مسئولیتلر بولوب‌ده معیشتلرنک هیچ بر جهندن تأمین ایتولماوی بولسه کیره‌ک. معاشری تأمین قیلنماغاج طبیعی خلقدن امید ایتارگه توغری کله. بونی ایسه فکری آچیق کشیلرنک وجدانلری قبول ایتمی. ینه خلقدن امید ایتکانده حریت ایله اش اشلی آملر. باشده کوبسنجه ملالر فقیر بولالر، یاردمچی بولمی. شول سببلردن طولایی بعض ملالر ملی خدمتلرنی بر یاقه‌قویه بیروب خلقدن نیچک آورغه ممکن بولسه شول یول ایله مان حیارغه طوتونالر. بعض برلری ملت‌گه خدمت ایتمز، وظیفه وجدانیه‌مزنی ادا قیله‌مز دیب اوزلرنک بار کبک ماللرندنده آیریلوب آخرنده ملالقی تاشلارغه مجبور بولالر.

(۴) ملاللق اورنن اصلاح قیلو شول طریقہ ممکن: ملالرنی حاضرگیدن ایلی پروتسنت کیموتب معیشتلرنی تأمین قیلو لازم. شول وقتده، ملاللق اورنی هم قدرلی هم فائده‌لی اورن بولور. مسجدلر، اماملر تیوشندن ارتق کوب بولماسه‌لر، حکومتده یاردم ایتارگه آورسنماز، حکومت یاردم ایتمی ایکان، خلقنک اوزپنده

(۴) ملاللق اورنی دنیا و آخرت خیرلی بولسون ایچون اول اورنی اصلاح لازمدر. مونی اصلاحده ایتک اول روحانیلر کیچنوب طورلق معاش تعیین قیلمه‌در. ایکنجی، اهل توگک آدمی بو اورن‌غه اوتکارماودر. اوچونجی، امام افندی نیندی وجه برله‌ده سوزنی خلقغه طیکلاتورلق سوبله‌گان سوزندن خلق اثرله نورلک خطیب هم واعظ بولورغه تیوشلی. دورتجی، امام افندی مسلمانجه عالم بولغان اوستینه روسچہ‌نی‌ده بیک یاخشی‌بله طورغان بولوب، روسچہ‌کاغدلرنی آچق صورتده آکلارلق و حاجت بولغانده اوزی طوغریدن طوغری سوبله‌شه بولورک بولسون.

(۵) بو مسئله، ملت نفعیتی جهندن ایتک اهمیت بر مسئله‌در. مقدس دینمزنک باشنده طورغان آدملرزنک حاللری اصلاح ایتولمه‌گنده ملت اصلاح ایتولماز. اگر بو مسئله‌گه اهمیت بیرماسک، بو اورن ایسکیچه طورسه، آچق فکری اماملر مزده بو اورندن یوز چه‌ورسه‌لر، بالالرنی دنیوی کشیلر بولور ایچون حاضرله‌سدر دینمزنک باشینه کیملر اوطورلر؟ بو کونگه قدرسوخی کیدگان دینمزنی شوندن سوگ کیملر سوندرمه‌زگه طرشورلر؟ معاش مسئله‌سی-نی طریقہ معاش تعیین قیله‌مز؟ قایدن آچه آورغه؟ خلقدن کیدگان واجب صدقه‌لر ایله کیچنوب طورسه‌لر بولیمی، هر اورنده واجب صدقه‌لر ایله‌گنه کیچنوب طورغه ممکنمی؟ مانی‌غه کوز سالوب طوروچی ماچی کبک ملالرنک عوام‌نک واجب‌لرینه قاراب طورولری یاری؟ اول، آچاقلقنی موجب بولیمی؟ یاکه جان باشندن نالوغ سالورغه کیره‌ک بولامی؟ اولسه‌ده طوسه‌ده حاصل نیکنه اش بولسه‌ده، روحانیلر اوستونده بولدیغندن بو مصالحت بولماسمی؟ مینمچه معاش مسئله‌سی بیک قیون مسئله بولدیغندن مونی آبروم صورتده بحث ایتارگه تیوش. لیاقتلو آدملر یتشدر و ایچون مقدس دینمزنک باشنده طوراجق کیمسه‌لر مرنی فایده‌ تریه ایتمز؟ نیچک آلرنی واعظ و خطیلر ایتوب یتشدره‌مز؟ چن خطیب، چن واعظ ایتوب چغارا طورغان «مدرسه روحانیه» لرمز قایده؟ حاضر بیت بو مسئله‌لرنک هر قایوسی بیک مشکل مسئله بولوب طور. حاضرگی وقتده بزنگ مقتدر امام دیب یورته طورغا- نلرمزده یاروم خطیب، یاروم واعظ‌غه بولوب تمام لیاقتلی ایتدروب خطیبایچون تریه قیلنغانلر بیت.

شیخ الله بن فتح الله عصمت اللین .
بله‌بی اویازی «اشلانلی قول» آولنده
امام هم دووخ کلاسی اوچیلشچه‌ده معلم .

اوپورووی و دیگر بر ملترینگ ترقی و تعالیسی دنیا بوزنده باقی
 قالولری دنیادن خبردار اخلاقی و معلوماتی روحانیلر بولمقی سبیدن
 ایدیکی تاریخ و تجربه ایله ثابتدر. شمعی بو منصبدن یاشلرمنزنگ
 کوکللری صوونو مسئلهسینه کیسهک بونگ سببی تورلیچه
 بولسهده باشلیچه سببی معیشتلری تأمین ایدلماکدن یلدن یل
 فقیرالحال بولا بارولریدر. ذاتاً کیلوری بر نظامغه قویلمغان.
 رزقی یالغز محله خلقینگ حسن اختیارینه وکینه باغلی بولغان بر
 اورتی آگلی کشیلرنگ اختیار ایشیهجگی طبعیدر. ایکنجی دن
 ایسه بو اورتنگ طنچسز بولویدر. بر شاگرد عمرینگ اک عزیز
 وقتده امام بولمق وشول اورنده ملنگ خدمت ایتمک و باشقه
 تورلی فرضلر ایله تحصیل ایتدر. بر وقت کیلوب امام بولغاچ کوب
 وقت اوتمی محلهسی بوکا ایدهش ایتوب ایکنجی امام و اوگازنی
 مؤذن آادر. بونلرنگ معین وظیفه لری بولماقدن دنیا اوتکارو
 قایغیسینه کروب محلهنگ زکات، عشر، فطر کبی صدقه لرنی هر
 بری اوزلرینه جلب ایتونگ چارسینه کروشدر. شول سبیدن
 آرالرنده تورلی نزاع و زنجال باشلانوب عمرلری شول نزاع
 و طنچسزلق اچنده اوتدر. آنک اوستینه اول خلقی. دین
 قوتلیمز دیب مسجد صالوب ایکنجی محله آبرو قصدینه کره لر
 و بو بیچاره لرنی طاغنده مشکل حالگه توشره لر. شولای ایتوب
 شاگرد وقتنده اماملق طوغرندهغی طاتلی فرضلری بره بره
 چیلگه اوچادر. دخیده بو صوگ یلدرده یالغان دانوسلر سبیلی
 اماملر آراسنده بولغان عزل، حبس، نفی بلد کبی باشقه و باشقه
 و طنچسزلقلر بولووی ده کوب یاشلرنگ کوکللری صوونوغه سبب
 بولدی. وؤلصنوی پوموشنیک پیسرلرگه قدر اماملرنی بیک واق
 اشلر ایچون تونن کونن، یاگفرن بوزن قارامی جاقروب بورچولری
 و آنلر قاشنده امامتچیلت اورنی بر درجه لی اورن دیب ایصاب
 ایتولماوی کوکللرنی صوتماسلق اشلردن توگلدلر.

ایندی بو محترم منصبنگ آز وقت اچنده خلقهز قاشنده
 قدر و اعتباردن توشونگ سببینه کیسهک بوکا اماملر کوبسینچه
 اوزلری سبب بولدی. چونکه اولارده خلفه و اماملرنگ اوزلرینی
 ورثة الانبیاء و ایتکان سوزلرینی قرآن حدیث درجه سنده کوروب
 دینی و ملی یول باشچیمز دیب اعتراف ایتلر و اوزلرینه امام
 کیرهک بولدقده اک اشناچلی قارنلردن بر نیچه کشینی مدرسگه
 اوزلرینه اماملقغه موافق شاگرد صورارغه اوتونب یباره ل ایدی.
 مدرسده تیوشلی شاگردن آنلرغه تقدیم ایدره ایدی. شمعی
 ایسه بو اورن آچولسه دیسته لهب کیلوب یالونوب یاتورلر. و آنده
 کرگانه تورلی قباحت چاره لرغه کروشورلر. شول سبیدن منصبنگ
 و اوزلرینگ قدر حرمتلری بتدی. ملا آلوی کتوچی باللاو ایله

برده آور بولماز. چونکه دورت یش ملانی تربیه قیلورغه
 اوگرهنگان خلقغه بر- ایکی ملانی غنه تربیه قیلو البته بیک یشنگ
 بولور.

۵) بومسئله ملت منفعتی جهتدن افراط اهمیتی مسئله. چونکه
 عموماً مسلمانلرنگ بو قدر فقیر و بو قدر رذیل بولرینگ سببیلری
 جمله سندن برسی ده: شول لیاقتسز نادان ملالرنگ خلقنی دنیادن
 بیزدولری، مسکینلرگه حاضرلهولری. گلسگنه خلقنی، کوزلرن
 کوتاروبرهک قاری باشلادیسهر، شریعت (اوزلرنچه) ایله
 توبه لرینه اوروب توبان قاراتولری ایکانن هیچ کم انکار قیلماسه
 کیرهک. شولایوق ملتیزنگ ترقی ایتولرینه سبیلرنگ ده برسی
 فکری اماملر خلقغه علوم معارفنگ کیرهکگن. هنر و صنایعنگ
 یوشایلگن آگلاتولری، هر قایوسی اوز محله بالالرننگ هر برسینگ
 اوقومشلی، هنرلی و آگلی بولولرینه طرشولری ایسکانتی هیچ کم
 انکار ایتماز.

«قوستانای» ده معلم: احمدی شاه اسماعیلین.

۵۱

بوندن مقدم نیچه عصرلردن بیرلی و بو کونزده ده ملتنگ
 باشینه اوپوروپ ملت اوستنده رول اویناب کیلوچیلر اماملر
 بولمشدر. ملتیز ملت محکومه بولدقندن هر جهتی و بیگردکده تعلیم
 و تربیه جهتلری اماملرغه باغلی بولوب کیلدی هر قایومزغه معلومدر.
 حکومت، عموم ملنگه تعلقی اشلر مزده کوب وقت توغریدن طوغری
 اماملرغه مراجعت ایتدر. بو کونلرده گنه حکومت طرفندن
 ملتیزنگ حیات و محات مسئلهسی بولغان مکتب و مدرسه و آندهغی
 اوقو و اوقوتو طوغروسنده یش الطی تورلی مسئلهده اماملر مزدن
 جواب آلدی. اگر شول اماملر عموم ملت اسمندن سویله گانه
 بر آز خطا قیلسه لر ملت که نیندی زور ضرر کیزه چگی و اگر ده
 فائده لی سویله سه لر بیوک بر فائده کیزه چکلری معلومدر. شول
 سوزلردن اماملرنگ نیندی اورنتی اشغال ایتدکاری حکومت و ملنگه
 نیندی روشچه باغلاندقاری و هر ایکی طرفدن نیندی زور مسئولیتلر
 توشدی آگلانسه کیره کدر. اسلامیت نقطه نظرندن قاراغانده ده
 امامتچیلک خلیفه لک ننگ بر جزئی بولدقندن حرمتی و مسئولیتلی
 بر اورندر. حاصل اماملر دینی و ملی یول باشچیمزدر. اگر بوندی
 محترم و ملت منفعتی جهتدن اهمیتی اورنینی حاضرگی کیده شچه
 زماغزنگ عالم و فاضل ذاتاری و ملت پرور یاشلری قول سلتاب،
 لیاقتسز اشغال ایته بارسه لر استقبالمزنگ امیدسز بولاچاغنده شبهه
 یوقدر. چونکه ملترینگ جهالتده قالولری و محو هم منقرض
 اولولرینگ سببی: دین باشغی بولوب جاهل و معلوماتسز روحانیلر

بر درجه که توشدی . « ملا ایله اتنی چاقروب کیتورمیلر » دیکان سوزلرنی ایشتورلک حالگه کیلوب یشدی .

شمدی بو اورتنی خیرلی و هر کم قزغریق درجه ده ایتوب اصلاح ایتونگ چاره سینه کیسه ک بوگا بایشاق اجتهادلر و بایشاق وقتلر کیردک بولاچقدر . لیکن حاضر نمکن بولغان قدرنی اصلاح ایتولوب طورلسه شونگ ایله ده بر آز توزه چکدر . بونگ چاره سی ایسه اگ اول اوللرنی محله لرگه پارچه لنودن و بر مسجدگه ایکی امام آلودن توقتا تورغه تیوشدر . وطنده شمز بولغان روسلر گرچه ملت حالگه بولسه لرده و روحانیلرنیگ معیشت جهتلری تأمین ایتولسه ده . حکومت و ملت جیلکه سینه آرتق یوک بولون اعتبارغه آلوب ۴-۵ اولغه بر صابور و آنک خدمتده ۲-۳ پوپ بولادر . بزنگ کبی یاری و هر جهتن توبان و محکوم بولغان بر ملتکه بر اولده بر نیچه مسجد و مکتب تربیه لکم و آنک اوستینه بر نی قدر ملا و مؤذن کتووی آصراق توگل برینی تیوشنچه تربیه قیلماق ده قوللرندن کیلمادگندن ، طبیعی بو اورننگ قدرن یاره چکدر . ایکننچیدن ایسه دوخاونی صابرا نه ده رجاء نامه طوتوب کیلگان هر بر شاگردنی امتحان قیلمی بلکه علمینه و صلاحیتینه قاراب امتحان ایدهرگه تیوشدر . اگر شول روشچه محله لر بوتون کونینچه طورسه خلق اوستندن آرتق مسجد آرتق ملا آرتق مؤذن تربیه له و کیمتولسه امتحانده قارت حضرت و قارت آبصطای فاتحه سی ایله کیلوچیلرنگ و محله خلقن آساتوب اچرتوب پریغاوار آلوچیلرنگ و محله آبروب مسجد صالوب ملا بولوچیلرنگ یوللری کیسولسه ، بو اورن یالغز علمی و فضلی جهتن اهل بولغانلرغه غنه قالا باراچقدر . ایندی بو قدرن گنه اصلاح یالغز دوخاونی صابرا نه ننگ ده قولندن کیلدگندن ، چاره سن کورو کوربدک آکا توشه در . اوزم اول امامی بولدقمدن مقاله نی کوربدک اول حاللرینه قاراتوب براق یازدم . ذاتاً امامتجیلک نی اختیار ایتاوجیلر کوربدک اوللرنی اختیار ایتمیلر در . اگر شهر و باشقه یاخشیراق ییرلردن اورن چقسه آنلرده بر یاقغه طاشلییاچقلمی بیک کوب کورغیدر . امام م . خلیل « یادگاری » .

۵۲

(۱) ملالر مسلمانلرنگ بعض مراسم دینی لرنی اجراغه ضرور بولدقلرندن ، آنلرنگ اجتماعی و اقتصادی حاللرینه واقف بولغان اقتدارلی ملالرنگ خیلی تأثیرلری بار . ملال ق منصبی حد ذاتده عمومغه خدمت اورنی بولدیغندن محترم اورندر . ملالرده عمومی خدمتده بولدقلرندن محترم هم ده احترامغه لایقلا در . امام سز یا که بعض سبیلرگه بناء امام آلا آلمانینچه طورغان بر اولنی کوز

آدمزغه کیترسه ک شول وقت بو قریه ننگ خلق هر جهتن اوگنایسز . لانغانلرنی کوره مز . ملال ق لوازمه تعیین ایدلگان ذات . عالم و تقوی هم ده اوز وظیفه سینی آکلغان ، اقتدارلی و ملی مطوعا قزدن خبردار ، ملتزم ننگ روحی بولغان مکتب و مدرسه لرنی اصلاحه طرشوچان . وعظ و نصیحتلری زمان و احوالغه موافق بولغان اماملرنگ ملتزمگه الوغ فائده لری تیه چه گنی کم انکار قیلسون ؟ البته آندی امام افندیلر محترملا در .

(۲) فیکرلی و اقتدارلی افندیلرنگ ملالقدن اعراض ایتولری سبیلی خصوصی کشیلرگه گنه توگل بلکه عموم ملتکه ضرری بولاچقدر .

(۳-۴) حاضرنده امام افندیلرنگ معیشتلری غایت درجه ده اوگنایسز بر حالده در . اورتاچه طورمشلی و اورتاچه داخودلی اماملرغه قرق - ایلمی آریا عشر ، ۲۰-۳۰ دانه قربان تیرسی ، اوتوز پود مقدارنده فطره صدقه سی حیولادر . بو داخود لرنی آچهغه ایله ندرلوب خدمت حق لرنی طرح ایدلگاندن صوگ یوز یکرمی صوم مقدارنده سرمایه قالور . بو قدر آزغنه مقدار سرمایه ایله نیچک کیچنرسک ؟ تاتوش ، اسپاس ، لایش ، ضیاء (زویه) چاباقصار او یازلرنده گی ملالرنگ حاللری تاغنده آیانچرا قدر . چونکه بو او یازلرده عشر و فطرلر دور طربقنچه یوری یا ایسه برده بولمی . بر آریا عشرن آلا آلمانغان اماملرده بولوب بو اماملرنگ باشقه اهل کسبدن هیچ آیرمالری یوقدر . قرلرده صوقالایر ، طرمالیلر ، اورالر . جمعه کون جمعه غازینه کیلگنج گنه آیرمالری معلوم بولادر . بری منبرگه منوب دنیانی سوگوب یوقلاتا ، ایکننچیسینی یوقلی . ایندی شوشی حاللردن خبردار بولوب ، نیچک بالا گنی ملالغه حاضرله رسک ؟ نیچک ملالقدن کوکل صوونماز . مونه قران شهرینگ بر ایکی ملاسی استننا قیلنسه قالغانلری آچ و مدیونلر در . کوبدن توگل . اماملرنگ رئیسی بولغان بر ذات ۷۵ یاشنده وفات بولدی ، نرسه لری بولماغاچ صدقه حیوب تکفین و تجهیز ایتدیلر . بو حاللرنی کوروب طوروب نیچک ملالغه یالارگنی یا که کشی بالالرنی حاضرله رسک ؟ یالغان دوکومینتر (تی) ، تربیلکه یازو ، بوسر صورتلری توشرو کبی) مقابلنه کیلگان صدقه لرنی عقللی و فیکرلی ملالرنگ وجدانلری نیچوک قبول ایتسون ؟ طرز معیشتزمنگ تأثیر ایتدن ناشی ، اسلامیت اساسینه بتولنه ی خلاف بولغان مداهنه . طمع ، نفاق و سوزلرده اوغریلق کبی مذموم صفتلرغه باتوب طورده غمزدن ملال ق اورنی دنیا و آخرت اوجونده خیرلی اورن توگل دیوب ایتورگه جرئت ایته آلامز . بوندی مذموم صفتلرنی موجب بولا تورغان معیشت منبعلری بتوب ، اشانچلی معین مقدارده کیلوب طوردا طورغان وظیفه لر بولغانده غنه

بر بولمه که چاخوتکهلی بر آدمنی توکرتلر، آندن صوگ اول بولمه که برنیچه ائلر یابلوب (دوقورتونگ قوشوی بونچپهغنه دقت بلن) قوروغان توکرکرنی بر کشی سبره. مونه شول چاغنده بر مدت سوگده مذکور ائلرننگ هر قایوسی ورم بلن خستهلتوب هلاک وتلف بولالر. بونگ کبک دخی باشقه تجربهلر اشلهپ قاراغانده بر تورلی نتیجه بیرگانگی ایچون ورمنگ طن یولی بلن سرایت اییوننده هیچ شبهه قالماهدر.

طرق هضمیه: آشاو واچویولی بلن ورم میقروبلرننگ تن که کروینه کیلسهک طبیعی بوده آشالغان و اچلگان نرسه لرننگ ورم میقروبی بله قاتش بولغانلقدندر. مثلا: ورمگه دبتلا بولغان حیوانلر خصوصاً صییرلرننگ ایتلرنی آشاو وسوتلرنی اچو بلن بولغان کبک اوراملرده طوزانلانغان یمش، کومهچ وایکمکلرننگ آشالولرنندن سرایت ایتدر. آشاو یولی بلن ورم میقروبینگ تن که کروینی و آندن صوگ ورمگه ایله ندرونی ینه ییک کوب تجربهلر بلن کورستوب بوله در. مثلا: براتکه ورملی بر صییرنگ ایتی یا که سوتی بیرلسه درحال اول ائتنگ ورم بله هلاک وتلف بولغانتی کوررمز. ورم میقروبینگ تن که طن یولی برله ن می یوقسه آشاو واچویولی بله نمی قایوسنده طاغی کوبردک یوغوننده اختلاف باردرد. یوقسه بو ایکی یولنگ هر ایکسندن یوغوننده شبهه یوقدر.

طرق جلدیه: ورم میقروبینگ تنگه کرو ایچون اوچنچی یولی ده بتون تهئی چرناب آغان تیریدرد. درست تیرینگ آنده مونده آچلغان یارقلری بولماسه میقروبلرده تن که کره آماز. فقط یوقاریده سویله گانم شیکلی تیرینگ بعض یرلرنده یارق یا که جراحت آچلغان بولسه ایندی اول یارق و اول جراحت، میقروب ایچون تن که کروگه بر یول. بر اوته طورغان ایشکلر.

مونه شول یارقلر یا که جراحیلر ورملی توکرکارگه. ورملی نرسه لره نیندیگنه نرسه بولسه ده تیه قالسه هیچ شبهه سز ورم میقروبی نه لیگی یارقلردن تنگ ایچینه کرر. تن که کرگچ یا تیر-ینگ اوزنده گنه اورناشوب قالور. اول چاغنده تدرن جلدی - جلد ورمی یا که ته تنگ بتولله ی تیرن یرلرینه کروب آنده غی عضونی ورم که ایله ندر. فقط شونی ده ایتوب کیتارگه کبره ک: جلدده آچلغان یارقلر واسطه سیله ورم میقروبینگ تن که کرووی اولگیلرگه قاراغنده ییک آز بولادر، بولای سرایت ایتو کوبردک وقتده چاخوتکهلی حیوانلرنی صویوب کسب ایشکان آدملرده وتوکرک صاوتی بلن اویناغان بالالرده، ورملی انسانی قاراغان چاغنده جراحیته قاغلمان خسته قارواچیلرده کورله در.

ملاق اورنی دنیا و آخرت ایچون خبرلی اورنلردن محسوب ایدلور. (۵) بو مسئله ملت ایچون اجتماعی، اخلاقی حاللرنزگه تعلقلی بولدیغندن ملت ایچوننده فائده لی مسئله لردن دیوب بله مز.

(۶) سوال اوشبو روشجه بولورغه ممکن: بر محله ده ایکی ملا بولودن یا که متمدن مسجدر بولودن ملت گه فائده بارمی یا ایسه ضررمی بولور. مونگ جوابی اوشبو روشده بولورغه تیوشلی: ایکی امام بولغان محله لرده ییک کوب وقت جماعت نمازی بولمی. ملالرننگ بری بر یاخشی سوز سویله سه ایکنجیسی شوگا قارشو توشه. ایکی ملاسی بولغان محله لرننگ مکتب لری ده کوب وقتده یران هم خراب حالده یاتلر. بعض وقتلرده عیدلرده ایکی کون اوقولا. اوشبونگ ایچون زور ضرورت بولماغانده محله لر برگنه امام برله قناعت قیلورغه، مسجد ضارلرنی کتبخانه و مکتبلرگه خصوصاً قزلر مکتبلرینه آماشدررغه تیوشلی. هادی افندی آطالسی حساینه کوره بزنگ مسجدرنگ اوچدن ایکسی مسجد ضاردر. ملا حسن مناشی. قازان او یازی «مال رهچ» آولنده امام.

ورم میقروبلرننگ تنه که کره طورغان ایشکلری

III

یوغاریده غی سوزلر مز بلن ورم میقروبلرننگ ییک آز مقدارده دنیاغه نیچک طارالغانی اوگره نندک. ایندی شول میقروبلرننگ تن که قایو یول بلن کرگانتی یعنی آلا تن که کرو ایچون نیندی ایشکلر بار، شولارنی ده بر آز بو اورنده اوگرانه ییک. مونه شول قورقنچلی ورم میقروبلرننگ تن که کرولری ایچون اوچ یول باردرد:

۱ - طرق تنفسیه - طن آلو یولی.

۲ - طرق هضمیه - آشاو اوچویولی.

۳ - طرق جلدیه - تیری یولی.

اولدن هواده میقربلر بولغانتی سویله گان ایدک. نه نه شول میقروبلر طن آغان چاغنده طن یولی برله ن اوپکه گه کیتوب آنده اورناشالر.

ورمنگ شولای طن یولی بلن کشیگه سرایت ایتکانتی کورسه تو ایچون ییک کوب تجربهلر بار. جمله دن بریسی خصوصی

IV

ورمده صافلانو

ورمنگ سرایتندن صافلانو ایچون برنجی چاره ورملی انساننگ توکروگندن صافلانو تیوش بولادر. متورم برانساننگ توکروگندن صافلانو ایچون یا اول انساننی بیرگه توکر تمازگه کیردک یا که موافق و مناسب روشده باشقه انسانلرغه یوقایه چق بر بیرگه توکر ترگه کیرهک بولادر. فقط بز بوایکنی یولدن برنجیسینه مالک توکلمز. یعنی ورملی کشینی بیرگه توکر تماو حقی بزده یوقدر. اول البته توکره چکدر. وتوکر ووی ده لازم تیوشلیدر. اما ایکنه چیسینه یعنی ورملی بر کشینی مناسب و موافق بر بیرگه توکر تو حقیقه مالکمز. شول حالده بوندن صافلانو ایچون لازم بولغان تدبیر عمومی بیرلرگه، کیرهک ورملی و کیرهک ورمسز کشیلر بولسون توکرودن طییلورغه و طیارغه تیوشلی بولادر. بوندی جمعیت اورنلرنده بیرگه، توکرگان آدملرگه نفرت و تریهسز نظری بله ن قازارغه کیره کدر. چونکه بیرگه توکر و عادتسی تریهلی انسانلر قاشنده صوگ درجهده مستکره بر عادتدر. بیرگه سگگرمک نی قدری تریهسز لک بولسه توکر مکده اولقدری ادبسز لک حساب ایتلدر. حتی اورامده توکر و دخی یاری طورغان بر عادت توکلدر. چونکه قادین قزلرنگ ایتا کیری بخاریلرنگ چاپانلری، بزنگ جیلانلر مز بله ن وهر کشینگ طبان آستلری برله ن ایومزگه قدر میقروبلرنگ کیله چکننده شبهه یوقدر. شول حالده انسانلر توکر کلرینی قایده تاشلارغه ورملی کشیلر قایده توکررگه کیرهک؟ مونه بز بو خصوصده تو باندگی تدبیر و احتیاطلر نی بیان ایته چکمز. بز یوقاریده سویله گان ایدک: ورملی کشیلرنگ توکرگی بر میقرو ب اویاسندن باشقه بر نرسه توگل دیب. بنا علیه شول توکرک ایچنده بولغان میقروبلر نی هلاک و محو ایتارگه تیوشلی بولادر. میقروبلر نی بیک انصافق بله ن گنه محو ایتمک ممکندر که بوده توکرکنی، ایچنده آنی اوتره طورغان بر صییق نرسه بولغان صواتغه توکرودن عبارتدر. بونگ ایچونده بر توکرک صواتی حاضرله نوب بیردن بر آز یوغاریغه اوج آباق اوستنه قوییلور. بو صواتنگ ایچنه ئەلگی میقروبلر نی اوتره طورغان، مثلاً: لیزول، قروزول، قیلوریتلر اریتلوب صالنور. مونه شولای حاضرله نگان توکرک صواتی ورمدن و باشقه خسته لقدن صافلانو خصوصنده غایت یاخشی بر تدبیر و بر احتیاطدر.

ینه تکرار ایتهمن: توکرک صواتی ئەلگی میقروبلر نی اوتره طورغان صییق جسم بله ن هر زمان طولی بولوب طوررغه تیوش، توکرک صواتینگ قورووندن، صوگ درجهده صافلانو

لازمدر. چونکه توکرکنگ اصل ضرری اول توکرک قورغان چاغنده در. توکرک صواتینگ شکلی نیچک بولسه بولسون آنده اش یوق. شول سویله گان توکرک صواتی جمعیت بله ن یاخشی طورغان بیرلرده، مثلاً: مکتب، مدرسه، مسافر خانه و اجتماع صالونلری کبک محلرده البته بولورغه تیوشلیدر. مونده شونی ده ایتوب کیتارگه حاجت کورم: اگر توکرک صواتی فایده چلی بولسه طاغیده یاخشییرا قدر. چونکه اول وقت چین کبک حشرات واسطه سی برله میقروبلرنگ کوچووندن صافلانغان بولادر. آندن صوگ بر صوات ایچنده بولغان توکرکنی هیچ بر زمان قطعاً طشفه چیقاروب ایشک آلدینه غنه توکرگه یازمی، بلکه بدرفگه ایتوب آوداررغه تیوش.

بوندن صوگ صواتی پا کله مک مسئله سی کیلور. بونگ ایچونده مذکور صواتی بر نیچه مینوت قاینار صو ایچنه باترب باترب چیقاررغه کیرهک بولا. قوم، اوطن یموچقه سی، بچقی اونی کبک نرسلر بله ن طوتراب و ایونگ بر پوچاغنه غنه قویلب صافلاننه طورغان توکرک صواتلری بو کون بتولنه ی اطرب طاشلارغه و قدر، چونکه بولارنگ ایچنده بولغان توکرک یوش حالنده طوراً آماز، قورور. شونگ ایچون ئەلگی توکرکنده گی میقروبار یوقاری کوتازیاب اولده سویله نگان ضررلر نی کیتوررلر. ایندی شول بیان ایتلگان تدبیرلر نی انسان اوز بورطنده بولغان چاغنده البته اشلی آلور. چونکه آوروچیتون بر احتیاط توکلدر. اما انسان هر وقت اوینده بولمیدر. بعضا اورامده، باقچهده، و مسیره لک کبی بیرلرده بولنده در. بو وقت قایده توکررگه؟ ئەنه ایندی اول چاغنده هر کشی اوزنگ کیسه یاولغه توکررگه و ایونه قایتقاچوق یاولغی قوروماسدن ئەلگری اول یاولغنی قاینار صوغه باترب یواررغه تیوشلیدر. (عادتده کیسهده یورنو ایچون مخصوص توکرک صواتلری ده بولادر).

مونده شونی ده ایتوب کیتهم: بیک کوب کشیلر کیتبخانه لرگه کروب برکتابنی اوقوررغه طوتونسه لر اول بارماق لرینی اوزلرنده غی توکرکلری برله ن چلاتوب کتاب صحیفه لرینی آچاررغه کرشه لر. طبیعی بوده یاخشی بر عادت توکلدر. کتابنی آقارو و کتابنت صحیفه لرینی آچو ایچون بارماق لرینی توکرک برله ن چلاتوررغه حاجت یوقدر. بارماق لرنگ اوزنده بولغان رطوبت و یوشلکده یتهدر. توکرک برله ن چلاتو، بالغز اولدن اوگره نلگان فنا. آما بر عادتدن باشقه بر نرسه توکلدر. بو خصوصده بیک دقت ایتارگه تیوشلی بولادر. چونکه کتابدن باشقه نرسلر نی «ده-زنکسیون» ایتمک انصاف بولسه ده کتابلر نی بو عملیاتگه تابع طوتو بیک چیتن وقین بر اشدر.

دبو شکست نفس قیلوب آیتدم: «بو سوزنی کیمدن ایشتدک؟» دیو. اول کیمسه آیتدی: «ایکی چالمالی کیمسه لر بر برسی ایله اورشاشار ایدی، آنلر آیتدیله: فلان آخوند یعنی سینی تسمیه قیلوب آیتدیله: اول مفتی بولادر، آندن صوگ سینک حقلدن کیلورمن - دیو آیتوشدیله» دیدی. آخر الامر شول کوتی کیلوب چالما کیگان «چقماغوش» اولینک ملا محمد امین ملا عبدالوهاب (۱) اوغلی بگا آیتدی: «بزلر اوز آراسویله شه من: مفتی اولگانندن صوگ آنک اورینه سنی مفتی بولورغه قویامز، سندن آرتق لیاقتلی کشی حسابلاب تابا آلمیمز، آنک ایچون بو اش وایاتی غویرناطور آرقلی بولسه کیرمک، بزنک اورنورغ غویرناستندن اصل اولگی نظام بوینجه ایدی سندن آرتق خدتملی، کوزگه کورلوب طورغان کشی یوق، دیو هر دایم آغا انو دوست و آشنا بر برمن ایله سویله شه من» دیدی.

اما موندن اون کون طوغروسنده مفتینی کورگان ایدم (توشنی سویلی)، منیم آیامغه کیلوب یقلوب آباقرمدن اوبوب حتی باشماقرمنی اوبوب، آباقرمنی قوچاقلاب طورغاچ بن آیتدم، کوزلرمدن یاشلر کیلوب: «اگر کوبدن اولک بزنک برله آشنا بولسه گز ایدی همه اشلر گز کشاده بولور ایدی» دیو بر نچه خوش آمدک قیلوب آگما تسلی خاطر قیلدم (۲). تلالیمزکه اول حق سبحانه و تعالی کورگان توشمنی خبرلی قیلوب عزة و اقبالمنی باند ایدوب، منصبم و دولتمز زیاده اولوب مذکور مفتی بزنک آیاقرغه یغلوب خوار و ذلیل اولغانی بولسون! (عبدالسلام مفتینک اوچ تین بر آخهلق دنیا ایچون یاشی اوزندن

(۱) اوشبو عبدالوهاب آخوند، قومزنک الوغ عالمندن ایدی، فقط معلومات تابا آلمادیمز سببلی «آثار» که درج ایتارگه موفق بولادق. بو حقه خفلرندن شکایت ده قیلغان ایدم (آثار، ج ۱ ص ۱۵۷). شوندن متأثر بولورلرده خقلری برر نرسه یازارلر ذب اوبلاغان ایدم. بوده بولمادی. اوزلری اوز آتا بابالرینک اسملرینی احیا قیلورغه و جیل ایله ذکر قیلو حقنده سببچی بولورغه قدرلری یتماسه هیچ بولماغانده شونک ایله مشغول آدملرگه یاردم بیررگه تیوشلی ایدی عبدالوهاب آخوند بالارلنده بو کونده شوشی قدرده حمیت و غیرت قالماغان ایگان. صوگ سوزمن: «عبدالوهاب آخوند. آنک بالاسی حبیب الله آخوند مونک اوغلی عبد العزیز حضرت (اورمانای نك) شاگردلری و خقلری جهتندن اک بختسز عالملمز» دیمکدن عبارتدر.

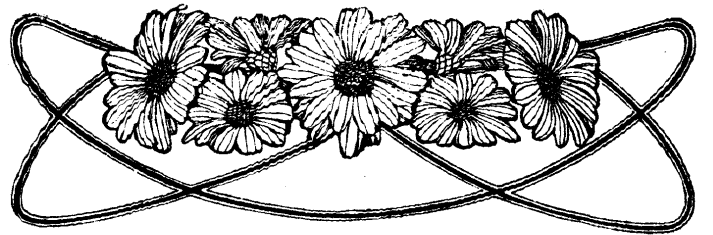
(۲) عبدالسلام مفتی، دنیا و آخرتک بتون سعادتنی مفتینک دیب بلوب شونی کوتسه ده «تاوق توشینه تاروی کره» مصداقنجه اوننده توگل حتی توشلرندده مفتینک ایله صاتاشوب چقسه ده یش آلتی یلر حسرت چیکدیکندن صوگ غنه مقصودینه یتشدر. بو توشنی ۱۸۱۹ نجی یل آپریل باشلرندده کورگان بولادر. توشده کورلورلک درجه لرگه یتار ایچون بایتاق و قتلر ذهنده بوررگه کیرمک. حالبوکه مفتی بولوروی ۱۸۲۵ نجی یل ۳۰ نجی سننابرده ایدی.

خلاصه: ورملی کشینگ یشه گان بولمه سی، کیگان کیومی، یاتقان یاصدقلری و بور کانگان یورغانلرینک هر قایوسی «دندنه کیسون» ایتله چکدر. آشاو اچو نرسه لری: استکان و چنایاقلری، قاشق و چه نچکیلری هر کون و هر زمان بیگ یاخشیلاب قاینار صوده بولورغه تیوشلیدر.

آشاو اچو برهن ورمنگ سرایتدن صاقلانورغه کیلسه ک: بونک ایچون برنچی چاره ورملی حیواننگ سوت وایتارینی آشاو و اچودن اوزمنی محافظه ایتمکدن باشقه بر نرسه یوقدر. ایدی بر حیواننگ خصوصا بر صیبرنگ ورملی بولوب بولماغانی بلو ایچون درین (توبه کولین) اسمنده یورتلگان ماده ئه لگی حیوانغه شریغه یعنی تهنگ اچنه آغزودن عبارتدر. اگر حیوان ورملی بولغان بولسه دررو اوله ر. یوق اگر ورملی بولمسه حیوانغه هیچ بر نرسه بولماز.

(آخری بار)

م حنفی باکرف .

عبدالسلام مفتینک خاطر دفترى

(باشی ۷ نجی عددده)

ینه ۱۸۲۰ نجی سنه دکابر آخرنده اول عالی منصبلو وایاتنی غویرناطور غصبادین ایسیین امر و فرمانی بوینجه یم اخلاصلو شاهانه خدمتلم ایچون یوز صوم ناغرازدینیه انعام و احسان ایتولدی. الحمد لله رب العالمین، «الشکر یزید النعم» موجبنچه یوز مک شکر، کون بکون عزت و آبرویم، دولت و اقبالم آرتوب یازادر. الحمد لله علی الایمان، الحمد لله علی الاسلام، الحمد لله علی الامان، الحمد لله علی الصحه و العافیه، الحمد لله علی العزة و الحرمة، الحمد لله علی کل حال، اللهم یا محمول الحال حول احوالنا الی احسن الحال. اللهم لک الحمد حمدا. یوافی نعمک ویکافی مزید کرمک احمدهک بجمیع محامدهک ما علمت منها وما لم اعلم وعلی کل حال. «از ولایی هرچه میگردم قیاس نعمتم دادی جان حق شناس». موندن مقدم ۱۸۱۹ نجی یل ماه شعباتک ۶ نجی کیچه سی توشمده بر چالمالی کیمسه بگا: «سن مفتی بولاسن ایش» دیو آیتدی. آگ قارشى بن آیتدم: «مفتی بولمق قاید بزرگه؟»

چوق چوق شکرلر، حمد و ثنلر ايدوب اول پادشاه ايمپراطور اعظم حضرتلرینه و بارچه محبتلو اهل انسابلری ايله چوق يللرغه صاغ و سلامت اولوب سر بر سلطنتلرنده بر دوام شاد و مسرور اولغای ایدی دیو.

و بعده شولوق ۱۸۲۴نجی یل سنتابرنگ ۱۱نجی کونته پادشاه ايمپراطور اعظم الکساندر پاؤلیچ حضرتلری «اورنبورغ» شهرینه کيلوب هر کیم که مرحمت و شفقت شاهانهلری ايله نظر ايدوب خصوصاً بز کينهلرني خلوت که آدروب کورشوب کوب مهر بائچيلقار ايله سوزله شدی. آرادا هیچ بر ترجمانسز کندی اوزینگ خاص خلوت منزلنده کوب سوزلر صوراشدی. آنک ایچون اولده اورنبورغنگ عالی منصبلو عسکر به غویر ناظوری پیر کیریلچ غصپادین ایسین بز لرنی پادشاه ايمپراطور اعظم حضرتلرینه تعریف و توصیف قیلوبدر (۱). شول زمانده (ايمپراطور) صورابدیر: «روسچه سوبله شه به مو؟» دیو. آگا قارشی غصپادین ایسین ایتوبدر: «آزغنه بله در» دیگاج، «آنداق بولسه پیروؤودچیک کیرکماز، یالکر اوزینی (گنه) پریدستاؤیت ایت» دیو بیوروبدر.

اولا کورگاندن صوگ یاقین کیلدی، آچیق یوزی و دانلو سوزی ايله ایسانلک صوراب مونگ بعدنده بن مبارک قولندن اوپدم، صاغ و سلامت کیمکلرینی مبارک باد قیلوب قوتلو غلامد. آگا قارشی بلغاداریت ایتدی. بعده بدن صورادی: «سن آخوندی؟» دیو. بن ایتدم: «بلی آخوند» دیدم. صوکره ایتدی: «سزنگ مفتیکر اولگانمی؟» دیو. بن ایتدم: «اولگان» دیو. «کوبدن اولگانمی؟» دیدی. بن ایتدم: «آی یاروم طوغر و سنده» دیو. موندن صوگ صورادی: «ایدی آنک اورینه مفتی لک که کیم لایق؟» دیدی. بن ایتدم: «بونگ حقنده هیچ بر جواب ایته بامایمن، کیم لائق ديب ایتورگه» دیو. روسچه (عینا): بیقوم یناماغو دولایزیت واشیغو ايمپراطور. اسکاغو ویلیجیستوا. موندن صوگ صورادی: «سینگ آخوند بولغانگا کوبمی، نیچه یل؟» دیدی. بن ایتدم: «۱۸۰۵نجی یلده آوغوستنگ ۱۴نجی کونته اوکاز بیرلگان ایدی. اون توقز یل» دیدم. «همیشه اورنبورغده طوراسنمی؟» دیدی. «بلی اورنبورغده طورامن» دیدم. مونگ بعدنده ایتدی: «اصلاوه بوغ سینگ برله کورشدم، تانشدم» دیدی. بن هم قدری حال زبان لال ايله مبارک جمالرینی کورگانلکمکه شکرانه لر ایتدم. بعده ایتدم: «ایابو چیست بلغاداریت و اشیفو ايمپراطور اسکاغو ویلیجیستوا کنام بوژالویل زالاتوی چاچی ای زالاتوی میهال به فماغده (۱) عبدالسلام مفتینی، مفتی قویوچی گیمسه اوشبو ایسین در.

الوغ بر آدم حقنده شوشندی دعالر قیلوی یاخشی اش توگل. بز، اوزلرینک عصر دشلرینک سعایتلری برله اورنلرندن عزل ایتولگان، وطن و عائله لری یاتندن سورلگان. زندانلرده یاتقان مجبور و مظلوم آدم لرنی کوردک، اوز ضررلرینه سمی ایتوچیلر حقنده موندی دعالر قیلو توگل حتی اوزلرینه آلوب سوبله و گوده تنزل ایتمیلر). اللهم اعطنی عزالدنيا و شرف الآخرة. تلایمزکه کون بورن بارچه آفات سماویه و بلاای ارضیه دن و جمیع اعداء بدخواهارنک شرندن و مکرندن صاقلانوب همه دشمانلر مز پایمال اولغای ایدیلر. «عدولر پایمال اولسون یولمده یوکورسون دوستلرم صاغ و وصولمده». (دنیاده مرتبه و منصب سوبوچیلر، ایغویست (حب نفس، حب ذات ايله مبتلا آدم) لر کوب بولور لکن شوشی صفتلرده عبدالسلام مفتی درجه شنده بر آدم بولغاندر یا که بولور ديب خاطر مزگه کيلمی. یازغان دعالرنده مؤمن و مسلمد نلرنی، عمومئی خاطرینه بیک آز توشره و همیشه اوزینی کوتارونی و دشمنلرینی توشرونی صوریدر). مفتی کورلسه الوغقدر و حکم ایه سی اولا. تعبیر نامه.

اما اوزغان قش ایاملرنده هر دائم پادشاهلردن بشارتلر کورر ایدم. حتی دیکابر کونلرنده اول پادشاه ايمپراطور اعظم حضرتدن فرمان کیلوبدر پیتربورغ ایچنده کندی خزینه مدن مسجد بنا قیلماقغه فرمان ایتدم، شونگ حقنده اورنبورغده غی آخوند عبدالسلام ملا عبدالرحیم اوغلینه سیونچ ايله خبر بیرگز، مبارک بادلق ایدوب قوتلو غلامق ايله دیو امر کیلوب اول امردن کامیسیه ده گنیرال مایور واسیلیتسکی کورگازوب بلکه کویبه بیرگه امر ایتدی (مونسیده توش). الهی تلایمز فضل و کرمگ برله دین اسلامغه نصرت و قوت بیروب و هر دائم پادشاهلر طرفندن انعام احسانلر، عطا و بخشلر و مرحمتلر یولقوب دولت و اقبالرینی توفیق و هدایتلرینی زیاده ايله گای ایدک، آمین یا مجیب الداعین. و هم اوشبو یاز باشنده بخارای شریفده حضرة امیر المؤمنین میرحیدر پادشاهنی کوروب آندن بشارتلر بولغان ایدی. یازماغانلقدن خاطرمدن چیققان ایکان. اول، مبارک توش کبی ایدی. پادشاهلر کورسه عزة اوله و مرتبه اولا. خیرلی بولغای ایدی آمین یا عزیز اعزنی یا عزیز اعزنی فی الدنيا و الآخرة آمین یارب العالمین بجرمة طه ویس.

و بعده ۱۸۲۴نجی یل ایون...نجی کونته فی الجمله مرحمتلو و عنایتلو پادشاه ايمپراطور اعظم الکساندر پاؤلیچ حضرتلرینک شاهانه و خسروانه مرحمتلرندن بز لرگه عطا و بخشش ایدلمش زیاده یاخشی آتون ساعت بولقدم. دوست، دشمن آراخنده زیاده و زیاده شاد و سر افراز اولوب حق سبحانه و تعالی حضرتینه

باتفه معامله سی، سیغورطه (استراخاوی) و شیخ الاسلام

محترم فاتح افندی کریمی جنابلرینک «استانبول مکتوبلری» نام مطبوع اثر نده: سیغورطه، باتفه معامله سی مسئله سی کوردی، خلاصه سی: فاتح افندی، استانبول شیخ الاسلامی اسعد افندی حضرتلری ایله کورشکان چاغنده مذکور مسئله لر توغروبنده استنتا یولو سوز آجیش ایکان. شیخ الاسلام هر نه قدر قارت، ایسکی آدم اولسه ده فاتح افندی که لساناً گوزه لچه جوابلر سوبله مشدر. نتیجه سی: «شو مسئله لرنی شریعت که تطبیق ایده رکه قولای ویک ممکن، برده آیدر اراق توگل، باتفه معامله سی، عمر و مال سیغورطه لرلی حقنده بزیم مشیخت پناه اداره سنده صورة فتوی نری ده بار. حاجت بولسه آلورسن» دیمکن عبارتدر. فاتح افندی ممنونیت برله قبول ایدوب فتوی صورتلرینی آلمش ایکان. بو حقدده فاتح افندی که تشکر ایته مز. فقط شیخ الاسلامک لساناً سوبله دیک جوابلری ماشاً الله تقدیر ایدلورلک گوزدل سوزلردن عبارتدر. اما، فتوی نامه لری هب ایسکی طاس ایسکی حمام، نه لله نیندی جامع الرموز (اسمی یاد ایدلمه سه ده) کبی اوافق ایسکی کتابچه سوزلری ایله تارتقلااب سوزغالاب دار حرب، دار اسلام، دار اجنبی، دور شرعی کبی چو اچلق سوزلر قوشوب، برکات ویرسون نیچک ده بولسه درستله و طرفینه قاراتوب فقط تشوبشلی صورتده یازلمشدر. مونه شیخ الاسلام. مونه استانبول، ۴۴۴۴ دعاقلرینه ده اینانورسن. شوندی مهم مسئله نی ده ۲۰ نجی عصرده: زمان تله دکنجه اقتصاد قاعده سینه بنا قیلوب قرآن مقدس، حدیث نبوی که امتثال ایدوب جواب بیرمگانلر. حالبوکه: باتفه و خصوصینه واق بورچ شرکتلری، حیات و املاک استراخاوی و باشقه چه شوبله هر توری شرکتلر همه سی یاوروباده: تناصر، تعاون، انسانلر بر برلرینه تراحم مقصدلری ایله بو سوکغنی عصرلرده اختراع ایدلمش عجائب گوزدل موافق الشرع شرکتلردر. بوگا دلیل ایچون جامع الرموز کتابلرینک بر تین لک اهمیت یوقدر. چونکه قرآن مقدس: و تعاونو، ان احسنتم احسنتم لانفسکم آیتلری و: من لایرحم لایرحم و بوگا بگزر حدیثلر قطعاً تعاون، تراحم شرکتلری میدانغه چیقارمق ایچون آچق امر صورتده دلیللردر.

مونه یاوروباعلماسی: قرآن، حدیثدن نیلر آکلاب نیلر استخراج ایده بله لر. نه بز میکیلر: دار اسلام، دار اجنبی دیگان

یت ودریمنوی بوغو اسلوژییه ای پتیتسه ای پرازیشنوی دین زالیبو اذداراوی وایشغو امپراطورسکاغو ویلیجیستوا فسی قاملیهم ای فسی مینستراستوام» دیو. موندن صوگ بادشاه ایمبراطور اعظم حضرتلری بلغاداریت ایتوب آیتدی: «اخلاص اعتقاد، طوغعی درست کیرهک، بلر مز بر اللهغه بنده مز. بر اللهغه عبادت قیله مز، بن کیرهک چیرکاوده عبادت قیلمایم و کبرک مسجده ده. اخلاص اعتقاد درست کیرهک» دیدی (اوزی شولای چو اچلق یازغان). موندن صوگ کوب سوزلر صوراشدی، بخارا، سمرقند و استانبول (لردن) بو زمانده علمک فایده قوتلی؟ دیدی.

حاصل کلام شول قدر خوش خلق ایله زیاده تواضعلر کورگزدی کیم آنی تل ایله عیان و بیان آیدر که امکان یوقدر. الله اعلم بزم اسلام پادشاهلری علماعه بو قدر تعظیم و تکریم، خوش خلق کورمکلرین (بو عبارت شولای نا تمام قالغان). بو قدر آهسته حلم، وقار ایله تکلم آیلهدی، بز کمینه بنده لرینه آنک حسن خلقنی وصف ایتمک و تعریف ایتمک بزلرنک تلمزدن کیلماز. قدر حال زبان لال ایله بز هم هر بر سوؤالرینه جواب بیرگان بولوب کون بورون مرحمت شاهانه و شفقت خسروانه لرگزدن تاشلامایه سز دیو و داعلا شوب چقدق. الله اعلم بر ساعت مقداری طورغانمز. (آخری بار).

قطعه

نیدن ایکان بر طوقتامی یورهک یانو؟
کونی تونی کوزدن قانلی یه شلر آغو
یورهک ننگ یا لقونینی کوزننگ یاشن
توقناتورغه نی نرسه فایده دارو؟
احمد آقپولی.

محمد باقر

تامل ایتمه دن هر یرده ای یار!
کوتاروب کندیگی اورتایه آتمه!
حجالت حاصل آیدرسن سوکنده
یا کلوب جانگی دریابه آتمه!

«یلیم»

یوقباردن آچی حقیقت چغارو

کشیدہ وقت وقت ہم مناسبت کیلگانندہ اوتکانندہ کورگانلرن خاطرینہ توشوروب آلاطورغان بر عبادت بار. مونه میندہ بو یل روسلرنک پاسخا بہیرہملری یتو مناسبتی ایله فکرمنی روس بہیرہملری تیرہسندہ آزرارق اشلہ تورگہ مجبور بولدم. شولای ایته طورغاچ مشهور ماسلہ نیتسہدہ ایسگہ کیلوب توشدی. ماسلہ نیتسہ بہیرہمی بزنگ چاقدهغی قشقی ایکسکورسیہ لرمزنگ بری ہم ایک مشهوری بولوب کوکلده بایتاغوق قزقی خاطرہ لر قالدراغنه آنی مینم کیک طاغندہ صاغوجیلر احتمال بولغاندر. لکن بو یولی اول ایسمہ توشکانندہ کورشی روس اولارنہ برہر آغانینگ چاناسینہ اولطروب بارو، آندہ بارغاچ روس مالابری بلن اویناغان اویونلر وباشقہ قزقلرنی کوب ایسہ بلہ مہدم بلسکہ فکرمنی باشقہ نرسہ لر اشغال ایتدی. مونه آلا: عیجا بوندن یش اون یلدر ٹلوک بز کورگان زماندهغی کیک بزنگ ہم باشقہ تیرہ اول خلقی اوزلرننگ کوبدنگی عادتلری بونچہ ماسلہ نیتسہ کونلرنندہ طائش بلش اول روسلرینہ بو یلدہ آغلوب باردیلر میکان؟ بو یلدہ اولگیسی کبی روس اویلرنندہ اچوب طنچوب یاتدیلر میکان؟ ٹللہ یوغیسہ اولدہ قیلغان رذالت وگناہلرنندن ایندی توبہ قیلوب انصافہ کیلدیلر میکان؟ اوتکان قشنی اولدہ اوزدرغان و بزنگ اویاز احوالی ایله یاخشی طائش برنیچہ ذاتدن بو توغروده صوراشدم. مع التأسف ٹلوکی احوال، حاضردهدہ شولایوق بلسکہ طاغندہ کیگرہک پراغرامادہ دوام ایتوب کیلہدی. خیر بو بزنگ اولدہغنه توگل، فورماسی باشقہ راق بولسہدہ تیرہ یاق مسلمان اوللرننگ ہر برندہ احوال بویلہ ایدی ہم حاضرندہدہ شولای اولک. دی. بزنگ زماندہرق تیرہ اوللرننگ برسندہ تاتارلر روسلر بلن ردتدن طوروب روسلرننگ بر جایگی برہم لرن طنطنہ لی روشدہ اوزدرا طورغان عادتلری بار ایدی. آلا شوشی کوتنی کشی کوزینہ کورساتورلک یوز قزارتماسلق درجہدہ یاصارغہ بر برندن اوزدرغہ طروشالر ایدی. مثلاً: بیرہم آلدندن کوبکنہ باللی بوزا، بر نیچہ چیرک آراقینی دہ حاضر لیلر، جیت اولدہغی طائش بلشلرینہ (خصوصاً بزنگ اولغہ) اولدہ نوک شوشی کونگہ تعین لب چاقرو یباروب قویالر ایدی. ٹگیلردہ البتہ نازلانوب نیتوب طورماینچہ بعضا اولدہ نوک کونن ساغتن بلوب تورغانغہ چاقرو کیلماسہدہ جیولشوب کیلہلر

بولوب دارلر تیکشرمک غفلتندہ قالار. طوب طوغری ایتکانندہ : شمدی بتون دنیا یورطاری برسی برسینہ فارشمشدر، بوسی اجنبی وحرابی، بوسی اسلامی دیب ہیچ فرق ایدلماز جیگینہ یتشمشدر. بز تاتار-تورک جماعتی دارلر تیکشروب شویلہ شرکتلردن، شویلہ آیت کریمہ و حدیث نبویلرنک حکم عالیہ سندن فائده لہ نہ آلماساق عمرلرمز بر باد اوتوب اهل عیال فاقہ و محتاج قالوب یاخود یورت، املاک باتوب، یانوب آج یالانغاچ قالساق بانقہ معامہ سیلہدہ فائده لہ نہ آلماساق. تجارت و صنعت بابندہ باشقہ ملتلردن، یورت آرتور تیمر یولی قدر یراق آرتقہ قالساق : وای بزیم حالمزہ، وای بزیم قرآن حدیث آگلامی ٹللہ نیندی خرافات کتابلرینہ آلدانوب یورولرمزہ. یازق افندیلر!

شیخ الاسلام فتوی نامہ لرنندہ، دار اجنبی، دار اسلام، دور شرعی کبی سوزلر آلا بلسکہ قمار (میسر). ربا کیبار حقندہ سویلہ نہ بلور. اما بزیم مانحن فیہ مزده اصلا قمار (میسر)، ربا مسئلہ لری یاقندہ جولامی، ربا صورتلری بویلہ شرکتلردہ تصور ایدلماز. بو فقط قپ قصقہ غنہ ایتکانندہ: وتعاونوا دیگان جناب اللہ سوزیلہ تمام لہ نہدہ قالا. سین اوزک عمرگدہ اولمہ، یانما، باتما شویلہ بولسہدہ شرکتکہ قاتش، یاردم ایت بناگہ بر توری آفتکہ دوچار بولسہک: من لا یرحم لا یرحم حدیث قولانگہ آقا ایتوب طاق. امدادہ کم یتشور؟ البتہ شرکت برکاتی یتشور. شویلہ شرکتارہ قاتشماغان، یاردم ایتشمہ گن بولسہک یورت املاککہ اوط قابنغاندہ احمدجان اذانی سوندرہ آلماسہ. صوغہ باتقانندہ مال قوتقارغہ دعاً سبفی فائده بیرمہ سہ بالا چاغا گنی قاراشورغہ عوام الناس نک خواجہ (باہاو) بہاء الدین روحینہ قربان وندر ہم نیتلری یتشماسہ: ان احسنتم احسنتم لا نمنکم آیت کریمہ سینک معناسندن غافل قوری قالماقک بالتجربہ لازم بولوب کیلہ. مونه ایندی قرآن مقدس معناسنی بز تورک - تاتارلر آکلارغہ وقت یتدی. عموماً خلق یاردمی ایچون آچلغان تبرک بانقہ لر ایلہدہ معاملہ ایتیک، عمر، مالمزیدہ تعاون شرکتلرینہ سیغورطہ (استراخاویت) ایتیک. بیوک اقتصاد قاعدہ سیلہ تأمین معاش ایتکان بولورمز. ملا مطیع اللہ تحفۃ اللین. اورالسکی.

••

مکن دگل خدانی بیلمک دہ بیلمامک دہ
بیلمک دہ بیلمامک دہ مکن دگل خدانی.

فلاکتک مه گگی قالیه چغی ظاهر ایدی. لکن بز مسلمانلر اوزمزنک استقلالمزنی جویغاچ نلوککی طورمشمزنک اوصولیه لرندن تماما چغوب ملت حاکمه مز بولغان خلقلر آراسنده باشقه طرز حیات بلهن آزماز طوراً باشلاغاچوق آلارنک بعض بر عادتلرن اوزمزنکی ایتوب آلا باشلادق. آلارنک مکتبلرینه، صنایعلرینه کوزمزنی توشورماسا کده آلارنک قباقلرینه، تراقیرلرینه بیک تیزلک بلهن یوری باشلادق. آلا ر یاصاب چغارغان اچملکلرنی اچهرگه طوتونوب اوزمزنی زهرلی باشلادق. بو احوال باشقه اطراف مسلمانلرنده تمامیه حکم فرماید. آچق بلمیم، اما بزنگ روسیه مسلمانلری قایسی غنه طرفده بولمسون همسی دیب ایتورلک بوندن مستتا تو گلدر. بخارانی آیقمی، تورکستانیمی، قاققازیمی یا که روسیه اچروسینه کوز صالحیمی هر یرده تاتار، میشهر، سارنلر آراسنده احوال تمامیه شولاید. خصوصاً بو احوال بلدن یلغه تورکستان خلقنده ترقی ایتمکده اولدینی بتون دهشتی بلهن کورنوب طوراً. لکن شولای بولسه ده محلی علمانک بو توغورده ایکی تینلکده طاوشی طنی ایشولگاننی یوق. علما دیگاج بو صنف روسیهده بولسون تورکستانده بولسون هر یرده بر قالبدن اشله نوب چققان کبی فکر، نظر، حمیت ملیه لری همسینکده بر توری اولک بولا ایکان. بزنگ روسیه ننگ شهر و اول ملالری کبی تورکستانلی علمانکده خلقتک اچهرگه صابشوینه، بوزولوب اشدن چغووینه اهمیت یرمی، اچی کویمی، طاوشن طنن چغارمی. تیک اکثریت اوزره بولارنگ طنچقلرن بوزا و حرکت که کیتوره طورغان عمومی مقبول بر نرسه باردردکه اولده خلقتک طورمشنی آکلی باشلاب شول بولده قیلورغه طوتونغان تشبماته «دین» اسمندن قارشی کیلوب کوچانوب ماتاشولریدر.

ایسکیرهک زمانده بزنگ اولده غیرتلی بر ملا بولغان. آنک زمانه سنده آخری ایرلر خاتون قزلر وقت وقت اول چیتلرینه چغوب توری لویولر اوینی بولغانلر. البته اول وقتتی خلق بیک نادان، اوزلرنده ادبی حس دیگان نرسه بولمغانغه بو آغمدن خلقده اخلاق بوزولماوی، توری شایارولرنگ میدان آماوی هیچ کم طرفدن تأمین ایتولماگان. بزنگ ئلیگی حضرتده بو اشلرنی طوقتاور ایچون مسجدده وعظلو سوبلهب قاراغان، آلائی ایتکان بولای ایتکان لکن بولمغان. آخردده اوزی ئلیگی حیون اورنلرینه باروب خلقنی اوروشوب طوغری کبلگانده تاییق بلهن صرت بویغه ئله کترکاله گان. شولای ایتوب اول اوزینگ عملن بر نیچه مرتبه نکرارلاغاچ ئلیگی حیونلر آریغان، طوراً بارا بئکانده. البته بر طرفدن قاراغانده حضرتک بو پاسنوبکارلر بیگولک гуманный دیب ایشوده ممکن توکل، خصوصاً آندی اشل ایچون

ایدی. مونه ایندی شونده طوزان اوچورتالر، آراقینگ، اچکینگ عهده سندن کیلهلر ایدی. شولای ایتوب روس یرمه مینگ روحن تانارلر طاغنده کوتارلر، بونده قیلونغان ادبزلکلر، کیرته دن چغولر آلا رغه اوزلرینه بایتاق وقتقه چه صاغنوب سوبله رگه یته ایدی.

بزنگ تیره اول خلقلری ماسله نیتسه یرمه منه ایک برنجی روح یروچیلردندر. آلارنک ماسله نیتسه آلدنده کنگه بارو پلانلی حاضر بولا، بره وننگ ایوان یرییاتلی بار، ایکنجیسینگ آندری حیرن اجاره گه آلوچیمی بار. هر کم اوزینگ آطن جاناسن ییگوب کورشی روس اولینه یردم اوتکاررگه باره یرره، اوزینگه آز بولسه اوغللرنده تریاب آلوب باروب آلا رغهده بولباشچیلق ایته. مسلمانلرنگ کوبرهک روس اوللر نه ماسله نیتسه کونلرنده گنه صیلا نورغه بارولری انماقی غنه بر اش توگل بلکه اوز نقطه نظرلرندن قاراغانده بیک موفقیتلی صایلانغان. مثلاً: اورس نیشله بدر اوزی ده بو یرمه مده دوگنر ایتدن حیره نه دی، الوکده دوگنر ایتی پشورگان صاوت صابالرن قات قات یوا، اوطقه طوتوب پاکلی دی. ماسله نیتسه ایدی مسلمان کشی آراقی بلهن قویونسه ده، حرام بولغان دوگنرنگ مابنه پچرانو خوفی قالمی. ئله یوغیسه الله صاقلاسون باشقه یرمه مده بولغانده ایسروک باشند بلشمانیچه چهینه بده بیارر ایدک، آناری بتدی یت ایدی.

مینى عیله ندرگان نرسه شوشی: بزنگ حقیقی دین طوتام ادعاسنده بولغان مسلمان خلقی، شولوق دین ایکیسنده بر مقامغه بر توجهغه قویغان ایکی نرسه نی (آراقی بلهن دوگنر ایتن) همانده آبروب یته آلمی. هر بر مسلمانغه دینی نگ اقتضاسی بویونجه حرام ونجس بولغان دوگنر ایتدن قاققانی کبی آنک بویوک برادری، معنوی یاقدن آگردن اون مرتبه بدتر بولغان آراقیدنده قاقارغه تیوش توگلمی ایدی. حرام بولغاچ ایکیسی ده حرام، ایکیسی ده نجس یت. حالانکه واقعه احوال برده آلائی توگل. عموماً تاتار خلقینگ کویسی اولگیسینی نیتدر کریه کورسه ده ایکنجیسینه شولایوق باشی آباغی بلهن چوملورغه حاضر طوراً. مقدس دینمز هر بر مسکراتی حرام ایتکانگه کوره دینمزنک اقتضاسیچه بز مسلمانلرده هر بر مسکراتی حرام، هر بر بوزوقلقتک باشی دیب چن کوگدن اشناغانغه کوره عصرلر بویونجه آندن صاقلانوب کیلگانمز. باشقه مللر قاتارنده تیخنیکه، صنایع نفیسه بابنده خدمتمز، قاتشمز برده بولماسه ده اوزمزنک عقل سلیممزنی بر نی بلهنده زهرله ماینجه هر نرسه نی طوغری کوره، طوغری سیزه آلا ایدک، اوزمزنی نیتدیر بر قاره کوچ طومالاب طورغان بولسه ده بو وقتل ایدی. عقلی حالات ملت اوستنده هیچ بر

حمیت، آرزو قوزغالش کیرهك . لکن تأسفمزگه قارشی بو طوغوروده
حضرتلرمزده بولسون، ضیالیلمزده بولسون کوزلر یومولغان،
اوزلر بیکهنگان. ذاتا شولوق حضرتلرمز قای وقت اوز وظیفه سینک
کیرته سندن چغوب یوقبار بلهن چوالورغه وقت ده تابا بلر بیت .
بورون توبنده اوزلرن کوتوب طورغان وظیفه لرینه ایله نوب ده
قاریسیرلی کیلمیدر.

ایسرکلکنگ مهلك نرسه ایکانلگی بایتاغوق یازلغان و آنک
چیکسز زیانلری استاتیسیتیه ایله اثبات ایتولگان بر حقیقتدر.
آنک بلهن کوره شو یوللری بویل غ. صاویتده هم مذاکره
قیلونوب اوتلدی. حاضر روسلرده آکا قارشی یاخشی غنه بر
حرکت بار. اول مهلك اول مدهش. لکن خلق اچه. اچوچیدن
نیک اچهسگ دیب صوراساگ اول اوزن آپر اودانیه ایچون ئلله نیقدر
دلیل کیتورر، تقدیردن زارلانغان بولور، طورمشنی شتله لر.
طاغی ئلله نیلر ئلله نیلر نه بتور. حاصلی نیچو کده اوزن آقلاب
کورسه تورگه طرشور. لکن بولار سینی قناعتله ندرزمی آیسین
ایندی بر الله غنه بلسون. شاعر مزمر حوم توقایف اوزینک بر شعر نده:
بر آز وقت شادلق تابا ایسرکلکنه

اوز اوزینه آچی آغو اچربکنه .

دی . البته دنیانگ واققلری، پچراققلری وقتیه کشینی تمام ایزه
واشدن چغارا. احتمال شوشی وقتی آچی آغو شوشی کشینک
یاردیمینه یتشوب ئلیگی دنیانگ واققلر پچراققلرن بره در ساعت
قدر اوتتدروب توراده بولور. لکن بلورگه تیوش که آنک یه مسز
تیجه لری اعتبارغه آغانده آنک بو وقتده غی یاردمندن فائده لنگان
کشینک حالی وفاسز یارنک بر کولورینه آلدانوب سوگره بتون
عمرینی زهرلرگان کشینک احوالی ایله برابردر.

بزده طاغن، ایتوب اوزدرغانم آغانی دن باشقه یا گاراق
ایسرک بر فرقه یاصالوب کیله . بولار بر قدر ایسکی طورمشنک
استروگی پروایلارندن قوتلغان یا گاسنده اوزینه بر موقع قازانوب
بر طوغوری یول تعقیب ایته آماغان اوزلرن ضیالی ظن ایتوچی
باشلردر. لکن کوب وقتده بولارنک ضیالیلکاری آق یا قافویوب
مودنی طریقا کیودن یا بولماسه بر نیچه تاتارچه روسچه بر اشور
اوقوب ترقی پرورلک صاتودن آرتغراقغه اوزالمیدر.

آلارچه کشی، یاوروپاچهره قیون کینه بلسه آکا شونگ
ایله هر بر تله گن نرسه سن هر بر ناچارلق قیلونگ پرواسی
بیروله توسلی. بولار حاضرگه هیچ بر رذالتدن، بوش وقتلرن
ریستوران ویونویلمزده اوتکارودن برده تارتمیلر. بولار ایسرکلکنی
یا گاماسقا اچنده ترقی ایتدروچی و عمللری بلهن حمیتلی صنفنک
نفرتینه دوچار بولوغوچی آپاسنی تپلردر. بولارنک بولای بولولری ده

بو زمانده صودغه ناه گوده بیک ممکن. لکن نیچو کده زمانه سینه
قاراغانده موفقیتلی بولغان. فرض ایتوگر حضرت مرحوم شوشندی
حالرنی کوره طوروب شولارنی بترر ایچون وعظ سویله سه،
طکلاماسه لر آندنده اوتوب قاتیراق ایتسه ده قولقلرینه آلماسه لر
حتی اول برسینه خطابا سین بتون فسقنک باشیسک، بلوب طور
اورنک جهنمده بولور. قوغ کیسای بولورسک دیگانینه قارشی:
حضرت! قوغده خاتون فرغنه بولسون، مین آنده کررگه ده راضی،
دیب جواب برسه البته هیچ کده اوز مقصدینه یتشو یولنده حضرت
قیلغان یولدن باشقه نی انتخاب ایته آلماز ایدی. بلکه حضرتنی
حاضرگی زمان یاشلری بو اشلری ایچون - Фанатическій про-
тивникъ женскаго освобожденія دیب آتارلر ایدی. لکن
نیچو کده بولسه ده اوزنده حمیت ملیه سی بولغانلغی کورونوب طور.
مین بو طوغوروده هر نرسه نک بر موسمی بولا، هر نرسه چیگندن
آشا باشلاسه کیری طرفقه آوشرغه طوتونادیب ایتورگه مجبور بولامن.
زمانلر اوتدی بزنگ حضرتنی قورقتقان الوککی ادب
دائره سینه خلاف ایر و خاتون جیولشلری بتدی، لکن خلقمزننی
بتولنه ایکنچی نرسه زهرلی باشلادی. بوده آراقدر. آراقیسز
طویلر ایتولمی باشلادی. طورا بارا آراقیسز هیچ بر کیلو کیتو
شادلق حسرت اوتلمه دی. اوبده گنه آز بولسه خلقمزر روس
آوللرینه، اشی بولسه بولماسه ده بره سبب تابوب بازارلی اوللرغده
یوری باشلادیلر. خصوصا تورکستان بخارا طرفلر نده موقت
طوروچی بزنگ ط... غویبرنا خلقی اوزلرن بحق طاتیدیلر،
آچه قرغانمادیلر. بو البته باشقه یرلرده باشقه تاتارلرده شولای
بولغان کبک بزده ده بولاجنی طیبی ایدی. حاضرگی طورمشمنک
печальное явление لرندن بولغان هلاکتلی ایسرککک بلهن
کوره شو ایچون یایاغی مرحوم ملانک اوز زمانه سینک ناچار دیب
تانوغان آغمینه قارشی یونه لدرلگان قورالی اوقه سله ندی گنه توکل
بلکه بتولنه ایسکردی. یا گامان ایچون یا گام فکرلریا گام قوراللر کیرهك.
حاضرگی کونده حضرتلرمزنگ: اچکوچی کشی که قیامت کونی،
زقوم جیهشی آشاتورلر، فلان توگان دیب روحسز سویله گان
وعظلرینک ده ایکی تین لک قیمتی تأثیری یوق. باشده اوک ایتدم،
یا گامان ایچون یا گام فکرلر، یا گام قوراللر کیرهك دیب. اگرده
آلارده آرزو حمیت ملیه بولسه خلقمزر آراسنده تارالوب یاتقان
بو بلاغه اچلری طشلی بلهن کویوب، چاره سینه کرشورگه البته
تیوشلر ایدی. بونک ایچون دینی فی سماق روحلی وعظلم، آیقلق
جمعیلری آجو وطوی مجلسلرینک آیق اوتکارلورینه دقت ایتو،
بو طوغوروده تورلی تشبیلر قیلو، روحانیلرمزنگ و آکلی راق
یاشلرمزنگ قوللرندن کیلمی طورغان اشلر توکل. نیک بر آرزو

باشقەرلرغە بو خبر نىچوڭ تائىر ايتەر بلمىم، اما بر تاتارنىڭ، سىمىدە طوروچى بر ساعتچى تاتارنىڭ - باوروپا عالملىرى: «اوجو ايچون هواڭن يىڭل مادە كىرەكمى يا ايسە آور مادەمى؟» دىه پارتىلەرگە قدر بولتوب طالاشوب طورغانلىرى بر زماندە - بىزنىڭ تاتار مۇخترى سىمىدە غاڭسز نىسز اوجوب يوروى مىڭا يىڭ نىق تائىر ايتدى، عىيەندردى .

بو مۇخترم مۇخترنىڭ قاينىغى فائىدە كىتدى صولك؟ صولگىندىن اوجادىمى؟ دىه صبرسىزلانوب صورادم . حكىم جان افندى: «بو اش فاش بولوب كىتدى، بىتون خلقغە طارالدى . هر كم شول «اوجو» حقتدە سويلەشە طورغان بولدى . بو اش پالىتسە قولاغىدە توشدى . پالىتسە اهلى مونڭ اويىنە كىلوب قاينىغى كوزلىرى بلەن كوروب پارتا كولدە يازدىلر، اوزىنى آز آرنىغە جزاغە ئلە كىرمايدىلر . نىچكىدر آلاى ايتوب بولاي ايتوب بايلرنىڭ ياردىمى ايلە «موندىن صولك آندى يوقبار نرسەلر اشلەب شىغلەنماسكە (!) هم موندىن صولك اوجوب يورماسكە» وعدە آلوب جزادىن قوتولدىلر» دىدى . بو - اوستىدنگىنە قاراغاندە بر حكايە، توبسىز حكايە شىكىلى كورونە . لىكن چىن بولغان بر واقەە ايكانن سويلەب حكىم جان افندى مېنى اشاندردى .

ايندى مېن بو واقەەنى درىستىرەك صورىتدە بلونى و مېنىم كىك مراقلى آدملىرىدە خبردار ايتونى سىمىدە طوروچى قلم اهللىرىندىن اوتتەم . آلار بو واقەەنىڭ اصلن و تفصىلن بلوب (ساعتچى على اوزى ئىدە سلامت بولورغە كىرەك) يازسەلر ايدى . باشقە ملتلىر مشهورىرەك ائىلرگە قدر يازوب بىتون عالمگە طاراتدقلىرى بر وقتدە، بىزنىڭ اوزمىزنىڭ شوندى بر مۇخترىمىزنى يازماسقە . اگر چىدىن بو واقەە درىست بولسە - مېن بر تاتار بولغانلىمىم ايچون بو اختراع ايلە افتخار ايتەر ايدىم . تأسف كە، و قتم بولمادىغىندىن اول ذاتى باروب كورە آلەمىم، گرچە «سىمى» شەرى مېندىن ۲۰۰ چاقىرغىنە مسافىدە بولسەدە . شايد «سىمى» دە طوروچىلردىن برەرسى بو حقدە آنىق معلومات بىرر امىدى ايلە اوشبو خبرنىڭ معتبر «شورا» دە درج ايتلويىنى اوتتەم .

ذاكرجان الخائف . «ازمىناگورسكى» .

عبرتنلى سوزلر .

بىك كوب وقتدە درىست سوزنى سويلەر ايچون يالغان سوز سويلەوگە كورەدە كوبرەك احتىاط كىرەك بولور .

فېرلرنىڭ سىمىلرلى «فرضى» و «نمى» دە .

ايڭ برىچى مەكتەپ تىرىيەسى، ايكىنچىدىن تىوشنچە عائلە تىرىيەسى كورمىگانلىكلرنىندىر . بوندىلر اوزلىرىدە كىلەچكەدە هيچ بر عائلە حياتى تىرىيە ايتە آلەمى و آڭا استعدادلرن يوغالتقان قىزغانچىلردىر . ظن ايتەمىزكە مىلى مطبوعات بوندىلرنىڭ تىوشلى بهاسن بىرودە وقتى بلەن كىمچىلىك ايتاز .

اوزون سوزنىڭ قىسقىسى ايسىركلك بىزدە تورلى صنف آراسىندە تورلى فورمادە تارالا و بوندىن توغان نىجەلدە ميداندىدە . لىكن بونىڭ ايلە كورەشوب، بونى بىرر يوللىرى تىلگە آلەمى طورا . قاينىغە چاقىلى بو صالغون قانلىق دوام ايتەر ايكان؟ كوتوب قارىق! الله يار بلەشف .

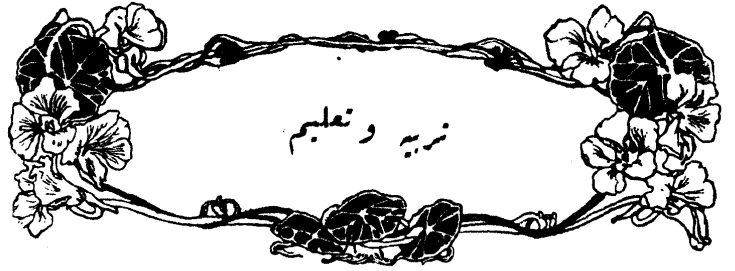

اوجوچى تاتار

۲۵ يىلار ئلك ايدى، «سىمى» خلقىنىڭ خاتون قىز، بالا چاغا، ياش و قارتلىرى آراسىندە: «ساعتچى على اوجا تورغان قايق ياشى ايمىش . اوجارغە ايتە ايمىش، اول - اوپلى اوپلى دە يورگروب مونچەسىنە بارا ايمىش، آنىڭ اوجا تورغان قاينىغى شوندى طورا ايمىش، اول قوش كىك اوجوب يورمىكچى بولا ايمىش، اول فلان كون سىمى يىلغەسى ياتىدە اوجوب كورسەتمىكچى بولا ايمىش» دىگان خبرلر بىتون خلقغە طارالغان، بىتون خلقىنىڭ دقتىن اوزىنە جلب ايتىكان ايدى .

مونه . بر كونى بىتون سىمى خلقى ساعتچى على نىڭ قوش بولوب اوجقانن قارارغە آشوغالار، سىمى يىلغەسى يانينە خاتون قىز، بالا چاغا، باى يازلى . ياش قارت همەسى آشغوب آشغوب جىولالرايدى . كوبدە اوقىدى، ساعتچى على آرغماقغە اوطورغان اوزىنىڭ قاينىغىن آرباغە سالوب كىلوب دە يتدى .

قايق اوزى زورلغىدە (اچىنە على افندى كروب صوزىلورباق ياتقاندا صىيارلىق) قاناتلىرى سىنكەدىن، قاينىڭ گەودە و قاناتلىرى هر تورلى توسىكە بويالغان . قاناتلرنىڭ حركىتكە كىلوى - ماتور اورتىدە قوبلغان تىگەرمەچىلر آرقىلى - قول بلەن ايلەندىلەر چىك ايدى . اول، تاونىڭ باشىنەراق طوقتاب قاينىغە سىكروب مىندىدە قاناتلىرىنى سىكروب ۱۵ سائىرنلر جاماسى بىوكلىكىدەن اوجوبدە كىتدى . يىلغەنىڭ آرباغىدە باروب توشدىدە بر آز طوقتاب چەچىكلر جىناب قاينىغە سالوب كىرى اوجوب چىقىدى هم شول وقتدە اوق اويىنە قايتوب كىتدى . دىب حكىم جان افندى غانارن اوزىنىڭ بالا وقتىدە كورگان اوشبو واقەەنى سويلەب ايسىمى كىتەردى .

روح تربیه سی

کوروسیزوینک رومی نرکلکده کی اهمیتی

کورولر بیک تیز هم غایت ییکل حرکت ایتلر. کوزلر یاردمی بله ن بز هر نهرسه دن آچق و آتق سیزولر (آیرم معلوماتلر) حاصل ایتهمز. شونگ سبیلی بزنگ بلملرمز - آکلاولرمز ایچون کیره کلی معلومات لرنی بیروچی خارجی سیزولر اچنده کورو سیزووی برنجی اورن اشغال ایتهم کوزلرده سیزو قورالرینگ ایگ اهمیتیسی و برنجیسی سانالا. زماغزده میکر اسقوب هم تیلاسقوب کبک تورالدر اختراع ایتلگکچ، کوزلرنک هم کورو سیزوینک اهمیتی تاغیده آرتدی: شون قورالدر یاردمی بدن، اوللرده کوزگه کورنمی تورغان، نهرسه لرنی ده حاضرده انسان کوره آلا، اولده سبی معلوم بولمغان یوغوشلی آورولرغه قارشی طور آلا؛ اولده توشنه آلمغان طبیعت قانونلرن حاضرگی انسان بیک آسانلق بله حل ایتهم باشلادی.

خارجی عالمدن آلمان معلوماتلرمزنگ دورتدن اوچ (۳) اولوشی کورو یاردمی بله ن حاصل بولالر هم کورو یاردمی بله ن بیکترله لر. کوروونک اهمیتی بیک زور ایکانن بلدرو ایچون تاغی مثالر کیترو ممکن. مثلاً: بز کشیلرنی، منظره لرنی هم باشقه نهرسه لرنی طشقی کورنشلرینه قاراب طانیمز. حتی توش کورگنده هم ساتاشقاندده هر توری حاللرنی کوز بله ن کوروب تصور ایتهمز. کورودن حاصل بولغان معلوماتلر هر وقت آتق بولالر. کورو سیزولری خاطرده اوزاق صاقلانلر؛ باشقه خارجی سیزولرگه قاراغانده ایسکه (خاطرغه) تیز کیه لر.

انسان یاقیتلیقنی یاراتا، کورنمه گان نهرسه هم قاراغیتلیق هر وقتده انسانغه قورقنچلی هم به شرتن طویولا. انسان ایچون اهمیتی سانالغان - نفیسلکلردن لذتله نوده ده کورو سیزووی غایت اهمیتی اورن آلا.

رسم صناعتنده (живопись) یاقیتلیق بله ن کوله گه لرنک، توس و بویولرنک کیلشلی (гармонично) بولوب آزالاشولری انسانغه بتاس - توگناماس نفاست لذتی بیره. بو لذتلر، البته، کورو یاردمی بله ن حاصل بولا. بو عالی لذت سایه سنده انساننگ روحی

ایرکسزدن عالیله شه. هر کون هر دقیقه ده طوره مشنگ واق. تویاک مشقتلرندن انسان شول عالی لذت آرقاسنده غنه بر آز قوطولوب طور آلا. طوره مشنده غی واق مشقتلردن هم طویاسلقلردن قوطلمغان انساننگ روحی عالی مقصدلرغه، عالی ایدیالغه اومطولا باشلی. بو جهتدن قاراغانده ده باللرده غی کورو سیزوون اطرافلیچه ترقی ایتدرو تربیه اشنده اهمیتی اورن طوتا. بو مقصدقه یبو ایچون بالانی طبیعت اچنده تربیه ایتولر کوب یاردم ایتهم. طبیعتنگ ماتورلقلرن (بولونلرنی، اورمان و طاولرنی) هم طبیعتده گی دهشتلی و کباری (کوک کورکراو، یاشین یه شنه و، داولدر، صو دولقلرنی کبی) حاللرنی کورو بالاغه نفاست هم هیبتلک حسلری بیرووی اوستینه، بالاده غی دینی حسلرنی ده نغتا، بوندی حسلر، بوندی سیزولر بله ن انسان بالا وقتنده اثرله نورگه تیوش، چونکه بالا وقتده غی تأثیر، بالا وقتده غی تربیه گنه انساننگ روحنده عمرلک از قالدرا آللر. شونک ایچون ده آتا-آنا، معلم و معلمه بولغان کشیلر، عمومائه یکاننده، ملتینه هم بتون انسانغه، آزغنه بولسه ده، یاخشیلق تله گان کشیلر تربیه اشون اوزلرنک دنیا ده ایگ مقدس لوازمی و ایگ زور بورچی دیب بلو کیره ک.

مرد عالم.

تل و ادبیات اوقو اصوللری

(باشی ۶ نچی عددده)

توتاش اوقو: - هر بر جمله آیرم حالنده اوقلوب، مادی تفتیش یورتلگاندن صوگ، مقاله نی شا کردلرنک بره رسندن باشدن بولمیچه، توتاش، اوقوب چفارتلور.

عمومی مفهومنی بیانه: - توتاش اوقو بتکاج، معلم، اوزینک بولاشلق سؤالی واسطه سی بله ن، شاگردلردن مقاله ده گی عمومی مفهومنی سویله تور.

عمومی مفهومنی بیانده ایکی توری درجه بار: ۱) خلاصه قیلوب سویله و ۲) تفصیلله سویله و. اول خلاصه قیلوب سویله و درجه سی اوتلور. بو درجه ده ایگ اهمیتی نهرسه معلمنگ سؤالی بولا. بونده، معلمنگ سؤالی چن معناسی بله ن یول باشچی بولورغه تیوش. هم، عمومی مفهوم، معلمنگ سؤالندن باشقه قطعی سویله تلمه سکه کیره ک. چونکه، شاگردلر اوزلکلر ندنگنه منطقی جهتن تمام رعایه ایله (خصوصاً خلاصه قیلغانده) سویلی آلاچق توگمللر. بو، بر. ایکنجیدن، معاملر، شاگردلرنی، درس طککلاتقان وقتلرنده معالر و سوزلر آراننده غی منطقی به یله نشکه ممکن قدر آشنا قیلا باررغه تیوش، بونک ایچونده

ایک فایدالی یول : ئەلگیددی بولشاق سؤالی بولاچقدر .
عمومی مفهومی، ترتیبی ایله، تفصیله بیان ایتدرگاندە
ایسه، معلم، صنف تاقناسینه شول حقدە پلان یازوب حاضرلاب
بیررگه کیرهک. هم بو، شول صنفدهغی همه شاگردلرگه کورنورلک
بولسون، چونکه بو وقتده آلا، شونک آرقاسنده. ایداشترینک
مقاله نی حکایه قیلغان چاقرا ندە، پلان دن چغوب کیتکان تابقرلینه
یاخشیلاب دقت ایتە باراچقلا .

بوده تمام بولغاچ، ایکتچی بره وندن : « بو کونگی درس دن
نهرسه توغریسنده بلم آلدق؟ نیچک؟ » دیب، اوقولغان مقاله دن
آلغان ومقاله ننگ موضوعن تشکیل ایتوجی اصل ماده گه دائر
بولغان بام و معلوماتک چیلگن آگلاتوب بیررگه قوشلور .
مقاله بابتاقنه بولملرگه بولتوب. تارماقلا نوب یازغان بولسه،
اول چاغنده، برنجی بولمن بر بالادن، قالغانن ایککنه چیلرندن
بولوب سویله تلور. لکن بو حالدە، نه ایتنده. تاغی توتاش
چقمیچه چاره بولماس .

یه نه شونی ده خاطرگه آورغه تیش : مقاله وفقره ننگ
عمومی مفهومی بیانده، نیچککنه بولسه ده، باشقەلرندن اوستون
هم آلدراق بولغان شاگردلر دن سویله تورگه طرشلسون .
عمومی مفهومی بیان ایچون کورسه ته چک اورنه کزگه
م. مرجانی ننگ ۱- نیچی جز «تورکی اوقو» ندهغی «دردمند» دن
آلوب یازغان «باصوده اوسکان کولمک» عنوانی مقاله سن آلامز .
بو مقاله نی بز یک یاراتدق . ئەبیرلر حقدە حکایه طریقتچه
معلومات بیرو ایچون «دردمند» ننگ شول مقاله (باکه ترجمه) سن،
تقلید ایتلورگه تیوشلی بولغان، ایک برنجی گوزدل اورنهک ایتوب
کورسه تسهک اویالاجق نوگمیز .

ئەلگی مقاله نی، جمله جمله، مادی تفتیش بئکاندن ومقاله
بر قات توتاش اوقلوب چغلانندن صوگ . معلم اوشبو ره ووشده گی
سؤاللر ایله عمومی مفهومی خلاصه قیلوب بیان ایتدرر :
کم حقدە اوقودق؟ باشده زینب بلەن آنک ئەتیسى
توغریسنده نی دیب اوقودق؟ زینب بلەن ئەتیسى آراسندهغی
سویله شولر قای اورنده بولغان؟ زینب ننگ ئەتیسى بر اوستینه
سه چوب یورگان یالتراوقلی اورلقلر نیندی اورلق بولغان؟
ایکی آتە اوتکاندن صوگ ئەلگی اورلقلر، نی حالگه
کیلگانلر؟ زینب ننگ ئەتیسى بلەن آپالری اول یرگه- باصوغه- بر
ایکی تابقر نیچون باروب قایتقانلر؟ آندن صوگ جیتلر ننگ
صاباقلری نی حالگه کیلگانلر؟ ایک آخرده جیتنگ صاباقلری
وصالاملر نده نهرسه لرگنه قالغان؟
صوگره جیتلر نی نیشه تکانلر؟ جیتلر شول حالگه

کینگچی زینب . بولار حقدە، نلر اویلاب یورگان؟ آندن
صوگ جیتن صالاملرن نی قیلغانلر؟ قش بولغاچ . زینب ننگ ئەتیسى
ایله آپالری جیتن توغریسنده نی اشکە توتونغانلر؟ آپالری ننگ
اول اشلری آرقاسنده جیتلر نهرسه بولوب ئەورلگان؟ آخرده
زینب کونکان کولمه گن کییه آغانمی؟

اخطار : بوره ووشده، مقاله ننگ عمومی مفهومی سویله تو
ایچون بیرله چک سؤاللر نی معلم . مطابقا، اوبنده حاضرلاب آلوب
کیلورگه تیوش .

اورنهک ایتوب آلغان شول مقاله ده وقتینه . لزومنه یعنی
شاگردلر ننگ حالینه قاراب، بلکه، بولردن باشقە ده بعض
بر جزئی سؤاللر بولورغه ممکن، لکن عمومی مفهومی خلاصه
قیلوب بیان ایچون ایک مهملری شول ره ووشده گی صوراولر
بولاچقدر .

ئەلگی مقاله ده، عمومی مفهومی تفصیله بیان ایچون،
پلان اوشبو صورتده ترتیب ایتلورگه ممکن : (۱) زینب ننگ ئەتیسى ننگ
یر اوستنه یلقلداوقلی اورلقلر سه چوب یورووی . (۲) ز . ننگ
آنی کوروب، شول حقدە ئەتیسینه سؤاکی بیرووی . (۳) ئەتیسى ننگ
آگا جوابی . (۴) زینب ننگ اول جوابدن آبدراب قالووی . (۵)
ایکی آتە اوتکاج سه چیلگان اورلقلر ننگ اوسوب اوطرولری . (۶)
زینب ننگ آلارنی کورگاج قرغووی هم امیدله نووی . (۷) ز . ننگ
ئەتیسى بلەن آپالری ننگ اوتاوغه (چوبلر نی ئەرچرگه- تازارتورغه)
بارولری . (۸) شونده زینب نی امیدله ندرولری . (۸) شول وقتدن
تاغی برنیچه آتە اوتکاج، جیتن صاباقلری اوزایوب، باشلارنده
زەنگەر چه چک پیدا بولووی . (۱۰) ز . ننگ آلارنی کورگاج
توتوب قاراب، سویله گان سوزلری . (۱۱) بر آزدن صوگ
چه چه کبر قویولوب، جیتن صاباقلر ننگ باشلاری تویونله نو هم
آلارنک کیبووی . (۱۲) زینب ننگ ئەتیسى بلەن آپالری آلارنی
یولقوب کولته قیلوب یر اوستینه تزولری الخ . . .

مقاله ننگ قالغان ایکی بوله گی (مقاله بارسى اوچ بوله ک)
توغریسنده ده پلان شول ره ووشچه حاضرلاب بولور . آرتق
اوزونغه کیتچک بولغانغه بز . شول قدر بلەن سوزمزی کیسه رگه
مجبور بولامز . اولگی بولمنده پلان نیچک حاضرلاب نورگه
کیره کلگی کورلگاج، قالغانلری اوز آلدینه معلوم بولسه کیرهک .
اگر صنفده، آزدن، عمومی بیانی بوره ووشده تفصیله وگه
وقت یتمه سه، شول پلان بوینچه اویلر نده یازوب آلوب کیلورگه
قوشلور . بولای ایتکان تقدیرده بو، شاگردلر ایچون، انشادرسى
اورننده طوتار .

دخی، یوقاریده کورسه تلگان اصول وترتیب بوینچه آگلاتوب

« اوراق اوستی » ديگان پارچهن « بچهن اوستی » کبی موضوعلرغه آلدروب یازو کبی).

ایندی . کیه چکده ، ادبی واجتماعی مقاله لر نی اوقوتو حقنده یازلاچق . معلم : عبدالرحمن سعیدی « آلمانا »

هندستانده مسلمهلر نی اوقوتو .

انکلیز غزته لرینک خبرلرینه کوره هندستانده بولغان « بهپول » مملکتینک حاکمسی بی بی جهان خانم آوروپا خلقندن عبرت آلوب اوز مملکتینده گی خاتون قزلرننگ اوقولرینه بیک اهمیت بیرده باشلادی . « حقوق نسوان » جمعیتلری تأسیس قیلو حقنده فرمان اعلان ایئدی . قزلرغه مخصوص رشدی . اعدادی مکتبلر تأسیس ایتار ایچون خزینه حسابنه آچهلر تعیین قیلدی . حاکم ننگ امرینه کوره « بهوپال » شهرنده الوغ بر خاتونلر قلوبی آچلدی . مذکور قلوبده خاتونلر ایچون لیکسیهلر اوقولادیر .

بو کون گه قدر حاکمه ، مملکتینده بولغان ایرلر نی اوقوتوغه کوب اجتهادلر صرف ایتمکده و استعدادلی یاشلردن بیک کوبلرینی انکلتزه دارالغونلرینه یاروب اوقوتوقده ایدی . اوشبو سیدن مملکت ایچنده عالی مکتبلردن یتشکان مهندسلر ، طیبیلر ، یوریست (حقوق شناس) لر و باشقه لر بار . ایندی موندن صوگ الوغ عالمه لر هم یتشسه لر کیردک . « اقبال » .

اوقوتو آرقاسنده ، مقاله تمام آگلاشلوب یتکاندهی بولغاچ معلم ، شاگردلر گه آندن باشقه ده ، اولرینه ، آیرم وظیفه یروب قایتارر . اول وظیفه ده ، شول کونده بانگان معلوماقه غنه دائر وشوگانه به یانه نشلی بولمیچه ، اولگی مقاله لردن آنگان معلوماتنک ده هر برسینه مناسبتی بولور . یعنی بو وظیفه . شاگردلر ننگ اولگی درس لردن آنگان معلوماتلر نده یا کیدن ایسلینه توشروب ، شونی یا کرتا هم کولکلر نده نق برکوته و تامر جه یدره بارولرینه یاردهم ایته رلک بولو لازم .

بو آیرم وظیفه هر توری بولورغه ممکن . شولایده بعض تورلر بو اورنده کورسه توب اوته مز :

(۱) اوقولوب اونکان وشا کردلر گه معلوم بولغان نه بیرلر ننگ جنسلر ن . صنف هم نوعلر ن بیان قیلو (اوسمملک لیر ، حیوانلر و باشقه لر کبی) .

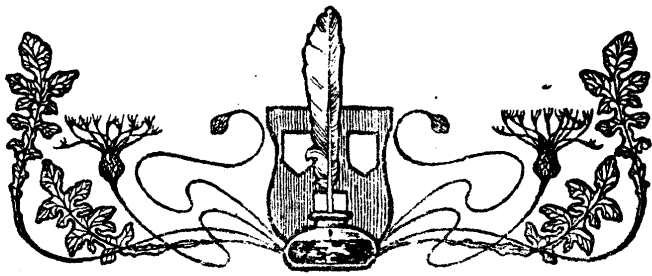
(۲) نه بیرلر ننگ هر برسینک اوزلرینه عائد بولغان ، آیرم خصوصیتلر ن ، صفتلر ن یازو .

(۳) نه بیرلر ننگ توری حاللر ن . یا که آنلر حقنده غی توری اشلر نی صاناب و تزوب کورسه تو (مثلا: جیتن بلن نیلر اشیلر ؛ آندن نیچه توری نه بیرلر امله نه ؛ اون بلن نیشلیلر ؛ ایگن اشلرینک تورلری . اوی هم یورت صالو اشلری کیلر) .

(۴) مقاله ده اوقولغان نه بیرلر نی ، شاگردلر ننگ اوزلرینه معلوم بولغان ، باشقه نه بیرلر بلن چاغشدرتوب قاراتو . (مثلا: اوللر نی شهر بلن ، قر و صحرائر نی باقچه لر ایله ، اوینی مسجد یا که مکتبلر گه ؛ بر توری اوسمملک یایسه حیوانتی ایکنجیلری بلن چاغشدرو هم هر برسینک آیرم خصوصیتلر ن بیان قیلو شیکللی) .

(۵) نه بیرلر ننگ آد، گه نیندی فایده لر ، نیندی زیانلر کیتورگانلگی هم آدمک طور مشینه بولغان مناسبتلر ن کورسه تو (مثلا: یورت حیوانلری هم برتقچلر ننگ فایدا و ضررلر ن کورسه تو کبک دخی ، یورت حیوانلرینک اوزلرینک نیندی فایدا و ضررلری بارده ، برتقچلر ننگ نی ره وشده فایده یا که زیانلری تیه ؛ شونی بیان) .

(۶) اوقولغان مقاله ننگ موضوعن ایکنجی تورلیگه آلدروب . (مثلا: توقای مرحومنگ « یا کئی قرائت » نده گی « بالانک آتا-آناسن سوپوی » گه ؛ احمر فنگ « تورکی قرائت » نده گی « قالداده اوسکان مالای » ن « اولده اوسکان مالای » غه (چونکه قالا بالاسی اول کشیسنک آشلق سه چو کبی قر اشلرینه و اول طور مشینه نیچک عجبانه سه ، اول بالاسی ده قالاغه باروب ، قالا کشیلرینک اشلر ن ، طور مشلر ن کورسه ، شولای اوق ، آلارنک کوبسینه آبدراوده قالاچق) . حسن علی ننگ « تل آچقچی » نده غی

مطبوع اثرلر

تربیه مجموعہ سی . استانبولده اونیش کونده بر دفعه چیغا طورغان اوشبو ژورنالنگ ایکنجی نومیری اداره گه کیلیدی . مندرجه سی ایسه تعلیم و تدریس ، مکتب و مدرسه مسئله لرینه متعلقدر . سر محرری مشهور پیداغوغلردن ساطع بیک بولوب بللق آبونہ سی ۱۳ فراتقدر .

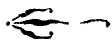

اسلام ، ترقی و اصلاح . محرری امام و مدرس سرور . الدین افندی بن مفتاح الدین و ناشری ده فارغالی اماملر نندن بدرالدین رفیقو قدر . نیندی نرسه دن بحث ایتکانلگی اسمندن معلوم .

اعتذار

بن ینه ، هجرانه دوندم ؛ دمبدم قان آغلادام
جوش ایدن بر ، اشکبارله ، سینه لرم ؛ داغلادام
بو امیدی تأمین ایدن بر وسیله وارمیدر ؛
دم اودمدن ، بن سکنا امیدی آرتق باغلادام
آمان ! انصافه کل ایندی ، بنی جورگله انجتمه !
یتر قالدرد ؛ بو اشکنجه ک ایله بنی خراب ایتمه !
گناهم یازیغ . سیکنا محبت ایتدیکمدنمو ؟
باغشلا ای ملک بنی ! یتر آرتق کباب ایتمه .

عبد الحئیر عبد الایف . « کرکی » .

تیک تورغانچی بر اوکت

چغار یالقن مقدس ، پاك كوگلدن
توشهر جیرگه یوغاریدن کوگندن
سیکا اسی ویاقتی بیک کیره کسه
آنی آل سین سلامت پاك كوگلدن
یورومه آلدانوب سین آی ، قویاشقه
ایسگ کیتوب بویاوا ، غاز قاطی طاشقه
آلارنک اشری افراطده تقریط
آلارده یوق تیگرلک هیچ قاراشده ،
آلارنک تعمیری ، تخریبی برگه
یتکه نگان آلا شولای عمرگه
اویلارسک سین : منه جنات علیا
توشوب کیتمه صاقن تیز ، زمهر یرگه
خدای قل ایتمه گان هیچ کنی کماگه
طایانورغه آچق یول پاك كوگله
توزوکلک یول باشی دیسه ک اوزکنی
بوزوب دنیا تیگرمه تل کوگله
قارالی سین بابام سین آق صاقالم
ایوب یوردک باشکنی قل بولوب سین
آلوب یاردم طایانسه ک پاك كوگله
طورورمیدک بولای اسیر بولوب سین

عبدالصمد اوغلی عبدالحق .

انصار

باقچه

ئه کرن اوسسه ده اوسه ، آغاچلری یافراق یارا
گللری کوزگه کورنگان بیت ، چه چلنگن تورلیسی
یک سیوکلی توسکه کیلنگان بار امید اول به ملنه .
تیک ، صوغارسه خادمی ، صاقلارسه آنی تگریسی
شلدراب آغان صووی نیندی ، ماطورده ، مولغنه
تیک تنگندن کم قویرتقان ؟ صافلیسی بار ، ره تلیسی .
اول گوزلله نور تاغنده ، گللری چه چکه آتار
ایس کیته رلک صایرار آنده ، موکلی قوش ننگ قایسیسی .
یه ملرندن ، موکلرندن ، لذت آماقچی بولام ،
بلمیمن ! فرصت بیررمی ؟ تا کغنه ، رحلت قایچیسی .
تیمرعلی ولییف . قالتای .

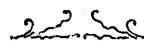

سونمه س « جان » م ...

جر بازارمن . توقتامام ، یالقنلانوب عمرم باری
سونمه سه کوکلم اوتی : کیسه مقدس الهام .
کوکلم اوستون بار کوگلدن ؛ روح بتون « تاب » دن عاری ،
تیک الهی بر نورم اول ؛ حق پیغمبردر « جان » م .
اول ازلدن ده خبردار : کورنه آنده نی باری
بو عییمی ؟ « روح کل » دن بر کیسه ک بولسه « جان » م .
کیلدم آندن ... بونده ... تیک ازل نون بالفتماغه
شول تله کنی بر توگه لاهب یتمیچه سونمه س « جان » م .
بو فانی یورتدن « ازل » گه چاقرلوب کیتسم ، ابد
یالترار یولدز بولوب « معنا » کوگند الهام !
« ذوقی » .

نهایتسز ومه گگیلک مینم سلطانغم معنا
آنی صاقلاوچی قوتم ، قاناتلی عسکرم سوزلر .

« شیلیر » - « ذوقی » .

باصلغانلردن برر نسخه صاقلانا طورغاندر. ارخيوارلر ده بولماسده باصلغان اثرلر مطلقا بر آز اورنده صاقلانلر. شول اورنلر نك بررسندن آلورغه ممكن. بو تقديرده فهرست كتابي هم انابتلي هم مكمل بولور. بو اشني اشلهو پيتربورغ و قازان كبي اورنلر ده طوروجيلر ايچون گنه ممكن بولاچقدر. هر خنده بو اشني اشلهو هم ده بيك مكمل روشده ميدان غه چيقارو ممكن فقط بر قدر ثبات و غيرت كيرهك.

آقورلر. (محررنك اوز اسمينه يازلمشدر). بزنگ قازاق خلقلرغه مفتيك بيروله ديگن خبر غزتهلر ده كورلوب طورادر. سز، دوخاونوي صوبراينه كوب و قتلر طوروب تجربه كوردنكز. شونك ايچون توبانده گي سؤاللرمز حقنده خصوصي فكرگرنى يازووگرنى اوتته در ايدك: ۱) قازاقلر نك اولده گي كبي اورنورغ دوخاونوي صوبراينه نظارتينه كرولرى موافق بولورمى يوقسه اوزلرينه بتونه ي ايروم و مستقل مفتيك تاسيس قىلو فائدهلى بولورمى؟ ۲) مستقل قازاق مفتيكي بولغانده مونك پروغرامى نيندى روشده بولورغه تيوشلى؟ عبدالحكيم بن تيمرجان.

سورا: اگرده بزنگ خياللرمزغه يول بولسه ايدى روسيه ده بولغان بتون اهل اسلام (سنى و شيعى لر) ايچون پيتربورغده بر شيخ الاسلامق آچلوب ده ولايتلر ده قوم قبيبه اعتبارى ايله توگل بلدكه مركز و راييون غه قازاب اوتوز قرق قدر آقروغ (واق محكمه شرعيه لر) تاسيس قىلنوني موافق كورر ايدك. لكن حاضرگي و قتلر ده موندى خياللرغه اورن كورلمى. قازاقلر نك عرف و عادتلر نده باشقه قتلر بولووى و صوبراينه اعضالى شول عرف و عادتارگه اهميت بيرماولرى سببلى زور خطالارغه باعث بولولرى صوبراينه نك ارخيواسنده صاقلانغان اشلردن معلوم. شونك ايچون اگرده ممكن بولسه اوزلرينه مستقل بر اداره شرعيه آچلووى موافق بولور ايدى. مونك ايچون ايروم پروغرام توزرگه حاجت يوق. اورنورغ دوخاونوي صوبراينه سینه بيرلگان استاتيالر. بعض بر اورنلرينى تعديل ايله قازاق محكمه شرعيه سى ايچون ده يارار. بو اش ده ممكن بولماغانده اورنورغ دوخاونوي صوبراينه آستينه كرولرى ده يارار. چونكه شونك سببلى ده استينوى پالاژنيه نك بعض بر قسنى استاتيه لرندن خلاص بولا آلورلر. بوده اوز درجه نده بيك فائدهلى اش. مگرده و تقديرده قازاقلردن آزدن اوج اعضا قويلو لازم بولور. اوز قوملر نك عرف و عادتلرينى بلوچى اوشبو قاضيلر، صوبراينه نك بعض بر اوزنده ياكش يولغه كيتونه مانع بولورلر و شول سببلى ايسكى خطالرنك تكرارلانولردن

اوقا. بورونقى اسلام اثرلرى حقنده فهرست ايتوب كاتب چاپى نظيرسز بر كتاب يازغان ايدى. مونك شليني تورك علماسى حتى بو زمانمزه قدرده اشلى آلانلرى بولماسه كيرهك. اگرده بولسه ايدى ايشتولور ايدى. سوكره عربى هم مطبوع كتابلر نك فهرستلرى حقنده «اكتفاء القنوع» اسمنده بر اثر طبع ايتولدى. بوده البته بيك مهم بر نرسه. بيروت علماسدن سيد رفيق العظم (رفيق العظم توگل، بلكه جميل العظم) كشف الظنون غه يالغامه ترتيب ايدى ديب ايشتك. لكن اوشبو اثرلر نك هيچ برى بزنگ روسيه ده بولغان مسلمانلر نك مطبوعات تاريخلرينى كورساتمىلر. تلهسه نيندى تله و تلهسه نيندى مسلكده بولسون روسيه مسلمانلرى آراسنده تارالغان اثرلر وعموما مطبوعات حقنده عمومى بر تاريخ (فهرست) كتابى يازلو ضرور ايدى. اگرده شوشى اش گه مباشرت قىلوچى بولوب مقصودىنى غزتهلر آرقلى اعلان ايتسه هر كم اوز قولنده بولغان كتابلر حقنده لازم معلوماتى يبارلر و شول سببلى حاجت قدر معلومات تابلو حقنده مشقت كوب بولماز و شونندن ده بيك مكمل بر تاريخ (فهرست) كتابى ترتيب قىلو چيتون بولماز ايدى. بو خصوصده نى آيته سز؟ «.....»

سورا: بيك گوزل فكر. بو اش بيك ضرور. قايجان بولسه ده بر كون شوشندى اثر ترتيب قىلورغه خلقمز مجبور بولورلر. اما نى قدر صوكغ غه قالسه شول قدر اوگنايسزلانا بارر. شونك ايچون ممكن قدر ايرتورك اشلهو تيوشلى ايدى. لكن اعلان باصدروب غه مقصودغه ييتو ممكن بولماسه كيرهك. اوشبو سببلر ايچون: ۱) اوز قولنده غى اثرلر حقنده بيك ياخشى معلوماتلر جيوب يباروجيلر بولور. شونك برله بعض آدملر موندى نرسه لرگه اصلا اهميت ده بيرمازلر. ۲) مطبوعات باشلانغان كوندن بيرى بولغان اسلام مطبوعاتينك خلق قولنده سلامت طوروى بيك شبهلى. الله اعلم انك ياريسى يانوب. طوزولوب و تارالوب بتكاندر. شونك ايچون آلای غه جيولغان معلومات غه قارالوب توزلگان اثر، مكمل بر فهرست بولوب يتماز. بلكه مونك ييكل طريق سينزورنى كاميتيلرنك ارخيوارلردن آلوب يازو بولسه كيرهك. آلرده برنجى مرتبه طبع ايتولگان اثردن باشلاب بو كون گه قدر

سویوچی آدمدر. جزئی گنه نرسه لر حقدده صور اوچیلرغه زور اهمیت بیروب یازغان جوابلرینی کوردک. سزنگ خطکزرغه ده مطلقا جواب یازار یا که ایسکیدن یازغان برر کتاینی یازار. آنک بو موضوعده غز تهر. ژورنالرده باصدراغان نرسه لری بیک کوب. بو، بیک الوغ بر دیداندر. مونی «شورا» ده ضبط ایتو ممکن بولماز. مذکور سؤالرنک ده سوکئی نومیرلرینی تورات وانجیلنک محرفلگینی دعوی قیاوچی مسلمانلرغه قازشو میسیونیرلر کیتوردلر ایدی. سز اگرده آنلردن عاریت که آلمانلر بولسه کز تواردا افکار قیلندن بولغان بولادر. بو کونده موندی سوزلرینی سویله وچی بر مصرده بر فرید وجدی گنه توگل بلکه باشقه یرلرده باشقه لرده کوب. اسلام دنیا سینک عادتدن طش زور بر دینی انقلاب غه حاضرله نووی حس ایتوله در. نتیجه سی خیرلیمی یا که خیرسزمی بولور، عمراری بار آدملر کوردرلر.

اسلام مجمره سی . خاتونلرنک حقوقلرینی صاقلاو طوغرو سنده اسلام درجه سنده بر دین یوقدر. شریعت قاراونده ایرلر ایله خاتونلر برابرلردر. بر ایر، نی قدر عبادت برله مکلف بولسه خاتونده شوک ایله مکلفدر. بر ایرنک مدنی حقوقلری نیندی نرسه لردن عبارت بولسه بر خاتونک مدنی حقوقلری ده شوندن عبارتدر. قرآن کریمده «مسلمین» برله «مسلمات» و «مؤمنین» برله «مؤمنات» دائم برلکده ذکر قیامه شلردر. ایرلر ایله خاتونلرنک حقوقلری آراسنده فرق یوق. شاهدات کبی بعض حاللرده ایرلر ایله خاتونلر آراسنده آیروملق بولووی حقوق ضایع بولماو کبی اجتماعی بر حکمت ایچوندر. خاتونلر سوک درجه ده حساس بولولری کبی شفقتلری، اوچ آلو حسلری ده (یاراتولرینه کوره) ایرلرگه کوره آرتقدر. حیساتلرینه مغلوب بولولری سببیلر کشینک حق ضایع بولماسون ایچون شهادت وقتنده بر ایر ایله برلکده بر خاتون اورنینه ایکی خاتون شرط ایتولمشدر. اسلام شریعتده حقوقک صاقلانوی هر نرسه دن مقدم یورتوله در. «قودناپالیون» ده (فرانسز زاقونی) خاتونلرنک حقوقلری بر حدیث بیان قیلمان حقلرندن کچک درجه ده توگلدر. آوروپانک بو کونگی

امینک بولور. قاضی بولغان آدمنک خقلرنک عرف و عادتلرینی بلوینه اهمیت بیرومز. شریعتی بر طرف غه قویوب عرف و عادت که کورد حکم ایتسون ایچون توگل بلکه عرف و عادتلرینی بولونک شرعی حکملرگه تأثیری بولووی ایچوندر. اول سوز بیک ایسکی فقیهلرنک اثرلر نده ده بار.

♦♦

قازانه . مصر عالملرندن فرید وجدی اوزینک بر مقاله - سنده: «اسلام دنیا سینتی اجتماعی و اقتصادی جهتدن نوزاتو ایچون خالص بولغان اسلام دینینه قایتورغه کیردک. شولای بولساغانده موندن سوک مسلمانلرنک دنیاده یاشارگه حقلری یوق. بو سوزدن مقصودم مسلمانلرنک عواماری حقیقی اسلام دینندن بر طرفده دیمک توگل بلکه اوزلرینی «خواص» صاناوچیلرنک کویسی حقیقی اسلام دینندن بر طرفده در. اوشنداق مسلمانلر حقیقی اسلام دینندن بر طرفده دیمکدن مقصودم ده عبادت و عمل جهتی ایله توگل بلکه اساس جهتندن ده بر طرفده لر دیمکدر» دیب یازار. اگرده بو آدم انابتلی کئی بولسه مونک سوزینه کوره حاضرنده دنیاده «خالص اسلام دینی»، «مغشوش بولغان اسلام دینی» اسمنده ایکی توری دین بولورغه طوغری کیله هم ده مونلرینی آیروب بلو لازم بولا. اوشبو مناسبت ایله خاطرمنز که شوشی سؤاللر توشدی: ۱) خالص بولغان اسلام دینی و آنک اسلاماری نیندی نرسه دن عبارت؟ شول اساسی مادهلر ننگ بو کونده قایسباری اوزگردی؟ ۲) خالص بولغان اسلام دینی قایسی عصرلرده بوزولا باشلادی؟ آئی کیملر بوزدی و نیندی مقصدغه کوره بوزدیله؟ بو اشلرندن برر نتیجه حاصل قیادیلر می؟ ۳) دین بوزوچیلر موندن نیندی فائده حاصل ایتدیار و باشقه لرده بو حاللرگه نیچون مانع بولمی طوردیله؟ اوشبو طوغروده «شورا» ده جواب یازلسون ایدی.

شورا: اوز عصر مزده بولغان عالملرنک انابتلی و انابتسز- لکلرینی آیره آلاطورغان قورال غه، الک توگمیز. فرید وجدینک قرآن کریم که یازغان تفسیری آز وقت ایچنده ایکی دفعه باصلووی انابتسز توگل ایکانلگینه دلیل بولسه کیردک. بزده گی توکی تفسیرلر توپان خلق آراسنده یوروب یوقاری صنفلر مز کوزلرندن یراق طور دقلری حالده عرب تلند، بولغان مذکور تفسیرگه الک اللک مدرسلرنک کوزلری توشکان بولورغه تیوشلی. انابتسز آدمنک (عادت گنه اثری توگل بلکه) تفسیرینک شول قدر تارالووینه آنلر رضا بولوب طورمازلر ایدی. اما سؤاللر کزنی اوزینه طوغری یازوو کز مناسب. اول کئی بو کونده سلامت، شوندی بختلرینی بیک

میں سیگا بر « فاتحہ » ده اوقوب کیتار ایدم « ديب اوبلادم . حقیقتا باشقرد ، قازاق کبی استعدادلرن برده بوزمی صاقلاب کیلگان خلقلرنک یاگا مدنیت آلدنده غی استقبالی صارتلرنقندن کوب یاخشیدر . باشقردلر ، قازاقلر هیچ نرسه برلن ده بوزولماغان ، صاف طبیعتلری و اینیرگیه برلن یاگا مدنیتی تیزرهک اوکیراق قبول ایته آلا ایکانلکلری ایندی کوب مثاللر ایله آچق کورلدی . اون بیش میلیون مسلمان تورک بو اطرافده طغز و نق بولوب اوطورغان ، چیت قوملر بولارنی یوطارلق درجهده کوچلی هم کوب توگل . تاشکندلرده اولک حالنده یاتقان یوز مگلهب خلق چالما و چاپانلرن ، کونارلرن طاشلاب کشی ره تینه کره باشلاسلر ، تون یاقلرنده یاتقان هم اوزلرینه تل خصوصنده ییک یاقن بولغان اولوغ قازاق خلقن اوزلرینه قوشا بلسلر ، مونده ملی کوچ حاصل بولاچاغنده شبهه یوقدر . ایلبلی آتمش یلدن صوگ ، اوتوز مگک « قازان » تاتارلرنک تورکی تلده سویلهولرینی اونوتمی قالغاناری ده احتمال ، نظرلرن بو یاقعه صانورغه مجبور بولورلر .

قانونلرنک هیچ برنده خاتونلر حقنده اسلام درجه سنده ایرکن حقلمر بیرلگانی یوق . حالبوکه اسلام دینی خاتونلرنک هر توری حقوکلردن محروم و بتون جهان خلقی حضورنده مجبور بولغانلری بر وقتده آنلرغه ایرکن حقوق بیرگان ایدی . رسول الله ، خاتونلرنک جمعیت که بولغان خدمتلرینی ، وظیفه لرنی تقدیس و تبجیل قیلور ایدی . بر حدیثده یاخشسی کشی ، خاتونلرغه یاخشلیق ایتوچی و اوصال کشی خاتونلرغه اوصاللق ایتوچی دیگان ایدی . اسلام شریعتنه کوره خاتونلرنک اوزلرینه ظلم ایتوچی ایرلر اوستندن محکمه لرگه شکایت ایتارگه . اوز مالینی ته گانچه طوتارغه . علم ایله شغلنورگه ، علمی و اجتماعی حادثه لر طوغر وسنده تدقیقلر یاصارغه ، معلوماتینی آرتدرو ایچون سیاحت قیلورغه ، کتابلر یازارغه ، علمی و شرعی مسئله لرده اوز فکرینی عرض قیلورغه و قنوی بیررگه ، تجارت ایتارگه حتی بار . خاتونی حقینه رعایت ایتوچی آدم شریعت فاشنده اک خیرلی بر مسلماندر . خاتونلرغه ظلم ایتو ، اک بوزوق اشلرنک بریدر . اسلامنک اولگی عصرلرنده خاتونلر ییک حره تلی ایدیلر .

ابیل (احمد زکی افندی مقاله سی) . صارت خاتونلری بیشکده گی بالارینه ، یغلاودن توقاتو ایچون ، کوننار بیرلر ایمش . بو آنلر مونک ایله یاش بالار ایچون فائده لی بولغان یغلاونی غنه توقتایملر بلکه آغو بیروب بالالرنک میلرن خراب ایتلر . عمرلک بختسز ، ایدیوت یاصیلر . انه مسجد آلارندن اورام بویارلندن آغزلرن کوککه طابا کوته روب فارسیچه جراب ، عقللرن قصدا اوتروچی درویشلر دنیانی مسخره ایتوب یوریلر . انه دکان (کبیت) آلدنده ایکی صارت ایلبلی تیندن قایتارلوب بیرلگان آقچه (زداجی) نگ حساینه چفا آلمی نی قدر وقت چفا چیگه لر . . .

میں اوشبو اشارنگ ییک کوبسندہ یونس خاتنی عیبلی کوره سم کیله . بلکه اول زمانینک مدنیتن اوز خلقینه اوگره توب آلارنی کشی ایتارگه تله گاندر لکن اول اشی موقیتلی چقماغان . اوشبونگ ایچون یونس خان قبرن قاراب طورغانده « سین قول آستگده غی تورکلرگه ، ماغوللرگه چالما کیدروب ، ایراتنگ شاهنامه سن ابو مسلمن ، جمشیدن ییکله تکانچی ، آلا رغه کوننار اچروب صاف خلقنی ایران آغوی بله آغولاغانچی ، آلارنگ کوزی آچق ایرکن ، حر خاتونلرن موندی یامان دیوارلرغه حبس ایتکانچی اوزگنک یاراتمی طورغان اوغلنگ سلطان احمد خان کبی ماغول بورکی ماغول کیومی کیوب ، تورک یرن یرلاتوب ، تورک داستانلرن ییکله توب تورکلرنی اوزلرنک آق کیز اویلرنده کوچه حالنده صاف کویونچه صاقلاساک ، آلارنگ عالی استعدادلرینه قول اوزاتقاساک

عربیہ بازولی انکلیز آفرسی . میلاددن سکزنچی عصرده حکومت سورگان « اوقا » اسملی پادشاه زمانده صوغلغان آچهلردن بو کونگه قدر باری برگنه دانہسی تابلوب « لوندن » شہرندہ « بریتانیہ » موزہ خانہ سندہ صاقلانادر . لاینچہ بولغان ایکی کلہ دن باشقہ سوزلری عربچہ و عرب حرفی ایله یازلشدر . شول وقتلرده مسلمانلر ییک آدہ بولدقلرندن آروپا حکومتلری ده اوز آچهلرینی عرب آچهلرینه اوخشاتوب صوغارغه مجبور بولغانلقلری ظن قیانتہ در . «المقتطف» .

اولکلرنی آباوغہ باصردروب کومرہ . دنیادہ بولغان خلقلرنک هر بری اولکلرنی یاتقزوب کومہ لر . فقط آفریقا اورتالرنده « الماندجیا » اسملی قوم گنہ بو عادتگه خلاف قیلوب اولکلرنی زیت مایی ایله ماییلرده آیقلرینه باصردروب کومہ لر .

عرب صحرا لربنہ سفر ایتوچی روس خانونی . بو کونگه قدر آروپالولردن ییک کوب آدملر اوزلرینی سیزدرمیچہ عرب صحرا لرنده سیاحت ایتکان بولسه لرده بو اشگه اقدام قیلوچی خاتون بولماغان ایدی . عرب صحرا سینی غرب طرفندن کرووب شرق طرفندن باروب چیقار ایچون بر روس خاتونی

آياقلىرىنى كىرگە اوبوقلىرى، اوستلرینه كىرگە بيشمه تلىرى بولماغان يتيم و مسكين طوغانلارمز ايچون زمهرير قومغسى صانالغان شفقتسز «قش». شالاوان قز توسلى و هر نرسه گە جان بىروچى «ياز»: قش بونىچە جىلگە هواغە چىمىچە يوزلىرى آغارغان اول قزلىنىك يىتلىرىنە آصو قزلىق، بله كلرینه كوچ بىره تورغان اسسى «جای» اوز نوبتلرندن برده كىچكىمى كىلوب كىتوب طورالر.

منه كوز كوني، نه نه آنك ايرنجهك قوياشى بالقاولانوبقنه بايورغە باره - جاينك قسقه تونلرندن طويوب اوزايا باشلانغان تون بونىچە راحتلەنوب. يال ايتارگە آشقان كى قزارغان بولوطلرني ياروب اولدن يراق توگل تاو آرتنه توشوب ياشرنوب بارا، نه نه شول طاونك ايتەگى كىيگ نه ره مهلك، صول ياغنده زورغنه كول. قوياش باطشندەغى قزلىق شه وله سى قورقنچ بر توسده شول كولگە توشوب كولنى قان درياسى توسينه قويغان، كوز كونيگ شفقتسز جىلى ايله نه لگى كول طولقنلانا، بىره ياغنه اوسكەن قامشلىرغە، جىرك، تىرهك، تال آعاجلرینه رحيمسز كىتوب بهروب آلارنك جای بونىچە بتون قرنى بىزه ب ماتورلاب تورغان يافراقلر برده قرغانى قويا، بر نيچە يلدن صوگ اول آعاجلر اوزلىرى ده قارتايوب يغلار، چرىلر، بو دنيادن يوق بولالرده آلار اورينه باشقەر اوسه.

منه حاضر قوياش باغانغە برده ساعت بولغاندر ايندى. نه نه آى: چارشاو باشندن اورنوب قاراغان تاتار قزى شىكللى بولوتلر آرقلى اورنوب جىر يوزن قارى باشلادى. نه نه زهرى بولدى، آيدن كونه شكەن شىكللى باشقه يولدىلر دن آرتغراق ياقورتورغە طرشوب ياتا...

آى - قارت مؤرخ...

دنيا ياراتلانغن بىرلى جىر يوزنده بولغان اشلر نك همه سن كورگان، بلگان، بىك كوب سرلرني سىزگان. اول. نى قدر صاف كوكللى عاشقلىرىك عشق محبت ايله ايسروب يوزولر بر برسى ايله كورشوب شول آى ياقىبلى كىچلرده به يره م ايتولر كورگان، آلارنك يوره كلرندن چقغان يالقنلى سوزلر ايشتكان...

ايى، اول بارنده ايشتكانده كورگانده لكن آلارنى كشيگە فاش ايشه گان، حتى آلارنك بر برسى ايله كورسه ده هيچ ككگه سويله مه گن، بلهكه مقدس عشق و محبت حقنه آلارنى عفو ايتكان...

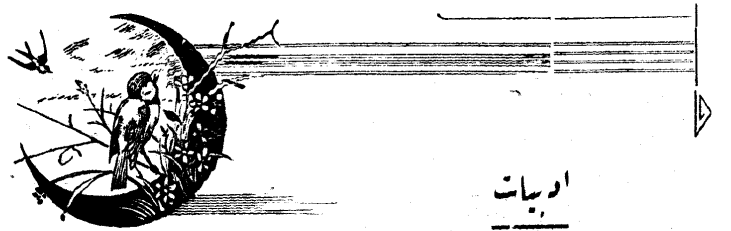
حتى بو قاوشولرى ايله اول آلارنى تبريك ايدب آلارغە نورن حتى كىره گندن آرتق قويوب آلارنك كىفلرندە بوزا يازغان... زيان يوق! آى بىك كوب محبوسلرگە - سويكلى

حاضرله نووى مطبوعاتده كوردى. بو خاتون، بو كون گە قدر اوروپالوردن هيچ بر آدم آياق باصماغان مملكتلردن اوتە چكدر. «الهلال».

قويباش طويوبلر. آلدەغى جايدە (۱۹۱۴ نچى يلدە) آوغوست ۸ نده قوياش طويوب بولاچاق. روسيه ده بعض اورنلرده قوياش بتونله ي قابالانوب طوراجقدر. بتونله ي قابالانو اوشبو صزوق اوستنده بولاچاق: ريغا كورفزي - ريغا شهري - ميتاوا - دوينسكى - ويلنا - مينسكى - چيرنيغوف - كييف - چيركاسى - زوينيغورد - آلكساندرىه - يليز اويتغراد - ميليتوبل - پىرىقوب - قاراصو بازار - فيدوسيه - كىرچ.

تولكى اوسررو. آمريكانك قانادا مملكتنده قارا تولكى يتشدر و كسبى بىك آله كىتدى. حاضر ۲۷۷ اورنده شوندى «تولكى خانه» و بولرده ۳۱۳۰ دانه بىك قيمتلى قارا تولكىلر ياشى. بولر نك اولگان ياقارتايغانلر ن طوناب ميخلر صاتالر. بو تولكىلر دن بر يلدە كيلگان فائده ۷. مليون صومغه يتكان.

انگلتريده مسكراة استعمالى. ۱۹۱۳ نچى يلدە انگلتريده بر ميليارد ۶۶۰ مليون صوملق مسكرات صانلمشدر. بونك ميليارد صومدن ارتقى صراغە طوتولغان. انگلتريده ايتلق جمعيتلى نك اعضالى مليونلر ايله حسابلانغانلر دن «ايق توگل» كشىلر جان باشينه مسكراة يولنه يلغە ۴۰۰ صوم طوتقان بولادر. انگلتريده مسكراة صاتا طورغان كىيتلر ۱۴۱ مك گە طولا.

ادبيات

آى ياقطيسنده

تا گلر آتا، كىچلر بولا، شولاي ايتوب آظنه لر آيلر يلر عصرلر اوتوب طورا، جىلار ايسه. قوشلر صابرى، آعاجلر يافراق يارالرب قويالر، چه چكلر چه چكلر آتالر، صاندوغاچلر همان طبيعتك ماتورلغن سويله ب هر كون ياكأ نطقلر ايراد ايتهلر. آملر طورالر اولهلر. دوستلر عاشقلىر بر برسيله قوشلار، لكن كوب وقنده آلار بو ماتور دنيا نك تله قاي جىرن كىاشدرميچە مكگوگە آيرلار. بو اوزگەرشلرگە زمان هيچ التفات ايتمى، همان اوزا همان اوزا...

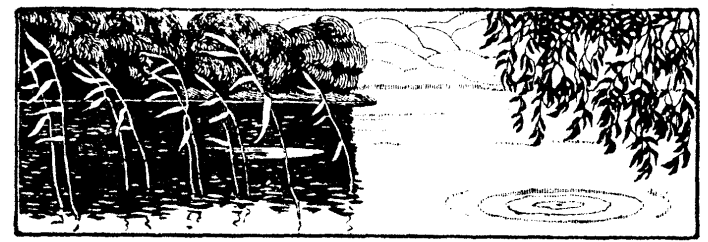
بولغان يامان كوكللى، ضعيف ايمانلى بنده لرگه اختيار سز لعنت اوقور، ياخود آلاز اچون خدايدن انصاف تله در...

الحاصل نى ده بولسه چير يوزنده شوندى عرش تتره ترده ي كياشسز وقباحت بر اش بولغاندرده شوگا كىنى كيتكاندر...
كورده سز! قاره شال بوركانگان تاتار قزى شيكللى نورلى بيتن قاره بولوط ايله قابلاى...

تلك شول شال ايله يوزن قابلاغان تاتار قزىك شال آرقلى مبارك و كيلشلى گه وده سى، جاذبه لى طبيعى بلنوب تورغان شيكللى، آينك ده بولوط آرقلى نورلى گه وده سى، سرلى يوروشىگنه كورنوب طور...

شوندى آى ياقطىلى كچه لر ميني بتونله ي سحر ليلر، اليكترىك كىي وجوديمه تاثير ايتيه، خصوصا شوندى آيلى كچه لرده قرغا، كول بويلرينه بارام «يللى» سینه قوشلغان «مجنون» كىي حاللرم بته، نى اشلرگه بللى قالام، بتون طبيعى او به سم قوجاقلاسم كيله... باشيمه كيلگان اوبلرنگ اوچى قورنى بولمى. بتون نرسه آى نورينه باتقان، همه سى شول آى نورندن بولغان ياگا كيوملرن كيهگه نلرده بيوك تىگرگه سجده گه كيتكانلر، هر برسى تسيحده، مين؟! مين بولارنگ، بورياسز عبادتلرن بوتسيحلرن صا تاشدروب نى اشاهب يوريم؟!... مسجده طولى خلق غاز اوقوغانده، مسجده گه بازوب كرسه ك بر باشك آياق اوستى باصوب سيرچى بولوب قاراب طورو كيلشمى ايج... مين ده شول طبيعتدن بر كيسه ك ايدكمنى اويلا ب شولار ايله برگه سجده گه يغلام...

معلم: آخوندجان اسكندرى.

مطبه

حضورغه چقغاج (*)

(ايسكى مدرسه شاگردلر ي طورمشندن بر لوحه)

«شاگردلر طارالوب بشكآنچى حضورغه چغو مسئله سنده ملاحظه قيله سى ايدى» ديب جىدى يلدن بيرلى مدرسه ده مختصر (*) ايسكى مدرسه شاگردلر آراسنده بر عادت بار ايدى:

عائله لرندن بر مکتوب آورغه بر خبر ايتشورگه تيلامروب صارغا يغان قرداشلر مزگه يورتلرندن كيلگان مکتوب. ياكه آلا رنگه عائله لرى ايله خصوصى طوره شلرن تفصيله ب سويله ب بيره تورغان بر تاريخ كتابى طويولا. بيچاره لر شول آيغه قاراغانلر ده مجالعه غه چومغانلر، تاوشسز طنسزغنه تله نرسه اوقيلر؟!...

— آينك، طوغان اوسكان چيرلرنده شولايوق ياقترتوب طورون وشول نورلى كچه عزيز بالالرينك، ياقن قرداشلرينك دوستلرينك ده بولولرن: آلا رنگه ده شولاي بولارنى صاغوب آيغه موگا يوب قاراب طورولرن، شولاي ايتوب آينك بولار ايله شول يراقده غى ياقن قرداشلرى آراسنده شفقتلى بر ايلچى. اشانچلى بر سرده ش بولوشى اويلا ب يوانغانداى بولار؛ مشقتسزگنه كوزلرن يومىغنه ياش توگه لر...

آى — آدم بالالردن بوزوق كوكللى بر تقچلرنگ نيندى خياتلرن سيزمه گن؟! اول بو اشلرنى اوزيگنه ده كورمه گن، بلكه دكگرچه يولدلرلرنى شاهد ايتكان. بله مسز؟ اگرده آى اول خائلرنگ قياغان بر خياتلرن سويله ب بيرسه نى قدر كشيلىرنگ و كملرنگ يوزلرى قزاراچق...

بارده بر آنا بالالرى، بارده بر برسینه طوغان... قرداش كشيلىرنگ بر برسینه جبر ظلم ايتولرينه كىنى كيتوب وشول اورونسز قان توگشورگه پروتست (ناراضىلق) كورسه توب كوب وقتده اول قارا بولوطلرغه ياشرنوب چير يوزن نوردن محروم قالدغان، ليكن اول بارندنده كوز يوما، بزنى تاشلامى، شفقتلى نورن همان قويا، بو— كرى دنيا نى هر كىچ صاف نورى ايله جوا...

آى — هر بر ملتنگ تاريخن يادلاغان، چغزلرنگ، ناپاليونلرنگ عسكرلرى ايله قيلغان اشلرن صاناغان. شولاي ايندى، آينك كورگان بديگان اشلرن صانا ب يزوب بترلكگنه توگل، اول ايندى تورك — تاتار دنيا سنده غى كيلشسز اشلرنى ده بيك كوب كوردى. نه نه اول حاضر قارا بولوطلر آراسينه ياشرندى، معين آدملر آراسنده بر حفسزلق سيزگاندر — ياخود ترتيب ايله اوقتووى ياكه حساب. جغرافيه، تاريخ اسلام كىي شيطان سبقلرى (?) اوقتقانى اچون مکتبدن بره ر اصول جديده معلمى قوولغاندر، ياكه دين و ملت يولنده جاني ته نى ايله طرشوب فداكارانه بر روشده خدمت ايتمكده بولغان بر محترم ذات دانوس سببلى تورمه گه يابدرلغاندرده يوزلر ايله شاگردلر آناسز قانان بيچاره قوش بالالرى كىي تيلامروب قان ياش يغلاب قزغانچ بر حالده قالغانلر در...

بوندى دهشتلى بر حالى كوردكده نازك حسلى آينك توگل، تاش كوكللى كشيلىرنگده قلبنه روحانى و مللى بر تاثر، وشول معصوم ملت بالالرن قزغانو حسى حاصل اولوب شول اشلرگه سبب

بزرگه دفترني آلدی ده. « السلام عليكم وعلى من لديكم سزكه عزيز الذات و شريف الصفات بايلردن . . . » ديب يازا باشلادی. لکن باشقه شاگردلر بيك موژيکچه يازلغان ديب آني ياراتماديلر. مجيد قاضي نك مصلحت کورووی بويچه. آچه حيارغه چغوچی هر ايکي شاگردگه بره دفتر بېرلوب. هر دفتر نك باش صحينه سينه اوشبو سوزلر يازلدى: « اللهغه حمد و پيغمبرينه سلام بعدنده کلام: يعنى حرمتلو اغنيا و همتلو ملالردن رجا ايده بز . . . » اولی شاگردلری قش بويچه تحصيل علوم بعدنده ياز کوني استراحت قيلماقچي بولوب حضورغه چقمق بولديلر. أهل همت قدر حال اعانه قلوب، کوبمو نرسه بيردکلر اوشبو دفترگه ثبت قيلسه لر ايدی » .

بو مکتوب بار شاگردنک خوشينه کيتوب، مجيد قاضي نك تحريرگه مهارتینه آبدراب قالدیلر. فقط فتح القدير نك مصلحت کورووی بويچه مکتوبنک آخرينه « واما السائل فلا تهرا! » ديبده يازوب قويدیلر.

شول تونتي تونتي بويچه چای اچوب اوطوروب. تعيين ايدلگان شاگردلرني « خيرلى سفر! » ديب اوزاتشوب قالدیلر.

II

مذکور شاگردلر بارده قايتوب جينکاج، ۴۹ صوم ۵۰ تيين آچه و بر قدر ماي، دوگی، ليمونلر جبولدق معلوم بولدی. شوشی نرسه لر بله ن قرغه چغوب ايکي کيچ يوقلاب کرو ممکن گه حسابلانوب، ايرته کيسن ايرتوك، آلدن قارالوب قوبولغان کورشی آر اولينک اورمانينه چغارغه قرار بيلدی. شاگردلر بيك قروغنه قرغه چقغاج کيرك بولاچق نرسه لرني حاضری باشلاديلر. چارشاولردن چاطر ياصاغانده باغانا اورنينه کيرك بولا ضروران قولغا و قازقلرني کورشی موژيکلردن آلوب قايتورغه يابشدیلر. نه بيرلر تويب آلوب باررغه کيرك بولاچق بولغانغه آغاج صاندقلرني بوشاتورغه طوتونديلر . . . پيش قدم و قاضيلر جيولوشوب، تهمه کی. واق، نفس امر (شاگردلر تعيیری، خمر معناسنده) آلوب قايتور اوچون ذا کرنی کورشی روس اولينه يارديلر. ذا کر بو يلغه مدرسه گه کيلگان شاگرد بولغانغه حضورغه چغونگ ره تن چيرتن بله سه ده، اورنداشي ققيب نك: « آنده بيك اولاق اورنلر بولا، اوزنر اوچونده بر آز ماده لر آلوب قايت » ديوي بويچه اوزلری اچونده بر بوز کيلزه بله نه چوخه تهمه کی آلوب قايتدی. شاگردلر مسجدگه کيتکاج آلا چورماغه منوب مذکور تهمه کيني تيز تيز گنه طوتوروب آلدیلر ده ايليشه ر ايتوب بولديلر. ايرته کيسن عادتده کينه قاراغانده ايرتوك طوررغه کيرك

خوان بولوب ياتوچي مبارک شاه، ايکسندی نمازندن قايتفانده سوز چغاردی .

— در واقع اول مسئله نبي قايتورغه بيك وقت، شاگردلر طارالوب بتکاج چغونک برده حضورى بولمی — ديب قارت سلم خوان فتح القدير سوزگه اشتراك ايتدی. شوکار قوشلوب احمدی قاضي ده :

— بره آتنده دن عبدالواحد آيزيلر نك ده کيتولری احتمال؛ چقغان تقدیرده آلا کيتکاجي چغارغه تيوش، و الا زورلر بولماسه شاگردلر بيك تميز سزله نه باشلير — ديب بيك الوغصماقغه لغردانچاق مسئله جديله شدی — هر شاگردنک باشن حضورغه چغو مسئله سيگنه اشغال ايتنه باشلادی .

آلا اوزلرنچي بر قرارغه كيلوب، ايرته دن باشلاب اشک بالفعل تشب ايتمه کچي بولديلر. آخشام اوقوغانده ده آلا رگل شونينه اويلا ب، ماييلغه ايتوب پشورلگان پولاو آشاو، پولادون صوك قازق آلاش اويلاو. آغاج آراسينه يه شرنوب تهمه کی طارتو، واق صالو . . . لر نك لذتلى بله لذتله نديلر. خلفه لردن رخصت آلوب بولغانده حضورغه اسکر بکاجي، گرمونچي کيترتو حتمنده ده تورلی پلانلر قوردیلر .

آخشامدن صوك احمدی قاضي همه خلفه لردن رخصت آغاج، آچه حيارغه کمنی چغارو. « دفتر » ترتيب قیلو حقنده پوچاق اورنده، مذا کره مجاسی بولدی. نتیجه ده: علم الدين بله ن شرف الله نبي بر ياقغه، علاج بله ن وليشاه نبي ايکسنجي ياقغه، عبدالله بله ن حسن نبي اوچنجي ياقغه آچه حيارغه چغارغه قرار بيلديلر. عبدالله بله حسن گه باررغه قوشولغان اولار نك بار سينه ده بارغانده ۶۰-۷۰ چاقرم قدر ير يورلورگه تيوشلی بولغانغه. حسن: « آلاي اوزاق يوروگه مينم آياقلم آورتا » ديب اعتراض ايتسه ده، احمدی قاضي :

« مين باربير خلفه گه نه يتوب بولسه ده يبه رزمن ! » ديب قورقتعاج آنکده رضا بولمی چارده سی بولمادی. آلا رغه فقط، اوزغان يل « قش بويچه اوقومی ياتاسزده يازغه چقغاج تله نوب يوريسز » ديب سوگنگانلکی اوچون طاللی کول اولينک مفتاح بايغه غنه کر مه سک تيبه ايدلدی ده باشقه قرارلر اولگيچه قالدی .

دفتر ياصاو مسئله سی قوزغالغاج، علم پيش قدم اوزی يازوب

ياز کوني آغاچلر يافراق يارا باشلاچاق . تيره ياقده غي بايلر و ملالردن بر آز آچه جيوب قرغه چغالر و شونده کولکل آچار ايدی. شونی « قرغه چغو » پاکه « حضورغه چغو » ديب يوريلر ايدی. « حضور » تعبيری بعض اوقوجيلر اچون ياط کورنو احتمالی بولغانغه . شوشی ابضاحنی بيررگه لزوم کوردی . « خ » .

تركلك اوچون كیرهك بولغانغه، آلاز آرباغه تویهلگانار ایدی. مبارکشاہ اینک آقتقغه قالب، اوطون آغاچاری بلهن تهردهلرنی ترهتدی ده مدرسهلرنی بیکلهب چغوب کیتدی.

اول شاگردلر حضورغه چتغان اورنغه باروب جیتکانده باشمه شاگردلر همهسی ده جیولوب یتکانلر؛ قایسی چاطر قورو اوچون یرگه قازق قاغو، قایسی قاغلغان قازقغه چارشاو بهیلهو، قایسی صماور قویو کبی اشلر بلهن مشغول ایدیلر. شاگردلر یانینه توشسه اوزینه ده اش طابلاچغندن قورقوب اول چای جیتکانچی طاو باشندن شاگردلرنک قیلانشلرن قاراب یاطا باشلادی.

شاگردلر طوقتاالغان اورن، واق تویهك آغاچلر بلهن بیزهکلهنگان یاغه اچنده ایدی. یلغنهك ایکی یاغیده یهش چرشی وقاین آغاچلری بلهن اورتولگان طاو، اچی یهه یهشل چیرهه بلهن اورتولگان تیگر یر ایدی. بر طاوانک ایتهگندن صاف کومش شیکلی یالتراب آغا طورغان چیشمهنگ شالترانغان طاوشی مبارکشاہ یاطقان یرگه قدر ایشلوب طورا، چیتدهردهك صایری طورغان صابان طورغایی نکه طاوشی شوگار قوشلوب نهله نیندی طبیعی بر موزیکا تشکیل ایته ایدی. اول تیره یاغینه جیولغان چرکیلر بلهن صوغشوب آزابلانغانده، احمدی قاضی ننگ: «مالایار چایگه، چایگه!» دیب قچقرغان طاوشی یاغه بوینچه یاگغراب کیتدی. هر اورندن بردر شاگرد قوللرینه چنایاق تهلینکعلری توتوب احمدی قاضیغه طابا یوگردیلر. احمدی قاضی هر بر کیلوچیدن: «سزنگ اورنده نیچه کشی؟» دیب صوراشقاج، هر کشی باشینه برهه قلاق چای، ایکشهر شاقاق شیکر و ایکشهر صنق کومهچ اوله شه باشلادی. مبارکشاہده شاگردلر یانینه توشوب کیتدی.

IV

کیچکک طابا هوا بیک ماتورلانووب کیتدی. همان دولاب طوروب شاگردلرنک چارشاولرن جرتوب، آلازنگ چنایاقلرینه قوریغان یافراقلر، بالچقار طوطروب آلازنی مازاسزلاغان جیلده بوتونلهی طوقتالیدی. شوندی شاعرانه بر اورندهغی نفیس هوا شاگردلرگه ده تأثیر ایتوب، آلاز تورلیسی توری یاغنه بوررگه طارالغانلر ایدی. ایکی یاقلاب تزلگان چاقلرلر دیناسنده قبرستاندهغی کبی بر طنلق حکم سوره ایدی. بو موکلی طنلق موکارجی چاقلری اچنده جیکلاوک آشابقنه یاطا طورغان ذا کرنگده کوکلن تیبرهتدی. اولده کوکلسز اولیلرن تاراتور اوچون کیفلهنوب کیلمه. کچی بولدی. کسهسندهگی تونهکن حاضرلهب قویغان پاپروسلرن بارلاغاندن صوگ بر صاوت شربی آلوب کسه سینه صالیدی ده، اینش بوینچه توبهن طابا توشوب کیتدی. توبهن طابا بارغان

بولغانغه ذا کر بلهن نقیب بو تونی بوتونلهی یوقلامیچه اوزدررغه قرار بوردیلر. اول کوتی آلازندن باشقه ده کیچ اوطروجی شاگردلر کوب ایدی. احمدی قاضی آلازغه صماوار قویوب یررگه قوشدی. صماور قایناتقاندن نقیب حضورده بولا طورغان حضورلقلرنی تفصیلا سویلهدی. آنده طویغانچی پلاو آشارغه ممکنلکنی، پلاودن صوگ کابنیت و پره تیکلر بلهن چای اچونی، قازق آتش و آزار طوب اویناولرنی، اوینغه حتی قارت خلهلرنگده اشتراک ایتولرینی. اوزغان یل کچککهنه گنه بر شاگردنگ طوب بلهن آطوب، فیض الاقدس خلههگه تیدرووینی شونک ایچون خلههنگ تکلی مالاینی آچولانماونی... هم باشقه بیک کوب توری حضورلقلرنی آوزندن صولر آغزوب بیان قیلدی. ذاکرده بولارنگ بارسنده بیک اخلاص بلهن طکلادی. شوندی حضور- لقلرنی تیزرهك کورر اوچون آنک کوکلی آشقنا باشلادی؛ آطابق طاگنی صبرسزلق بلهن کوترگه طوتوندی.

زورلردن فالغان چای ذا کرلرگه ده له کدی. چایدن صوگ آلاز مسجد ایشک آلدینه کیتدیلر و آنده آلهغی حضورلقلر حقنده پلان قوروب آطابق طاگنی کوتدیلر.

III

طاگک آطوب دنیا یاقترا باشلاغاچ، بارچه شاگردلر یوقیلرندن طوردیلر. شاگردلرنک نه یرلرن تویهب قرغه آلوب چغارغه کیلگان فخرالدین آغاننگ آرق آطی مدرسه باصقچی توبنده کوتوب طورغانده، شاگردلر قرغه آلوب چغارغه تیوشلی بولغان نرسه لرنی جیوشدرو بلهن مشغول ایدیلر. چنایاق، چاینک کبی واطلا طورغان نرسه لرنی طاستماللر بلهن اوراب صاندقلرغه طوتردیلر. قاشقلرنی صماوار اچینه طوتروب صماوارنی جه نچلمه- سون ایچون کوربه وکییزلر بلهن اوراب، آنک اوستندن چارشاولر بلهن توریدیلر ده سولگیلر بلهن بووب قوبدیلر.

کیچه حاضرلهب قویغان قولقلرنی، زور زور آغاچ صاندقلرنی، نهلیگی سولگی بلهن بولغان یه مسز توینلرنی، قازان، چیهک و کومر قاپلارن تویهکچ، آربا اوستنده ایکی آرشن بویوکلگنده بر یوک حاصل بولدی. توری توستدهگی چارشاو، کورپه لر، قوروملانوب بیکان قازان توبلری، کومر قابلرندن حاصل بولغان بو کورنش، نهلی موکارجی برده کورگانی بولماغان ذا کرگه بیک قزق طویولا، نهله قایچان کوردکی جیکه نلرنک کوچنوب یورو منظره سن ایسکه توشوره ایدی.

آلاز چغوب کیتکچ مدرسه اچنده طوزان و کونباغشی قابندن باشقه بر نرسه ده قالماغان ایدی. باشقه همه نرسه لره حضوردهغی

صاین اینش بوینده غی آغاچلر قوییلانا، منظره ماتورلانا بارا ایدی. نهایت اول پارلاب اوسکان ایکی چرشی آغاچی توغریسنده طوقتلادی. چالتراب آغا طورغان اینشکه طابا قاراب، آیغن بوکلهب اوطوردی ده تیره یاغینه کوزن یورته باشلادی. آنده منظره بیگره ک ماتور ایدی: هر طرف یه مثل آغاچ وئوله نلر بلن ئورتلگان، بایی باشلاغان قویاشنک نوری کوبکله نوب آغا طورغان صوغه توشوب صو بورتوکرا نده ئەلله نیچه یوز توری توس حاصل بولغان - آلاز ایس کینکچ ماتور ایدی. بو کورنشلر ذا کرنگ اوپلرن یراقغه آلب کیتدیله. اول اوزینک مدرسه ده گی طورمشینک قینلغن اوپلادی. مدرسه گه اوزاتقاندە آناسینک یغلاب قالوون ایسینه توشردی. آنک اوپده گی طورمشی هر جهتدن ماتور و اوکغایلی کبی طوریولدی. اوپده گی طورمشی حقتده اوپلی باشلاغاچ اول. هر وقت یالغز قالغان چاقلرده باشن اشغال ایته طورغان بر نرسه نی خاطرندن کیچرمیچه اوزا آلمادی. اولده آنک کورشی قزی محبوب جمال بلن یورووی ایدی. اول تاریخقه دائر منظره لر بوتون تفصیلاتی بلن آنک کوز آلدینه کیلوب ترملدی. آنک بلن برنجی مرتبه کورشورگه بارووی، لاپاصده آنی کوتوب طوکوب طورووی، نهایت محبوب جمال ک آنالری یوقلاغاچ طشقه چقغان بولوب قومغان طرتوب. لاپاصقه چغووی، آنک بلن سویله شورگه سوز طابا آلمی طورووی، نهایت آنی قوچاقلارغه باز نوبده، محبوب جمال ک «چو، نی قیلناسک، کشی کورر، خراب ایترلر...» دیب ریلانووی... آنک باشندن اوزوب کیتدی. بو، آنک اون بیدی یه شلک حیاتنده ایگ تیرمن خاطرده لی نرسه بولغانغه، اول آنده اوزاق طوقتلادی. آلازنی کورکلندن کیچرگان صاین، اوزاغراق اوپلاغان صاین لذتله ندی... شول لذتی اوزاغراقه صوزار اوچون بر پاپروسن قابزوب تارتاغنه باشلاغان ایدی، قارشی طاودن:

اوقی طورغان کتیمنگ اسمی حکمت العین

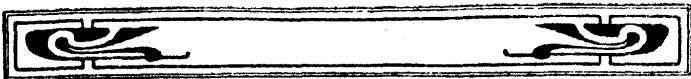
سینک کبی بولسه بولور، جتده حورالعین...

دیب بیک قاطی طاوش بلن جرانغان جرونی ایشوتدی ده تیزگنه تمه کیسن سوندروب کسه سینه طقدی. کیلوچیلر آختمجان و میرفاروق اسملی تهذیب خوان شاگردلر بولوب، ایکسی ده یاخشینه ایسرگانلر ایدی. آلاز ذا کر توغریسینه یتکاج، «مونده نیشهب اوطوراسک دوکغز مالای» دیب ذا کرگه ئندرشدیله اوزوب کیتدیله. ایسرک شاگردلر اوزوب کیتکاج ذا کر تمه کیسن یاگدن قابزدی.

اول تمه کیسن طارتوب بترشکه ایکی شاگرد کیلوب، احمدی قاضی چاقرا دیب ذا کرنی آلب کیتدیله. احمدی قاضی ذا کرنگ

اوزن ایسنبه قاراغاچ ده، «تمه کی طارتوب یوریسک ایکان ئەلی سین!» دیب ذا کرنگ یا کغینه بر صوغوب یبه ردی ده. واقعنی عرض ایتهر اوچون خلفه لر یاینه کتیدی. خلفه لر بیک یاخشیلاب صوغارغه کیره ک دیگاج، ئەلله نیندی دولتکه ایرشکان کبی شادلانوب، اوزونغه بر طال چینی کیسوب آلب کیلدی. ذا کرنگ کسه لر ننتوب قارادیلر. بر کسه سندن بایناقغه پاپروس حقدی. شوندن صوگ آنک جنایتی ناغیده بر قات اثبات ایدیلوب آنی کولمه کچن قالغانچیه قدر چیشندر دیلرده صوزوب یاتقر دیلر. احمدی قاضی ئەلله نیندی بر غیرت بلن: دوکغز مالای، سین بو یه شگدن تمه کی طارتوب یوریسک! لا اقل بر ایساغوجی خوان بولوب، بر منطقی مناظر بولساک کیشورده ایدی. سینک درسک ده انموذج گنه بیت ئەلی! «دیب چیقنی بر سلته دی. ذا کر قرغاندرغج بر آواز بلن «الله!» دیب چقروپ یبه ردی. طاوشقه بوتون شاگرد ذا کر تیره سینه جبولدیله. آنک تمه کی طارتقان کوروب قاضیه ئەله کله وچی آختمجان بلن میرفاروق: «احمدی آزی نغراق بیر، اول بزنگ سوزنی طکلامیچی هوالانوب یوری» دیب قاضی غه قوت یروب طوردیلر. قاضی تاغی بر نیچه مرتبه لر شولوق غیرت بلن چغن سلته دی. ذا کر سیکرگه لب یغلی، آنک بره وگده اثر ایته آلمی طورغان قوتسز یهش بورتوکلی ئوله نلرنی جووا ایدی. نهایت قاضی، «بار کیت ایدی، موندن بولای آلاز تمیزسزله نمه!» دیب ذا کرنگ باشینه تیوب یبه رگاج جبولغان شاگردلر طارالدیلر.

ذا کر اورنینه کیلگاج، کوز یه شینه قارلغوب جلی باشلادی. کورکده یاگراقغه طوغان آی بولسه ده، بر یوزن باقرتا آلمی؛ بوتون دنیا قارا کغنی وطن، فقط بر شاگردنگ «آی آلما آغاچلری» کویینه آقرنغه گارمون اوپاغان طاوشقنه ایشتوله ایدی. نهایت آیده بولوط آستینه قابلاندی. دنیا تاغنده قارانغی لانوبراق کتیدی. ذا کر بولوطقه قابلانا طورغان آیه قاراب، «آیده احمدی قاضی دن قورقوب بولوط آستینه یه شرنیدی» دیب اوپلادی. «خطی».

حوادث

۲۹ آپریلده پیتربورغده داخله نظارتی حضورنده مسلمان روحانی اداره لری نگ اشتاتن اصلاح و اداره روحانیه دن محروم طورغان بر مسلمانلری نگ اشارن ترقیکه صالو مسئله سی قارالا

تورکیہ حکومتی فلوطن بیک نق اوسدررگہ بولوب پلان
توزودی و آئی عملگہ قویا باشلاب آروپا ترسانہلرینہ کوب صوغش
کیمہلری و قورال سپارش ایتدی .

آطہلر مسئلہ سنده تورک - یونان اختلافی دوام ایتہ . ایکی
آراده ینہدن مصادمہ بولونئی احتمال طوتوچیلارده بار .
تورک اوچوچیلارندن سالم بک طیارہ ایلہ بیروتدن مصرغہ
اوچوب باردی .

ایرانده ملت مجلسینہ صایلاولر بولدی ؛ کوبسنچہ معتدل لر
صایلانالر . ایران حکومتی روس آفیسارلری قولندہ غی قزاجی
عسکرن کیمتورگہ ، بوگا قارشلی ملی عسکر وجودگہ کیتررگہ
بولغان .

ہنددہ مسلمان خاتونلر اسیزدی بولدی . خاتون قزلرنی
تعلیم و تربیہ حقندہ مهم قرارلر بیرلگان . اسیزد باشندہ مسامہ
پادشاہ نورجہان بیکم خانم طورا .

اُپردہ آرنالود - روم صوغشلی دوام ایتہ . رومار مسلمانلر
حقندہ وحشتلرنہ دوام ایتہلر . مثلاً: بر اورندہ ۲۰۰ قدر مسلماننی
آغاچقہ قاداقلاب اوترگانلر .

اسپانیا حکومتی فلوطن اوسدرو حقندہ پروگرام توزودی
ہم بو یولده تدبیرلر قیادی .

آمریقا - میکسیقا آراسندہ مصالحہ یاسالدی . جنوبی
آمریقا جمہوریتلری ایکی آراده حکم بولوب آرالنر کیشدرمکچیلار .
صالح شرطلرنندن بری میکسیقا رئیس جمہوری خویرتانیگ اورندن
توشریلووی بولو کوتیہ .

تصحیح

۸ نچی عدد ۲۳۳ نچی بیت ۲ نچی باغانا ۱۰ نچی یولده غی
«جمعا» سوزیننی «جمعا» . ۲۵۰ نچی بیت ۲ نچی باغانا ۲۷ نچی
«مورجا سورو» دیگان سوزنی «مورجا صلاو» دیب اوکورغہ تیوشلی .

صمیمیہ

محرری: رضاءالدین بن فخرالدین

ناشری: «محمد شا کر و محمد ذاکر رامیفلر» .

باشلادی . بو مجلسکہ ، منتمی محمدیار سلطائف آورو بولغانلقدن
اورنبورغ محکمہ شرعیہ سی اسمندن قاضی عنایت اللہ قابقایف ایلہ
پیتربورغ آخوندی صفا بایزیدف قاتشدیلر . روسیہ دہ گئی مسلمان
غزتلری بو انتخابدن راضی بولمی یازدیبار . مسلمان فرافسیہ سی
نگ رئیس تفسیکلف مسلمان ادارہ روحانیلرن اصلاح حقندہ
کیکش ایچون پیتربورغدہ جیولش یاساوغہ حکومتدن رخصت
آلدی . جیولش پیتربورغدہ اییون آیندہ بولاجق .

دولت دوماسندہ بودجہت (ملکک ننگ واردات - مصارف)
مسئلہ سی قارالا باشلادی . صول دیپوتاتلر باش مینیسترگہ قارشلی
غایش یاصاب ناراضیلقلرن بلدردیبار . ترتیبسزلک چغازولری ایچون
دوما ۲۱ دیپوتاتنی اون بیشر جیولشقہ دومادن طرد ایتدی .

وارشاودہ پالاک الوغلی پالاکچہ خصوصی دارالفنون آچارغہ
قرارلر بیرگانار . کیرمکلی ہمہ صومانی تآمین ایتکانلر . اوفادہ زیستوا
تورکی تلندہ زراعت و اول اشاری حقندہ غزتہ چغازرغہ رخصت
آلدی .

شرقی روسیہ دہ (اورال طاولری بویلرندہ) بو یاز صوبیک
کوتاریابوب زور ہلاکتلر کیتدی .

دومانگ صود کامیسیہ سی جیت دین اربابینہ آدواتاق غہ
کرو ایچون قوبولغان قصنیق زاقولونرنی مسلمانلر حقندہ اجرا
قیاماسقہ تیوش طابدی . گویا حکومت بو قرارغہ موافقت
ایتمیدر .

قریمغہ ایمپراطور حضرتلرینہ سلطان سلامن ایریشدرو
ایچون تورکیہ دن بر ہیث کیلدی . ہیث باشندہ تورکیہ ننگ ایگ
الوغ کشیلری ، بو جملہ دن داخلیہ مینیستری طلعت بک و الگ
حربیہ مینیستری و باش قوماندان بولغان ، حاضر سلطان ننگ باش
یاوری عزت پاشا طورالر . بو سیاحت کہ زور سیاسی اہمیت
بیریلہ در . تورک مطبوعاتی دہ ، روس غزتلری دہ آئی روسیہ ایلہ
تورکیہ آراسندہ یاقلاشو علامتی دیب یازلر . مثلاً: ایکی آراده
دوستانہ سیاست باشلانونی کوتہلر .

استانبولده وقفلر موزہ خانہ سی آچلدی . ایسکیدن قالما
بیک قیمتی وقف نرسہلر و کتابلر شونده جیولوب صاقلاناچقلر .

«شورا» اورنبورغدہ اونہ بشمہ کونرہ بر ہفتانہ ادبی ، فنی و سیاسی مجموعہ در .

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЕ: НА 2-Й СТРАНИЦЪ СЪЛОЖНИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТР. - 20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونہ بدل: سنہلک ۵ ، آئی آیلق ۲ روبلہ ۶۰ تین .

«وقت» برلن برگہ آلوچیلرغہ :

سنہلک ۹ ، آئی آیلق ۴ روبلہ ۶۰ تین در .

اۆلدى - شولاي اولدى بولاي اولدى .

ئولدى - وفات بولدى معناسنده .

كن - ياقتىلق معناسنده . كن چقدى يعنى قوياش چقدى .

كون - ات كوني ، صير كوني .

اوزم - قسم معناسنده .

ئزم - معروف بر جيمشنگ آتى .

كوز - عين معناسنده .

كوز - قش ، جاز ، جاي ، كوز دورت فصل .

بوز - بورون زمانده بوز كيگانلر .

بوز - صوطوگناچ بوز بولا .

قول - يد معناسنده .

قول - اسير معناسنده .

قل - ات قلى ، صير قلى .

قىل - فلان اشنى قىل . تلفظه قل سورتهده آيتوله .

اؤز - جىنى اؤز .

ئز - اثر معناسنده . ئزيله باردى .

اوز - ضرب معناسنده .

ئور - توباسماق جيرنى ئور ديلر .

ئر - اوچوب كيتسون جونغه ئر ، چاي صوونسون ئر .

سوز - كلام معناسنده .

سوز - صير سوزدى . تهكه سوزدى .

كول - حوض معناسنده .

كول - قچقروب كولى .

كل - اوطون كلى - صالام كلى .

مونه شوندى سوزلر بزده خيلى گنه بار . بولرنگ اوزلرینه

مخصوص علامتلر قويوب آيرولسه تعليم يوللرنگ آزغنده بولسه

رواجده بولوونه زور ياردهمى بولور ايدى .

صابرجان القورماشى . آلماتا .

تاشماقلىق:

۱۰

قرق بيشدن قرق ييشنى آلگرده قالغانى قرق ييش بولسون .

ابوالرمزى .

اداره ده جوابلر:

رضاء الدين حكيموف گه : مسلمانلر ايله خريستيان قزلىرنگ

نكاحله نولرى حقنده غى مشكللكلر گزنى اورنورغ دوخاونوى

صوبرانيه سینه عرض ايتسه گز بله كه جواب بيرلر . آندى مسئله لر گه

كرشورگه اوزمىنگ حقمز يوق ديب بله مز .

بىلا

«شهبال»، ژورنال

استانبول ده چغا طورغان رسملى ژورناللرنگ ايگ اعلا و ايگ نفيسى ۱۵ كونده بر مرتبه چغا طورغان «شهبال» مجموعه سيدر . بو ژورنال ادبيات دن علم فن صنعت مدنيت دن و ترقيات عصر يه دن بحث ايتله . رسملى غايت گوزهل انتخاب ايتله . كاغدى و باصلووى يك نفيس اولوب ياوروبيا رسملى ژورناللرندن قالشميدر . بونگ هر نسخه سى ابو ايچون بر زينت در . آبوننه حقى روسيه ايچون يلغه ۱۰ سوم . آلتى آي غه ۵ سوم .

آدرىس : Константинополь. Въ ред. журнала „Шагбаль“ Стамбуль. противъ Новой-почты № 9-10 . آچهنى عادى پراودنى بلائقه ايله آدرسى يالگر روسچهنه يازوب يباررگه ممكندر . آندن ژورنال كيله چك آدرسى روسچه اوقوناقلى و آچيق ايتوب يازارغه توش .

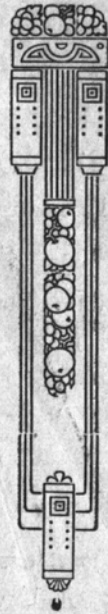
اورنبورغده „وقت“ مطبعه سنده

مكتب و مدرسهلر ايچون : شهادتنامه لر ، آفرين ، تحسين ، امتياز ، مقبول ، اخلاق مكافاتي ، حسن خط مكافاتي ؛ كانتورلر ايچون : هر تورلى كنيگهلر ، اسچوط ، ناكلادنوى ، فاكفور ، بلانقه ، كانوبرت ، آچق خط ، كويتانسىيه ، يارلىق ، آفيشه ، ليتوچقه ؛ طوى و ضيافت ايچون : دعوت زاپيسقه لرى هم تبريك و ويزيت كارتچكه لرى حاصل هر تورلى مطبعه اشلىرى تورلى قراسقه ، پوطال و تورلى حرف ايله گوزل روشده اشله رگه زاكاز قبول ايتوله و چيتدن بر آز زادا ئقه يباروب صور اغانلرنگ تلگانلرى فورماده تيز اشله نوب يبارله در .

Ш У Р О

№ 9.

МАИ 1 = 1914 ГОДА.

اسلام مجموعه سى

استانبولده اونيش كونده بر چفا طورغان
 دىنى وادى ژورنالدر. آبونه حقى روسيه ايچون
 يلغى ۳ سوم ۵۰ تين، ياروم يلغى ۲ سوم. آقچىنى
 عادتى پراؤادنى بلانقه ايله بياررگه، آدرىسى ده
 روسچىغنه يازارغه ممكن. آندن ژورنال كيله چك
 آدرىسى آچىق و اوقورلق ايتوب يازارغه تيوشلى.
 آدرىس:

Константинополь (Турция)

Чагаль-оглы Джамият-Хайрия-и-Исламия,
редакция „Исламъ Маджмугасы“

قامپانيه زينگر نك

تگو ماشينالرى ساتولار يالغز اوز مغازينلرنده غنه

قول و اياق

ماشينالرينك هر

تورايىسى

توله نه

آطنه غه | سومدن

باشلاب

مغازينلرى روسيه نك
همه شهرلرنده بار.

مغازينلرنك ويؤسقىسى

ساخته دن □ □
ماقلازنگرا □ □

ياشكى باصلوب چقىدى « احمد مدحت افندى »

توركيا نك مشهور اديبلر ندىن بولغان احمد مدحت افندى احوالى حقدىه يازلغان بر اثر در. مندرجه سى اوشبو نرسه لردن عبارت :
 احمد مدحت افندى نك ترجمه حالى. عمر سورووى. طبيعت و اخلاقى. تاليفلىرى. سورگونلىكى و سلبانيه مدرسه سى. تورك ادبياتى
 و احمد مدحت. سيوطى، احمد مدحت افندى و تولستوى. روسيه مطبوعاتى و احمد مدحت افندى. مکتوبلىرى. اوشبو مسئله نك حقدىه
 بولغان فكرلىرى : دنيا ياراتلووى، طوفان، نوح يىغمبر لسانى، قرآن كريم، عشق، تكامل قاعده سى و قرآن، حوا و ادم عليه السلام،
 اوروپا نك دىنسىزلىكى، ازدواج، رسم و صورت، تاريخ ادبان، تاريخ بشر قرآن كريم ترجمه سى، تعدد زوجات، تستر و حجاب، تورك
 قومى، خاتونلر، قزلرغه چيت تلر اوقوتو، بشر نك ياراتلوونده ايروملق و باشقه لر. انتقادلر و طعنىلر. احمد مدحت افندى و روسيه
 مسلمانلرى. احمد مدحت افندى حقدىه محترم داملا عالجان حضرت مکتوبى. صوك كونى.

۱۴۴ يىدىن عبارت بولغان و استانبول حرفى ايله باصلوب احمد مدحت افندى نك ايكي تورلى رسمى ايله زينتلنگان بو اثر نك حقى

۵۰ تين. پوچته ايله ۶۰ تين. ادرس : « وقت » اداره سى.